

Βουσίον γόγια

25,95

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Η' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΛΥΣΙΟΥ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΤ' ΕΚΛΟΓΗΝ ΕΚΔΟΘΕΝΤΕΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΚΑΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44-ΕΝ ΟΔΩ ΣΤΑΔΙΟΥ-44

1926

Handwritten notes and numbers on the left side of the cover, including "11/10/26" and "30".

Handwritten signature or initials.

Πάν γνήσιον αντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως
καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Βασίλειος Π. Νικολαΐδης

ΒΑΣΙΛΕΙΩ Π. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

Τ. ΓΕΝΙΚΩ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΣ ΧΑΡΙΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ ΤΟΔΕ

ΛΥΣΙΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

J. E. Harlan

Προσέμμε

Εἰ μὴ συνήδειν, ὦ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις 1
ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν
εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας· ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως δια-
βεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες
ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμέ-
νων καταστῆναι, ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἐμαυτῷ πιστεύω, 2
ὥστ' ἐλπίζω καὶ εἴ τις πρὸς με τυγχάνει ἀηδῶς διακείμενος,
ἐπειδὴν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μετα-
μελήσειν αὐτῷ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον
ἡγήσασθαι.

Ἄξιόν δέ, ὦ βουλή, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, 3
ὡς εὖνους εἶμι τοῖς καθεστήκοσι πράγμασι καὶ ὡς ἠνάγκ-
ασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδὲν πῶ μοι
πλέον εἶναι· ἐὰν δὲ φαίνωμαι καὶ περὶ τὰ ἄλλα μετρίως
βεβιωκῶς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους
τοὺς τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους
δὲ ἡγεῖσθαι χειρόους εἶναι.

Πρῶτον δὲ ἀποδείξω, ὡς οὐχ ἵππευον ἐπὶ τῶν τριάκοντα, 4
οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας. ἡμᾶς γὰρ ὁ πατήρ πρὸ
τῆς ἐν Ἑλλησπόντῃ συμφορᾶς ὡς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ
δαιτησομένους ἐξέπεμψε, καὶ οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρου-

μένων ἐπεδημοῦμεν οὔτε μεθισταμένης τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἤλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ, κατελ-
 5 θεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις. καίτοι οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν ἀλλο-
 τριῶν κινδύνων, οὔτ' ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες, ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρ-
 τάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον.

6 Ἐπειτα δὲ ἐκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς ἰππεύσαντας σκοπεῖν εὐηθές ἐστίν. ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἰππεύειν οὐκ ἔνευσιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων ἐγγεγραμ-
 μένοι εἰσίν. ἐκεῖνος δ' ἐστὶν ἔλεγχος μέγιστος· ἐπειδὴ γὰρ κατήλθετε, ἐψηφίσασθε τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν τοὺς ἰππεύσαντας, ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξετε παρ' αὐτῶν.
 7 Ἐμὲ τοίνυν οὐδεὶς ἂν ἀποδείξειεν οὔτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε παραδοθέντα τοῖς συνδίκοις οὔτε κατάστασιν παραλαβόντα. καίτοι πᾶσι ῥάδιον τοῦτο γινῶναι, ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις, εἰ μὴ ἀποδείξειαν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις, αὐτοῖς ζημιοῦσθαι. ὥστε πολὺ ἂν δικαιοτέρον ἐκεῖνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε· ἐκ μὲν γὰρ τούτων ῥάδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ τοὺς ἰππεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν ὑπὸ τῶν φυλάρχων ἀπενεχθῆναι.

8 Ἐτι δέ, ὦ βουλή, εἴπερ ἰππευσα, οὐκ ἂν ἦν ἔξαρνος ὡς δεινόν τι πεποιηκώς, ἀλλ' ἠξίου, ἀποδείξας, ὡς οὐδεὶς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι. ὁρῶ καὶ ὑμᾶς ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρωμένους, καὶ πολλοὺς μὲν τότε ἰππευσάντων βουλευόντας, πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατοῦ καὶ ἰππάρχους κεχειροτονημένους. ὥστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγείσθε ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογίαν, ἢ ὅτι περ-

φανῶς ἐτόλμησάν μου καταφεύσασθαι. ἀνάβηθι δέ μοι καὶ μαρτύρησον.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Περὶ μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι μου. ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογίαν, ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.

Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν οὐσίας μοι οὐ πολλῆς καταλειφθεί-
 10 σης διὰ τὰς συμφοράς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα ἐπιδοὺς τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρᾳ, πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην, ὥστ' ἐκεῖνον πλεονόμοιοι ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατέρων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως βεβίωκα, ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι.

Καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτως διέκηκα· περὶ δὲ τῶν κοινῶν μοι
 μέγιστον ἠγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τῆς ἐμῆς ἐπιεικειᾶς, ὅτι τῶν νεωτέρων, ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ περὶ τὰς τοιαύ-
 τας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, πάντας αὐτοὺς ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλείστα τούτους περὶ ἐμοῦ λογοποιούντας καὶ ψευδομένους. καίτοι δῆλον ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ. ἔτι δέ, ὦ βουλή, οὐδεὶς ἂν ἀποδείξει περὶ ἐμοῦ δύναιτο
 12 οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγενημένην· καίτοι ἐτέρους ὁρᾶτε πολλάκις εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας περὶ θεστηκότας.

13 Πρὸς τοίνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους σκέψασθε, οἷον ἑμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει.

πρῶτον μὲν γάρ, ὅτε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς Βοιω-
τοὺς καὶ εἰς Ἀλίαρτον ἔδει βοηθεῖν, ὑπὸ Ὁρθοβούλου κατει-
λεγμένος ἵππευειν, ἐπειδὴ πάντας ἐώρων τοῖς μὲν ἵππεύουσι
ἀσφάλειαν εἶναι νομίζοντας, τοῖς δ' ὀπλίταις κίνδυνον
ἡγούμενους, ἐτέρων ἀναθάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμά-
στων παρὰ τὸν νόμον ἐγὼ προσελθὼν ἔφη τῷ Ὁρθοβούλῳ
ἐξαλείψαί με ἐκ τοῦ καταλόγου, ἡγούμενος αἰσχρὸν εἶναι τοῦ
πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἐμαυτῷ παρασκευά-
σαντα στρατεύεσθαι. καὶ μοι ἀνάβηθι, Ὁρθόβουλε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

14 Ὑλληγόντων τοίνυν τῶν δημοτῶν πρὸ τῆς ἐξόδου, εἰδὼς
αὐτῶν ἐνίους πολίτας μὲν χρηστοὺς ὄντας καὶ προθύμους,
ἐφοδίων δὲ ἀποροῦντας, εἶπον, ὅτι χρὴ τοὺς ἔχοντας παρέ-
χειν τὰ ἐπιτήδεια τοῖς ἀπόρως διακειμένοις. καὶ οὐ μόνον
τοῦτο συνεβούλευον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἔδωκα δυοῖν
ἀνδρῶν τριάκοντα δραχμὰς ἑκατέρῳ, οὐχ ὡς πολλὰ κεκτη-
μένος, ἀλλ' ἵνα παράδειγμα τοῦτο τοῖς ἄλλοις γένηται. καὶ
μοι ἀνάβηθε!

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

15 Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὡ βουλή, εἰς Κόρινθον ἐξόδου γενο-
μένης καὶ πάντων προειδόντων, ὅτι δεῆσαι κινδυνεύειν, ἐτέ-
ρων ἀναδυομένων ἐγὼ διεπραξάμην, ὥστε τῆς πρώτης
τεταγμένος μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις· καὶ μάλιστα τῆς ἡμε-
τέρας φυλῆς δυστυχησάσης καὶ πλείστων ἀποθανόντων ὕστε-
ροῦ ἀνεχώρησα τοῦ σεμοῦ Στειριῶς τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις
δειλίαν ὠνειδικότος.

16 Καὶ οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ ταῦτα ἐν Κορίνθῳ
χωρίων ἰσχυρῶν κατειλημμένων, ὥστε τοὺς πολεμίους μὴ

δύνασθαι παρεῖναι, Ἀγησιλάου δ' εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβα-
λόντος ψηφισαμένων τῶν ἀρχόντων ἀποχωρίσαι τάξεις, αἴτι-
νες βοηθήσουσι, φοβουμένων ἀπάντων (εἰκότως, ὡ βουλή·
δεινὸν γὰρ ἦν ἀγαπητῶς ὀλίγῳ πρότερον σεφωσμένους
ἐφ' ἕτερον κίνδυνον ἰέναι) προσελθὼν ἐγὼ τὸν ταξίαρχον ἐκέ-
λευον ἀκληρωτὶ τὴν ἡμετέραν τάξιν πέμπειν.

Ἔπειτα εἰ τινες ὑμῶν ὀργίζονται τοῖς τὰ μὲν τῆς πόλεως
ἀξιοῦσι πράττειν, ἐκ δὲ τῶν κινδύνων ἀποδιδράσκουσιν, οὐκ
ἂν δικαίως περὶ ἐμοῦ τὴν γνώμην ταύτην ἔχοιεν· οὐ γὰρ
μόνον τὰ προσταττόμενα ἐποίουν προθύμως, ἀλλὰ καὶ κιν-
δυνεύειν ἐτόλμων. καὶ ταῦτ' ἐποίουν οὐχ ὡς οὐ δεινὸν ἡγού-
μενος εἶναι Λακεδαιμονίοις μάχεσθαι, ἀλλ' ἵνα, εἴ ποτε ἀδί-
κως εἰς κίνδυνον καθισταίμην, διὰ ταῦτα βελτίων ὑφ' ὑμῶν
νομιζόμενος ἀπάντων τῶν δικαίων τυγχάνοιμι. καὶ μοι, ἀνά-
βηθε τούτων μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπε-
λείφθην πώποτε, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ
τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευ-
ταίων δὲ ἀναχωρῶν. καίτοι χρὴ τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως
πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἴ τις
κομᾶ, διὰ τοῦτο μισεῖν τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα
οὔτε τοὺς ἰδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ
τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἀπαντες
ὑμεῖς ὠφελείσθε. ὥστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὡ βουλή, οὔτε
φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν· πολ-
λοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι
μεγάλων κακῶν αἰτίοι γέγονασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων
ἀμελοῦντες πολλὰ κἀγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

20 Ἦδη δὲ τινῶν ἠσθόμην, ὧ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθομέ-
νων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῇ δῆμῳ.
ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἑμαυτοῦ πρα-
γμάτων δημηγορῆσαι, ἔπειτα μέντοι καὶ ἑμαυτῷ δοκῶ φιλο-
τιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος, ἅμα μὲν τῶν προγόνων
ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέπαινται τὰ τῆς πόλεως πράττον-
21 τες, ἅμα δὲ ὑμᾶς ὄρων (τὰ γὰρ ἀληθῆ χρῆ λέγειν) τοὺς
τοιούτους μόνους ἀξιόους τινὸς νομίζοντας εἶναι· ὥστε ὄρων
ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας τίς οὐκ ἂν ἐπαρθεῖη πράτ-
τειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιούτοις
ἄχθοισθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταί εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς.

II.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΩΝΟΣ

Ἦμην μὲν, ὧ βουλή, οὐκ ἂν ποτ' εἰς τοῦτο τόλμης 1
Φίλωνα ἀφικέσθαι, ὥστε ἐθελῆσαι εἰς ὑμᾶς ἐλθεῖν δοκιμα-
σθησόμενον· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἓν τι μόνον, ἀλλὰ πολλὰ τολμη-
ρός ἐστιν, ἐγὼ δὲ ὁμόσας εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον τὰ
βέλτιστα βουλευσείν τῇ πόλει, ἔνεστί τε ἐν τῷ ὄρκῳ ἀποφαι- 2
νειν, εἴ τίς τινα οἶδε τῶν λαχόντων ἀνεπιτήδειον ὄντα βου-
λεύειν, ἐγὼ τὴν κατὰ τουτοῦ Φίλωνος ποιήσομαι κατηγο-
ρίαν, οὐ μέντοι γε ἰδίαν ἔχθραν οὐδεμίαν μεταπορευόμενος
οὐδὲ τῷ δύνασθαι καὶ εἰωθέναι λέγειν ἐν ὑμῖν ἐπαρθεῖς, ἀλλὰ
τῷ πλήθει τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ πιστεύων καὶ τοῖς ὄρκοις,
εἰς ὧμοσα, ἐμμένειν ἀξιῶν.

Γνώσεσθε μὲν οὖν, ὅτι οὐκ ἀπὸ ἴσης παρασκευῆς ἐγὼ τε 3
ταῦτον ἐλέγξω, οἷός ἐστι, καὶ οὗτος ἐπεχείρησε ποηρὸς
εἶναι· ὅμως δ' εἴ τι ἐγὼ ἐλλείποιμι τῷ λόγῳ τῆς κατηγο-
ρίας, οὐκ ἂν δίκαιος εἴη οὗτος διὰ τοῦτο ὠφελήθηται, ἀλλὰ
μᾶλλον, ὅ τι ἱκανῶς διδάξαιμι, ἐκ τούτων ἀποδοκιμασθῆναι.
ἐνδεῶς μὲν γὰρ διὰ τὴν ἐμὴν ἀπειρίαν, ἱκανῶς δὲ διὰ τὴν 4
περὶ αὐτὸν κακίαν εἰρηκῶς ἂν εἴην. ἀξιῶ δὲ καὶ ὑμῶν, ὅτι-
νες δυνατώτεροι ἐμοῦ εἰσι λέγειν, ἀποφῆναι μείζω ὄντα
αὐτοῦ τὰ ἀμαρτήματα καί, ἐξ ὧν ἂν ἐγὼ ὑπολίπω, πάλιν
αὐτούς, περὶ ὧν ἴσασι, κατηγορῆσαι Φίλωνος· οὐ γὰρ ἐκ τῶν

ὕπ' ἐμοῦ μόνου λεγομένων δεῖ ὑμᾶς περὶ αὐτοῦ, ὅποῖός ἐστι, σκέφασθαι.

5 Ἐγὼ γὰρ οὐκ ἄλλους τινὰς φημι δίκαιον εἶναι βουλευεῖν περὶ ἡμῶν, ἢ τοὺς πρὸς τῷ εἶναι πολίτας καὶ ἐπιθυμοῦντας τούτου. τούτοις μὲν γὰρ μεγάλα τὰ διαφέροντά ἐστιν εὐ τε πράττειν τὴν πόλιν τήνδε καὶ ἀνεπιτηδείως διὰ τὸ ἀναγκαιὸν σφίσι αὐτοῖς ἡγεῖσθαι εἶναι μετέχειν τὸ μέρος τῶν δειῶν, ὡς περ καὶ τῶν ἀγαθῶν μετέχουσι· ὅσοι δὲ φύσει μὲν 6 πολίται εἰσι, γνώμη δὲ χρῶνται, ὡς πᾶσα γῆ πατρὶς αὐτοῖς ἐστίν, ἐν ἣ ἂν τὰ ἐπιτήδεια ἔχωσιν, οὗτοι δῆλοί εἰσιν, ὅτι βραδίως ἂν παρέντες τὸ τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος ἔλθοιεν διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν πατρίδα ἑαυτοῖς ἡγεῖσθαι.

7 Ἐγὼ τοίνυν ἀποφανῶ Φίλωνα τουτονὶ περὶ πλείονος ποιησάμενον τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἢ τὸν κοινὸν τῆς πόλεως κίνδυνον, καὶ ἡγησάμενον κρεῖττον εἶναι αὐτὸν ἀκινδύνως τὸν βίον διάγειν ἢ τὴν πόλιν σφύζειν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις πολίταις κινδυνεύοντα.

8 Οὗτος γάρ, ὃ βουλή, ὅτε ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἦν (ἦς ἐγὼ, καθ' ὅσον ἀναγκάζομαι, κατὰ τοσοῦτον μέμνημαι), ἐκκεκτηρυγμένος ἐκ τοῦ ἄστεως ὑπὸ τῶν τριάκοντα μετὰ τοῦ ἄλλου πλήθους τῶν πολιτῶν τέως μὲν ᾤκει ἐν ἀγρῷ, ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀπὸ Φυλῆς κατήλθον εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οὐ μόνον οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς ὑπερορίας οἱ μὲν εἰς τὸ ἄστυ, οἱ δ' εἰς τὸν Πειραιᾶ συνελέγοντο, καὶ καθ' ὅσον ἕκαστος οἶός τ' ἦν, κατὰ τοσοῦτον ἐβοήθει τῇ πατρίδι, τὰ ἐναντία 9 ἅπασιν τοῖς ἄλλοις πολίταις ἐποίησε· συσκευασάμενος γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ἐνθένδε εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐξέφυκσε, καὶ ἐν Ὠρωπῷ μετοίκιον κατατιθεὶς ἐπὶ προστάτου ᾤκει, βουλευθεὶς παρ' ἐκείνοις μετοικεῖν μᾶλλον ἢ μεθ' ἡμῶν πολίτης εἶναι. οὐ

τοίνυν οὐδ' ὡς περ ἔνοιό τινες τῶν πολιτῶν μετεβάλλοντο, ἐπειδὴ ἐώρων τοὺς ἀπὸ Φυλῆς, ἐν οἷς ἔπραττον, εὐτυχοῦντας, οὐδὲ τούτων τι τῶν εὐτυχημάτων ἠξίωσε μετασχεῖν, ἐπὶ κατειργασμένοις μᾶλλον ἐλθεῖν βουλόμενος ἢ συγκατελθεῖν κατεργασάμενός τι τῶν τῇ κοινῇ πολιτείᾳ συμφερόντων· οὐ γὰρ ἦλθεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, οὐδ' ἐστίν ὅπου ἑαυτὸν ὑμῖν τάξαι παρέσχε.

Καίτοιγε ὅστις εὐτυχοῦντας ὄρων ἡμᾶς ἐτόλμα προδιδόναι, 10 τί ποτε ὡς μὴ ἐβουλόμεθά γε πράττοντας ἐποίησεν ἄν; ὅσοι μὲν τοίνυν διὰ συμφορὰς ἰδίας οὐ μετέσχον τῶν τότε γενομένων τῇ πόλει κινδύνων, συγγνώμης τινὸς ἄξιοί εἰσι τυχεῖν· οὐδενὶ γὰρ οὐδὲν ἐκούσιον δυστύχημα γίγνεται· ὅσοι δὲ 11 γνώμη τοῦτο ἔπραξαν, οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιοί εἰσιν· οὐ γὰρ διὰ δυστυχίαν, ἀλλὰ δι' ἐπιβουλήν ἐποίησαν αὐτό. καθέστηκε δὲ τι ἔθος δίκαιον πᾶσιν ἀνθρώποις τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων μάλιστα ὀργίζεσθαι τοῖς μάλιστα δυναμένοις μὴ ἀδικεῖν, τοῖς δὲ πένησιν ἢ ἀδυνάτοις τῷ σώματι συγγνώμην ἔχειν διὰ τὸ ἡγεῖσθαι ἄκοντας αὐτοὺς ἀμαρτάνειν.

Οὗτος τοίνυν οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιός ἐστι τυχεῖν· οὔτε 12 γὰρ τῷ σώματι ἀδύνατος ἦν ταλαιπωρεῖν, ὡς καὶ ὑμεῖς ὄρατε, οὔτε τῇ οὐσίᾳ ἄπορος λειτουργεῖν, ὡς ἐγὼ ἀποδείξω. ὅστις οὖν ὅσον δυνατὸς ἦν ὠφελεῖν, τοσοῦτον κακὸς ἦν, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως ὑπὸ πάντων ὑμῶν μισοῖτο; ἀλλὰ 13 μὴν οὐδ' ἀπεχθήσεσθέ γε τῶν πολιτῶν οὐδενὶ τοῦτον ἀποδοκιμάσαντες, ὅς οὔ τι τοὺς ἐτέρους, ἀλλ' ἀμφοτέρους φανερός ἐστι προδοῦς, ὥστε μήτε τοῖς ἐν τῷ ἄστει γενομένοις φίλον προσήκειν εἶναι τοῦτον (οὐ γὰρ ἠξίωσεν ὡς αὐτοὺς ἐλθεῖν κινδυνεύοντας), μήτε τοῖς τὸν Πειραιᾶ καταλαβοῦσιν· οὐδὲ γὰρ τούτοις ἠθέλησε συγκατελθεῖν, φυγὰς καὶ ταῦτα καὶ αὐτὸς γενόμενος. εἰ μέντοι τι μέρος περίεστι 14

τῶν πολιτῶν, ὅτι τῶν αὐτῶν μετέσχε τούτῳ πραγμάτων, μετ' ἐκείνων, ἐάν ποτε (ὃ μὴ γένοιτο) λάβωσι τὴν πόλιν, βουλευεῖν ἀξιούτω.

Ὡς οὖν ᾤκει τε ἐν Ὁρωπῷ ἐπὶ προστάτου καὶ ἐκέντητο ἱκανὴν οὐσίαν καὶ οὐτ' ἐν τῇ Πειραιεῖ οὐτ' ἐν τῇ ἄστει ἔθετο τὰ ὄπλα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ταῦτα πρῶτον ἀληθῆ λέγω, ἀκούσατε τῶν μαρτύρων.

MARTYRES.

- 15 Ὑπολείπεται τοίνυν αὐτῷ λέγειν, ὡς τῷ μὲν σώματι δι' ἀσθενείαν τιν' ἐπιγενομένην ἀδύνατος κατέστη βοηθῆσαι εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἐπαγγειλάμενος αὐτὸς ἢ χρήματ' εἰσενεγκεῖν εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ἢ ὀπίσσει τινὰς τῶν ἑαυτοῦ δημοτῶν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πολιτῶν αὐτοὶ οὐ δυνάμενοι λειτουργεῖν τοῖς σώμασιν.
- 16 ἵνα οὖν μὴ ἐγγένηται αὐτῷ φευσάμενῳ ἐξαπατήσασθαι, καὶ περὶ τούτων ἤδη σαφῶς ὑμῖν ἀποδείξω, ἐπειδὴ ὕστερον οὐκ ἐξεσταί μοι παρελθόντι ἐνθάδ' ἐλέγχειν αὐτόν. Καί μοι κάλει Διότιμον Ἀχαρνέα καὶ τοὺς αἰρεθέντας μετ' αὐτοῦ τοὺς δημότας ὀπίσσει ἀπὸ τῶν εἰσενεχθέντων χρημάτων.

MARTYRIA ΤΩΝ Αἰρεθέντων μετὰ Διότιμου.

- 17 Οὗτος τοίνυν οὐχ ὅπως ὠφελήσῃ τὴν πόλιν ἐν τοιούτῳ καιρῷ καὶ τοιαύτη καταστάσει διενόηθη, ἀλλ' ὅπως τι κερδανεῖ ἀπὸ τῶν ὑμετέρων συμφορῶν παρεσκευάσατο. ὀρμώμενος γὰρ ἐξ Ὁρωποῦ, τοτὲ μὲν αὐτὸς μόνος, τοτὲ δ' ἑτέροις ἡγούμενος, οἷς τὰ ὑμέτερα δυστυχήματα εὐτυχήματα ἐγεγό-
- 18 νει, περιωὴν κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐντυγχάνων τῶν πολιτῶν τοῖς πρεσβυτάτοις, οἳ κατέμειναν ἐν τοῖς δήμοις ὀλίγα μὲν τῶν ἐπιτηδεῶν ἔχοντες, ἀναγκαῖα δέ, εὐνοὶ μὲν ὄντες τῷ

πλήθει, ἀδύνατοι δὲ ὑπὸ τῆς ἡλικίας βοηθεῖν, τούτους ἀφηρεῖτο τὰ ὑπάρχοντα, περὶ πλείονος ποιούμενος αὐτὸς μικρὰ κερδαίνειν ἢ ἐκείνους μηδὲν ἀδικεῖν· οἳ νῦν αὐτὸν δι' αὐτὸ τοῦτο οὐχ οἰοῖ τέ εἶσιν ἐπεξεληθεῖν ἅπαντες, δι' ὅπερ καὶ τότε ἀδύνατοι τῇ πόλει βοηθεῖν ἦσαν.

Οὐ μέντοι τοῦτόν γε χρὴ διὰ τὴν ἐκείνων ἀδυναμίαν δις 19 ὠφεληθῆναι, τότε τ' ἀφελόμενον, ἃ εἶχον, νῦν τε δοκιμασθέντα ὑφ' ὑμῶν· ἀλλὰ κἂν ὅστισοῦν παραγένηται τῶν ἀδικηθέντων, μέγα αὐτὸ ἡγήσασθε εἶναι, καὶ τοῦτον ὑπερμισήσατε, ὅστις ἐτόλμησεν, οἷς ἕτεροι διδόναι παρ' ἑαυτῶν τι προηροῦντο διὰ τὴν ἀπορίαν οἰκτίραντες αὐτούς, τούτων ἀφαιρεῖσθαι τὰ ὑπάρχοντα. Κάλει μοι τοὺς μάρτυρας.

MARTYRES.

Οὐ τοίνυν ἔγωγε οἶδα, ὅτι ὑμᾶς διαφερόντως δεῖ γινώ- 20 σκειν περὶ αὐτοῦ ἢ οἱ οἰκεῖοι γινώσκουσι· τοιαῦτα γὰρ ἔστιν, ὥστ', εἰ καὶ μηδὲν αὐτῷ ἄλλο ἡμάρτητο, διὰ μόνον ταῦτα δίκαιον εἶναι ἀποδοκιμασθῆναι. οἷα μὲν οὖν ζῶσα ἢ μήτηρ αὐτοῦ κατηγορεῖ, παρήσω· ἐξ ὧν δὲ τελευτῶσα τὸν βίον διεπράξατο τεκμαιρομένοις ῥάδιόν ἐστιν ὑμῖν γινῶναι, ὁποῖός τις ἦν περὶ αὐτήν.

Ἐκείνη γὰρ τούτῳ μὲν ἠπίστησεν ἀποθανοῦσαν ἑαυτήν 21 ἐπιτρέψαι, Ἀντιφάνει δὲ οὐδὲν προσήκουσα πιστεύσασα ἔδωκεν εἰς τὴν ἑαυτῆς ταφὴν τρεῖς μνᾶς ἀργυρίου, παραλιποῦσα τοῦτον υἱὸν ὄντα ἑαυτῆς. ἄρα δήλον, ὅτι εὖ ἤδει αὐτὸν οὐδὲ διὰ τὸ προσήκειν αὐτῇ τὰ δέοντα ἂν ποιήσαντα; καίτοι εἰ μήτηρ, 22 ἢ πέφυκε καὶ ἀδικουμένη ὑπὸ τῶν ἑαυτῆς παιδῶν μάλιστα ἀνέχεσθαι καὶ μικρ' ὠφελουμένη μεγάλα ἔχειν ἡγεῖσθαι διὰ τὸ εὐνοῖα μᾶλλον ἢ ἐλέγχῳ τὰ γινόμενα δοκιμάζειν, ἐνόμιζε τοῦτον κἂν ἀπὸ τεθνεώσης φέρειν ἑαυτῆς, τί χρὴ

- 32 Ὅρω δέ τινας, οἳ νῦν μὲν τούτῳ παρασκευάζονται βοηθεῖν καὶ δεῖσθαι ὑμῶν, ἐπειδὴ ἐμὲ οὐκ ἠδύναντο πείσαι τότε δέ, ὅτε οἱ κίνδυνοι μὲν ὑμῖν καὶ οἱ μέγιστοι ἀγῶνες ἦσαν, τὰ δὲ ἄθλα αὐτῆ ἢ πολιτεία ἔκειτο, καὶ ἔδει οὐ μόνον περὶ τοῦ βουλευεῖν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, τότε οὐκ ἐδέοντο αὐτοῦ βοηθῆσαι καὶ ὑμῖν καὶ κοινῇ τῇ πόλει, καὶ μὴ προδοῦναι μήτε τὴν πατρίδα μήτε τὴν βουλὴν, ἧς νῦν ἀξιοὶ τυχεῖν οὐ μετὸν αὐτῶ, ἄλλων γε
- 33 κατεργασαμένων. μόνος δὴ, ὧ βουλή, δικαίως οὐδ' ἂν ἀγανακτοίη μὴ τυχών· οὐ γὰρ ὑμεῖς νῦν αὐτὸν ἀτιμάσετε, ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸν τότε ἀπεστέρησεν, ὅτε οὐκ ἠξίωσεν, ὥσπερ νῦν προθύμως κληρωσόμενος ἦλθε, καὶ τότε διαμαχούμενος περὶ αὐτῆς καταστῆναι μεθ' ὑμῶν.
- 34 Ἰκανά μοι νομίζω εἰρῆσθαι, καίπερ πολλά γε παραλιπῶν ἀλλὰ πιστεύω ὑμᾶς καὶ ἄνευ τούτων αὐτοὺς τὰ συμφέροντα τῇ πόλει γνῶσεσθαι. οὐ γὰρ ἄλλοις τισὶν ὑμᾶς δεῖ περὶ τῶν ἀξίων ὄντων βουλευεῖν τεκμηρίοις χρῆσθαι ἢ ὑμῖν αὐτοῖς, ὁποῖοί τινες ὄντες αὐτοὶ περὶ τὴν πόλιν ἐδοκιμάσθητε. ἔστι γὰρ τὰ τούτου ἐπιτηδεύματα καινὰ παραδείγματα καὶ πάσης δημοκρατίας ἀλλότρια.

Γεώργιος Μ. Βασιλείου

Μαθητὴς Γ. Λέξεως Γυμνασίου

Πειραιῶς Πρωτῆς

ἔκ 29-4-29

ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Συνεδριάζει

Ἵμῖν μὲν πολλὴν συγγνώμην ἔχω, ὧ ἄνδρες δικασταί, 1 ἀκούουσι τοιούτων λόγων καὶ ἀναμιμνησκομένοις τῶν γεγενημένων, ὁμοίως ἅπασιν ὀργίζεσθαι τοῖς ἐν ἄστει μείνας· τῶν δὲ κατηγορῶν θαυμάζω, οἳ ἀμελοῦντες τῶν οἰκείων τῶν ἀλλοτρίων ἐπιμελοῦνται, εἰ σαφῶς εἰδότες τοὺς μηδὲν ἀδικούντας καὶ τοὺς πολλὰ ἐξημαρτηκότας ζητοῦσιν ὑμᾶς πείθειν περὶ ἀπάντων ἡμῶν τὴν γνώμην ταύτην ἔχειν. εἰ μὲν 2 οὖν οἴονται, ἃ ὑπὸ τῶν τριάκοντα γεγένηται τῇ πόλει, πάντ' ἐμοῦ κατηγορηκέαι, ἀδυνάτους αὐτοὺς ἠγοῦμαι λέγειν· οὐδὲ γὰρ πολλοστὸν μέρος τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων εἰρήκασιν· εἰ δέ, ὡς ἐμοί τι προσήκον, περὶ αὐτῶν ποιοῦνται τοὺς λόγους, ἀποδείξω τούτους μὲν ἅπαντα ψευδομένους, ἐμαυτὸν δὲ τοιοῦτον ὄντα, οἷόσπερ ἂν τῶν ἐκ Πειραιῶς ὁ βέλτιστος ἐν ἄστει μείνας ἐγένετο.

Δέομαι δ' ὑμῶν, ὧ ἄνδρες δικασταί, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην 3 ἔχειν τοῖς συκοφάνταις. τούτων μὲν γὰρ ἔργον ἐστὶ καὶ τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας εἰς αἰτίαν καθιστάναι — ἐκ τούτων γὰρ ἂν μάλιστα χρηματίζονται —, ὑμέτερον δὲ τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἐξ ἴσου τῆς πολιτείας μεταδιδόναι· οὕτω γὰρ ἂν τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι πλείστους συμμάχους ἔχοιτε. ἀξιώ δέ, 4 ὧ ἄνδρες δικασταί, ἐὰν ἀποφῆνω συμφορᾶς μὲν μηδεμιᾶς

αἴτιος γεγενημένος, πολλὰ δὲ κάγαθὰ εἰργασμένος τὴν πόλιν καὶ τῷ σώματι καὶ τοῖς χρήμασι, ταῦτα γοῦν μοι παρ' ὑμῶν ὑπάρχειν, ὧν οὐ μόνον τοὺς εὖ πεποιηκότας, ἀλλὰ καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας τυγχάνειν δίκαιόν ἐστι.

5 Μέγα μὲν οὖν ἡγοῦμαι τεκμήριον εἶναι, ὅτι, εἴπερ ἐδύναντο οἱ κατήγοροι ἰδίᾳ με ἀδικοῦντα ἐξελέγξαι, οὐκ ἂν τὰ τῶν τριάκοντα ἁμαρτήματα ἐμοῦ κατηγόρου, οὐδ' ἂν ᾤοντο χρῆσαι ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων ἐτέρους διαβάλλειν, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθαι· νῦν δὲ νομίζουσι τὴν πρὸς ἐκείνους ὀργὴν ἱκανὴν εἶναι καὶ τοὺς μηδὲν κακὸν εἰργασμένους ἀπολέσαι. ἐγὼ δὲ οὐχ ἡγοῦμαι δίκαιον εἶναι 6 οὔτε εἴ τις τῇ πόλει πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος γεγένηται, ἄλλους τινὰς ὑπὲρ τούτων τιμὴν ἢ χάριν κομίσασθαι παρ' ὑμῶν, οὔτ' εἴ τις πολλὰ κακὰ εἰργασμένοι εἰσὶν, εἰκότως ἂν δι' ἐκείνους τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας ὀνειδούς καὶ διαβολῆς τυγχάνειν· ἱκανοὶ γὰρ οἱ ὑπάρχοντες ἐχθροὶ τῇ πόλει καὶ μέγα κέρδος νομίζοντες εἶναι τοὺς ἀδίκως ἐν ταῖς διαβολαῖς καθεστηκότας.

7 Πειράσομαι δ' ὑμᾶς διδάξαι, οὓς ἡγοῦμαι τῶν πολιτῶν προσήκειν ὀλιγαρχίας ἐπιθυμεῖν καὶ οὓς δημοκρατίας. ἐκ τούτου γὰρ καὶ ὑμεῖς γινώσεσθε, καὶ γὰρ περὶ ἐμαυτοῦ τὴν ἀπολογίαν ποιήσομαι, ἀποφαίνων, ὡς οὔτε ἐξ ὧν ἐν δημοκρατία οὔτε ἐξ ὧν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πεποίηκα, οὐδὲν μοι προσήκον κακόνου εἶναι τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ.

8 Πρῶτον μὲν οὖν ἐνθυμηθῆναι χρῆ, ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ἀνθρώπων φύσει οὔτε ὀλιγαρχικὸς οὔτε δημοκρατικὸς, ἀλλ' ἥτις ἂν ἐκάστῳ πολιτεία συμφέρῃ, ταύτην προθυμεῖται καθιστάναι· ὥστε οὐκ ἐλάχιστον ἐν ὑμῖν ἐστὶ μέρος ὡς πλείστους ἐπιθυμεῖν τῶν παρόντων νυνὶ πραγμάτων. καὶ ταῦτα ὅτι οὕτως ἔχει, οὐ χαλεπῶς ἐκ τῶν πρότερον γεγενημένων μαθήσεσθε.

σκέψασθε γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοὺς προστάνας ἀμφοτέρων τῶν πολιτειῶν, ὁσάκις δὴ μετεβάλλοντο. οὐ Φρύνιχος μὲν καὶ Πείσανδρος καὶ οἱ μετ' ἐκείνων δημαγωγοί, ἐπειδὴ πολλὰ εἰς ὑμᾶς ἐξήμαρτον, τὰς περὶ τούτων δεισαντες τιμωρίας τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν κατέστησαν, πολλοὶ δὲ τῶν τετρακοσίων μετὰ τῶν ἐκ Πειραιῶς συγκατήλθον, ἔνιοι δὲ τῶν ἐκείνους ἐκβαλόντων αὐτοὶ αὐθις τῶν τριάκοντα ἐγένοντο; εἰσὶ δὲ οὔτινες τῶν Ἐλευσινάδε ἀπογραφασμένων, ἐξεληθόντες μεθ' ὑμῶν, ἐπολιόρκουν τοὺς μεθ' αὐτῶν.

Οὐκ οὐκ χαλεπὸν γινώσκειν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι οὐ περὶ 10 πολιτείας εἰσὶν αἱ πρὸς ἀλλήλους διαφοραί, ἀλλὰ περὶ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων ἐκάστῳ: ὑμᾶς οὖν χρὴ ἐκ τούτων δοκιμάζειν τοὺς πολίτας, σκοποῦντας μὲν, ὅπως ἦσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πεπολιτευμένοι, ζητοῦντας δὲ, εἴ τις αὐτοῖς ἐγένετο ὠφέλεια τῶν πραγμάτων μεταπεσόντων· οὕτως γὰρ ἂν δικαιοτάτην τὴν κρίσιν περὶ αὐτῶν ποιήσεσθε. ἐγὼ τοίνυν ἡγοῦμαι, 11 ὅσοι μὲν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἄτιμοι ἦσαν εὐθύνας δεδωκότες ἢ τῶν ὄντων ἀπεστερημένοι ἢ ἄλλῃ τινὶ συμφορᾷ τοιαύτη κεχρημένοι, προσήκειν αὐτοῖς ἐτέρας ἐπιθυμεῖν πολιτείας, ἐλπίζοντας τὴν μεταβολὴν ὠφέλειαν τινὰ αὐτοῖς ἔσεσθαι· ὅσοι δὲ τὸν δῆμον πολλὰ κάγαθὰ εἰργασμένοι εἰσὶ, κακὸν δὲ μηδὲν πώποτε, ὀφείλεται δὲ αὐτοῖς χάριν κομίσασθαι παρ' ὑμῶν μᾶλλον ἢ δοῦναι δίκην τῶν πεπραγμένων, οὐκ ἄξιον τὰς περὶ τούτων ἀποδέχεσθαι διαβολάς, οὐδ' ἐὰν πάντες οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες ὀλιγαρχικοὺς αὐτοὺς φάσκωσιν εἶναι.

Ἐμοὶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτ' ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ συμ- 12 φορὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὐδεμίαν πώποτε ἐγένετο, ἀνθ' ἧς τινος ἂν προθυμούμενος τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγῆναι ἐτέρων ἐπεθύμουν πραγμάτων. τετριηράρχηκά τε γὰρ πεντάκις καὶ τετράκις νενουμάχηκα καὶ εἰσφοράς ἐν τῷ πολέμῳ

πολλὰς εἰσενήνοχα, καὶ τὰλλα λελειτούργηκα οὐδενὸς χειρὸν
 13 τῶν πολιτῶν. καίτοι διὰ τοῦτο πλείω τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως
 προσταττομένων ἐδαπανώμην, ἵνα καὶ βελτίων ὑφ' ὑμῶν νομι-
 ζοίμην καὶ, εἴ ποῦ μοί τις συμφορὰ γένοιτο, ἄμεινον ἀγωνι-
 ζοίμην. ὦν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἀπάντων ἀπεστερούμην· οὐ γὰρ
 τοὺς τῷ πλήθει ἀγαθοῦ τινος αἰτίους γεγεννημένους χάριτος
 παρ' αὐτῶν ἠξίουں τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς πλείστα κακὰ ὑμᾶς
 εἰργασμένους εἰς τὰς τιμὰς καθίστασαν, ὡς ταύτην παρ' ἡμῶν
 πίστιν εἰληφότες.

14 Ἄ χρῆ πάντας ἐνθυμουμένους μὴ τοῖς τούτων λόγοις
 πιστεύειν, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν, ἃ ἐκάστῳ τυγχάνει
 πεπραγμένα. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτε τῶν τετρα-
 κοσίων ἐγενόμην· ἢ τῶν κατηγορῶν ὁ βουλόμενος παρελθὼν
 ἐλεγξάτω· οὐ τοίνυν οὐδ' ἐπειδὴ οἱ τριάκοντα κατέστησαν,
 οὐδεὶς με ἀποδείξει οὔτε βουλεύσαντα οὔτε ἀρχὴν οὐδε-
 μίαν ἄρξαντα. καίτοι εἰ μὲν ἐξόν μοι ἄρχειν μὴ ἐβουλόμην,
 ὑφ' ὑμῶν νυνὶ τιμᾶσθαι δίκαιός εἰμι· εἰ δὲ οἱ τότε δυνάμενοι
 μὴ ἠξίουں μοι μεταδιδόναι τῶν πραγμάτων, πῶς ἂν φανερώ-
 τερον ἢ οὕτως ψευδομένους ἀποδείξαιμι τοὺς κατηγοροὺς;

15 Ἐτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ἐμοὶ
 πεπραγμένων ἄξιον σκέψασθαι. ἐγὼ γὰρ τοιοῦτον ἐμαυτὸν ἐν
 ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς παρέσχον, ὥστε, εἰ πάντες τὴν
 αὐτὴν γνώμην ἔσχον ἐμοί, μηδένα ἂν ὑμῶν μηδεμίᾳ κεχρη-
 σθαι συμφορᾷ. ὑπ' ἐμοῦ γὰρ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ οὔτε ἀπαχθεῖς
 οὐδεὶς φανήσεται, οὔτε τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς τιτιμωρημένος,
 16 οὔτε τῶν φίλων εὖ πεπονθῶς. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἄξιον θαυ-
 μαζειν· εὖ μὲν γὰρ ποιεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ χαλεπὸν ἦν,
 ἐξαμαρτάνειν δὲ τῷ βουλομένῳ βράδιον. οὐ τοίνυν οὐδ' εἰς τὸν
 κατάλογον Ἀθηναίων καταλέξας οὐδένα φανήσομαι, οὐδὲ
 δίαιταν καταδαιτησάμενος οὐδενός, οὐδὲ πλουσιώτερος ἐκ

τῶν ὑμετέρων γεγονῶς συμφορῶν. καίτοι εἰ τοῖς τῶν γεγε-
 νημένων κακῶν αἰτίοις ὀργίζεσθε, εἰκὸς καὶ τοὺς μηδὲν
 ἡμαρτηκότας βελτίους ὑφ' ὑμῶν νομίζεσθαι.

Καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταί, μεγίστην ἠγοῦμαι περὶ 17
 ἐμαυτοῦ τῇ δημοκρατίᾳ πίστιν δεδωκέναι· ὅστις γὰρ τότε
 οὐδὲν ἐξήμαρτον οὔτω πολλῆς δεδομένης ἐξουσίας, ἢ που νῦν
 σφόδρα προθυμηθήσομαι χρηστὸς εἶναι, εὖ εἰδὼς ὅτι, ἐὰν ἀδικῶ,
 παραχρῆμα δώσω δίκην. ἀλλὰ γὰρ τοιαύτην διὰ τέλους γνώ-
 μην ἔχω, ὥστε ἐν ὀλιγαρχίᾳ μὲν μὴ ἐπιθυμῆναι τῶν ἀλλοτρίων,
 ἐν δημοκρατίᾳ δὲ τὰ ὄντα προθύμως εἰς ὑμᾶς ἀναλίσκειν.

Ἠγοῦμαι δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐκ ἂν δικαίως ὑμᾶς μισεῖν 18
 τοὺς ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ μηδὲν πεπονθότας κακόν, ἐξὸν ὀργίζε-
 σθαι τοῖς εἰς τὸ πλῆθος ἐξημαρτηκόσιν, οὐδὲ τοὺς μὴ φυγόν-
 τας ἐχθροὺς νομίζειν, ἀλλὰ τοὺς ὑμᾶς ἐκβαλόντας, οὐδὲ τοὺς
 προθυμουμένους τὰ ἑαυτῶν σῆσαι, ἀλλὰ τοὺς τὰ τῶν ἄλλων
 ἀφηρημένους, οὐδὲ οἱ τῆς σφετέρας αὐτῶν σωτηρίας ἕνεκα
 ἔμειναν ἐν τῷ ἄστει, ἀλλὰ οἵτινες ἐτέρους ἀπολέσαι βουλό-
 μενοι μετέσχον τῶν πραγμάτων. εἰ δὲ οἴεσθε χρῆναι, οὓς
 ἐκεῖνοι παρέλιπον ἀδικοῦντες, ὑμεῖς ἀπολέσαι, οὐδεὶς τῶν
 πολιτῶν ὑπολειφθήσεται.

Σκοπεῖν δὲ χρῆ καὶ ἐκ τῶνδε, ὦ ἄνδρες δικασταί. πάντες 19
 γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ἐν τῇ προτέρᾳ δημοκρατίᾳ τῶν τὰ τῆς
 πόλεως πραττόντων πολλοὶ μὲν τὰ δημόσια ἔκλεπτον, ἔνιοι
 δ' ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἐδωροδόκουν, οἱ δὲ συκοφαντοῦντες τοὺς
 συμμάχους ἀφίστασαν. καὶ εἰ μὲν οἱ τριάκοντα τούτους μόνους
 ἐτιμωροῦντο, ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ ὑμεῖς ἂν αὐτοὺς ἠγεῖσθε·
 νῦν δὲ, ὅτε ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις ἡμαρτημένων τὸ πλῆθος κακῶς
 ποιεῖν ἠξίουں, ἠγανακτεῖτε, ἠγούμενοι δεινὸν εἶναι τὰ τῶν
 ὀλίγων ἀδικήματα πάσῃ τῇ πόλει κοινὰ γίγνεσθαι. οὐ τοίνυν 20
 ἄξιον χρῆσθαι τούτοις, οἷς ἐκείνους ἐωρᾶτε ἐξαμαρτάνοντας,

οὐδὲ ἅ πάσχοντες ἄδικα ἐνομίζετε πάσχειν, ὅταν ἐτέρους ποιῆτε, δίκαια ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν κατελθόντες περὶ ὑμῶν αὐτῶν γνώμην ἔχετε, ἣν περ φεύγοντες περὶ αὐτῶν εἶχετε· ἐκ τούτων γὰρ καὶ ὁμόνοιαν πλείστην ποιήσετε καὶ ἡ πόλις ἔσται μεγίστη καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαρότατα ψηφιεῖσθε.

²¹ Ἐνθυμηθῆναι δὲ χρή, ὧ ἄνδρες δικασταί, καὶ τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα γεγενημένων, ἵνα τὰ τῶν ἐχθρῶν ἁμαρτήματα ἄμεινον ὑμᾶς ποιῆσῃ περὶ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν βουλευσασθαι. ὅτε μὲν γὰρ ἀκούοιτε τοὺς ἐν ἄστει τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν, μικρὰς ἐλπίδας εἶχετε τῆς καθόδου, ἡγούμενοι τὴν ἡμετέραν ²² ὁμόνοιαν μέγιστον κακὸν εἶναι τῇ ὑμετέρᾳ φυγῇ· ἐπειδὴ δὲ ἐπυνθάνεσθε τοὺς μὲν τρισχιλίους στασιάζοντας, τοὺς ἄλλους δὲ πολίτας ἐκ τοῦ ἄστεως ἐκκεκηρυγμένους, τοὺς δὲ τριάκοντα μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας, πλείους δὲ ὄντας τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν δεδιότας ἢ τοὺς ὑμῖν πολεμοῦντας, τότε ἤδη καὶ κατιέναι προσεδοκᾶτε καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν λήψεσθαι δίκην. ταῦτα γὰρ τοῖς θεοῖς ἠὔχεσθε, ἅπερ ἐκείνους ἐωρᾶτε ποιοῦντας, ἡγούμενοι διὰ τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν πολὺ μᾶλλον σωθήσεσθαι ἢ διὰ τὴν τῶν φευγόντων δύναμιν κατιέναι.

²³ Χρὴ τοίνυν, ὧ ἄνδρες δικασταί, τοῖς πρότερον γεγενημένοις παραδείγμασι χρωμένους βουλευέσθαι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι καὶ τούτους ἡγεῖσθαι δημοτικωτάτους, οἵτινες ὁμονοεῖν ὑμᾶς βουλόμενοι τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένουσι, νομίζοντες καὶ τῆς πόλεως ταύτην ἰκανωτάτην εἶναι σωτηρίαν καὶ τῶν ἐχθρῶν μεγίστην τιμωρίαν· οὐδὲν γὰρ ἂν εἴη αὐτοῖς χαλεπώτερον τούτων ἢ πυνθάνεσθαι μὲν ἡμᾶς μετέχοντας τῶν πραγμάτων, αἰσθάνεσθαι δὲ οὕτως διακειμένους τοὺς πολίτας ὥσπερ μηδενὸς ἐγκλήματος πρὸς ἀλλήλους γεγενημένου. ²⁴ Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὅτι οἱ φεύγοντες τῶν ἄλλων πολιτῶν ὡς πλείστους καὶ διαβεβλη-

σθαι καὶ ἠτιμῶσθαι βούλονται, ἐλπίζοντες τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀδικουμένους ἑαυτοῖς ἔσεσθαι συμμάχους, τοὺς δὲ συκοφάντας εὐδοκιμεῖν δέξαιντ' ἂν παρ' ὑμῖν καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει· τὴν γὰρ τούτων πονηρίαν ἑαυτῶν ἡγούνται σωτηρίαν.

Ἄξιον δὲ μνησθῆναι καὶ τῶν μετὰ τοὺς τετρακοσίους ²⁵ πραγμάτων· εὖ γὰρ εἴσεσθε ὅτι, ἅ μὲν οὗτοι συμβουλευούσιν, οὐδεπώποτε ὑμῖν ἔλυσιτέλησεν, ἅ δ' ἐγὼ παραινῶ, ἀμφοτέραις ἀεὶ ταῖς πολιτείαις συμφέροι. ἴστε γὰρ Ἐπιγένην καὶ Δημοφάνην καὶ Κλεισθένην ἰδίᾳ μὲν καρπωσαμένους τὰς τῆς πόλεως συμφοράς, δημοσίᾳ δὲ ὄντας μεγίστων κακῶν αἰτίους. ἐνίων μὲν γὰρ ἐπεισαν ὑμᾶς ἀκρίτων θάνατον καταψηφίσασθαι, πολλῶν δὲ ἀδίκως δημεῦσαι τὰς οὐσίας, τοὺς δ' ἐξελάσαι καὶ ἀτιμῶσαι τῶν πολιτῶν· τοιοῦτοι γὰρ ἦσαν, ὥστε τοὺς μὲν ἡμαρτηκότας ἀργύριον λαμβάνοντες ἀφιέναι, τοὺς δὲ μηδὲν ἠδικηκότας εἰς ὑμᾶς εἰσιόντες ἀπολλύναι. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, ἕως τὴν μὲν πόλιν εἰς στάσεις καὶ τὰς μεγίστας συμφοράς κατέστησαν, αὐτοὶ δ' ἐκ πενήτων πλοῦσιοι ἐγένοντο.

Ἵμεῖς δὲ οὕτως διετέθητε, ὥστε τοὺς μὲν φεύγοντας κατεδέξασθε, τοὺς δ' ἀτίμους ἐπιτίμους ἐποιήσατε, τοῖς δ' ἄλλοις περὶ ὁμονοίας ὅρκους ὤμνυτε· τελευτῶντες δὲ ἦδιον ἂν τοὺς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ συκοφαντοῦντας ἐτιμωρήσασθε ἢ τοὺς ἀρξάντας ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ. καὶ εἰκότως, ὧ ἄνδρες δικασταί· πᾶσι γὰρ ἦδη φανερόν ἐστιν, ὅτι διὰ τοὺς μὲν ἀδίκως πολιτευομένους ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ δημοκρατία γίγνεται, διὰ δὲ τοὺς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ συκοφαντοῦντας ὀλιγαρχία δις κατέστη. ὥστε οὐκ ἄξιον τούτοις πολλάκις χρῆσθαι συμβούλοις, οἷς οὐδὲ ἄπαξ ἔλυσιτέλησε πειθομένοις.

Σκέψασθαι δὲ χρή, ὅτι καὶ τῶν ἐκ Πειραιῶς οἱ μεγίστην ²⁸ δόξαν ἔχοντες καὶ μάλιστα κεινδυνευκότες καὶ πλείστα ὑμᾶς

Βασιλείου

ἀγαθὰ εἰργασμένοι πολλὰκις ἤδη τῷ ὑμετέρῳ πλήθει διεκελεύσαντο τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένειν, ἡγούμενοι ταύτην δημοκρατίας εἶναι φυλακὴν· τοῖς μὲν γὰρ ἐξ ἄστεως ὑπὲρ τῶν παρεληλυθότων ἄδειαν ποιήσῃν, τοῖς δ' ἐκ Πειραιῶς οὕτω πλείστον ἂν χρόνον τὴν πολιτείαν παραμείναι. οἷς ὑμεῖς πολὺ ἂν δικαιότερον πιστεύετε ἢ τοῦτοις, οἱ φεύγοντες μὲν δι' ἑτέρους ἐσώθησαν, κατελθόντες δὲ συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦσιν.

29 Ἡγοῦμαι δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοὺς μὲν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας ἐμοὶ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων φανεροὺς γεγενῆσθαι καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν δημοκρατίᾳ, ὁποῖοί τινες εἰσι
30 πολῖται· τούτων δ' ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι ἂν ἐποίησαν, εἴ τις αὐτοὺς εἶασε τῶν τριάκοντα γενέσθαι, οἱ νῦν δημοκρατίας οὔσης ταῦτα ἐκείνοις πράττουσι καὶ ταχέως μὲν ἐκ πενήτων πλούσιοι γεγένηται, πολλὰς δὲ ἀρχὰς ἄρχοντες οὐδεμιᾶς εὐθύνην διδόντων, ἀλλ' ἀντὶ μὲν ὁμοιοῦς ὑποψίαν πρὸς ἀλλήλους πεποιθήσασιν, ἀντὶ δὲ εἰρήνης πόλεμον κατηγγέλ-
31 κασι, διὰ τοῦτους δὲ ἄπιστοι τοῖς Ἕλλησι γεγενῆμεθα.

Καὶ τοσοῦτων κακῶν καὶ ἐτέρων πολλῶν ὄντες αἴτιοι, καὶ οὐδὲν διαφέροντες τῶν τριάκοντα, πλὴν ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ὀλιγαρχίας οὔσης ἐπεθύμουν ὧν περ οὗτοι, οὗτοι δὲ καὶ δημοκρατίας τῶν αὐτῶν ὧν περ ἐκεῖνοι, ὅμως οἴονται χρῆναι οὕτως ῥᾶδίως, ὃν ἂν βούλωνται, κακῶς ποιεῖν, ὡς περ τῶν μὲν ἄλλων
32 ἀδικούντων, ἄριστοι δὲ ἄνδρες αὐτοὶ γεγενῆμενοι. καὶ τούτων μὲν οὐκ ἄξιον θαυμάζειν, ὑμῶν δέ, ὅτι οἴεσθε μὲν δημοκρατίαν εἶναι, γίγνεται δὲ ὅτι ἂν οὗτοι βούλωνται καὶ δίκην διδόντων οὐκ οἱ τὸ ὑμέτερον πλήθος ἀδικούντες, ἀλλ' οἱ τὰ σφέτερα αὐτῶν μὴ διδόντες.

33 Καὶ δέξαιντ' ἂν μικρὰν εἶναι τὴν πόλιν μᾶλλον ἢ δι' ἄλλους μεγάλην καὶ ἐλευθέραν, ἡγούμενοι νῦν μὲν διὰ τοὺς ἐκ

Πειραιῶς ἀκινδύνως αὐτοῖς ἐξεῖναι ποιεῖν, ὅτι ἂν βούλωνται, ἂν δ' ὕστερον ὑμῖν δι' ἑτέρους σωτηρία γένηται, τούτους μὲν ἐπιλήσασθαι, ἐκείνους δὲ μείζον δυνήσεσθαι ὥστε διὰ τὸ αὐτὸ πάντες ἐμποδῶν εἰσιν, ἂν τι δι' ἄλλων ἀγαθὸν ὑμῖν φαίνεται. τοῦτο μὲν οὖν οὐ χαλεπὸν τῷ βουλομένῳ κατανοῆσαι·
34 αὐτοὶ γὰρ οὐκ ἐπιθυμοῦσι λανθάνειν, ἀλλ' αἰσχύονται μὴ δοκοῦντες εἶναι πονηροί, ὑμεῖς τε τὰ μὲν αὐτοὶ ὁρᾶτε, τὰ δ' ἐτέρων πολλῶν ἀκούετε·

Ἡμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, δίκαιον μὲν ἡγοῦμεθ' εἶναι καὶ πρὸς πάντας ὑμᾶς τοὺς πολίτας ταῖς συνθήκαις καὶ τοῖς ὄρκοις ἐμμένειν, ὅμως δέ, ὅταν μὲν ἴδωμεν τοὺς τῶν κακῶν αἰτίους δίκην διδόντας, τῶν τότε περὶ ὑμᾶς γεγενημένων μεμνημένοι συγγνώμην ἔχομεν, ὅταν δὲ φανεροὶ γένησθε τοὺς μηδὲν αἰτίους ἐξ ἴσου τοῖς ἀδικοῦσι τιμωρούμενοι, τῇ αὐτῇ φήσῃ πάντας ἡμᾶς εἰς ὑποψίαν καταστήσετε.....

IV.

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

- 1 Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὡς βουλή, τῇ κατηγορίᾳ, ὅτι μοι παρεσκευάσατε τὸν ἀγῶνα τούτον. πρότερον γὰρ οὐκ ἔχων πρόφασιν, ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα, καὶ πειράσομαι τῇ λόγῳ τούτου μὲν ἐπιδειξάμενος ψευδόμενον, ἐμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου· διὰ γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος ἢ διὰ φθόνου.
- 2 Καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ, οὐς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνος ἂν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; οὐ γὰρ ἕνεκα χρημάτων με συκοφαντεῖ, οὐδ' ὡς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται· διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε ἐχθρῷ
- 3 πώποτ' ἐχρησάμην αὐτῷ. ἤδη τοίνυν, ὡς βουλή, δηλὸς ἐστὶ φθονῶν, ὅτι τοιαύτη κεχρημένος συμφορᾷ τούτου βελτίων εἰμι πολίτης. καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ὡς βουλή, τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι. εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῇ συμφορᾷ καὶ τὴν διάνοιαν ἐξω καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;
- 4 Περὶ μὲν οὖν τούτων τσαυτὰ μοι εἰρήσθω ὑπὲρ ὧν δέ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἂν οἷός τε διὰ βραχυτάτων ἔρω. φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως μὲ λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς

πόλεως ἀργύριον· καὶ γὰρ τῷ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην, ὥστε καὶ ἄνευ τοῦ διδομένου ζῆν. καὶ τεκμηρίοις χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος ῥώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένους ἀνθρώποις ἀναλίσκειν.

Τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἐμὸν βίον, οἷος τυγχάνει, πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν· ὅμως δὲ κἀγὼ διὰ βραχέων ἔρω. ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατήρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμα τρέφων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δὲ μοι οὐπω εἰσὶν, οἳ με θεραπεύσουσι. τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν, ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξόμενον δὲ αὐτὴν οὐπω δύναμαι κτήσασθαι. πρόσσδος δὲ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης; ἣν ἂν ἀφέλησθέ με, κινδυνεύοιμ' ἂν ὑπὸ τῇ δυσχεροτάτῃ γενέσθαι τύχη.

Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ γε ἔστιν, ὡς βουλή, σφῶσαι με δικαίως, ἀπολέσσητε ἀδίκως· μηδὲ ἄνωτέρῳ καὶ μᾶλλον ἔρρωμένῳ ὄντι ἔδοτε, πρᾶσθαι καὶ ἀσθενέστερον γινόμενον ἀφέλησθέ· μηδὲ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεημοσύνηταιοι συκοφύντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξασθε· μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι· καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὡς βουλή, εἰ, ὅτε μὲν ἀπλή μοι ἦν ἡ συμφορᾷ, τότε μὲν ἐφαινόμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ' ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι, καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ προσγίγνεται μοι, τότε ἀφαιρεθείην.

Δοκεῖ δὲ μοι τῆς πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος ὁ κατήγορος ἂν ἐπιδειξάμενος σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων. εἰ γὰρ ἐγὼ

κατασταθεὶς χορηγὸς τραγηδοῖς προκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, δεκάκις ἂν ἔλοιτο χορηγήσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἅπαξ. καίτοι πῶς οὐ δεινὸν ἐστὶ νῦν μὲν κατηγορεῖν, ὡς διὰ πολλήν εὐπορίαν ἐξ ἴσου δύναμαι σινεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις, εἰ δὲ ὦν ἐγὼ λέγω τύχοι τι γενόμενον, ὁμολογεῖν τοιοῦτον εἶναι με καὶ ἔτι πονηρότερον;

10 Περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἵππικῆς, ἧς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆναι πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δείσας οὔτε ὑμᾶς αἰσχυνηθείς, οὐ πολὺς ὁ λόγος. ἐγὼ γὰρ ἠγοῦμαι, ὦ βουλή, πάντας τοὺς ἔχοντάς τι δυστύχημα τοῦτο ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅπως ὡς ἀλυπότατα μεταχειρίζονται τὸ συμβεβηκὸς πάθος. ὦν εἰς ἐγὼ, καὶ περιπεπτωκὸς τοιαύτη συμφορᾶ ταύτην ἐμαυτῷ ῥαστώνῃ ἐξηῦρον εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακροτέρας τῶν ἀγαγκαίων.

11 Ὁ δὲ μέγιστον, ὦ βουλή, τεκμήριον, ὅτι διὰ τὴν συμφορὰν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ὕβριν, ὡς οὗτος φησιν, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, ῥαδίον ἐστὶ μαθεῖν. εἰ γὰρ ἐκεκτῆμην οὐσίαν, ἐπ' ἀστράβης ἂν ὠχούμην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἵππους ἀνάβαινον· νυνὶ δὲ ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ δύναμαι κτήσασθαι, τοῖς ἀλλοτρίοις ἵπποις ἀναγκάζομαι χρῆσθαι πολλάκις.

12 καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπὸν ἐστὶν, ὦ βουλή, τοῦτον αὐτόν, εἰ μὲν ἐπ' ἀστράβης ὠχούμενον ἑώρα με, σιωπᾶν—τί γὰρ ἂν καὶ ἔλεγεν;—ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἠτημένους ἵππους ἀναβαίνω, πειρᾶσθαι πείθειν ὑμᾶς, ὡς δυνατὸς εἰμι; καὶ ὅτι μὲν δυοῖν βακτηρίαιν χρῶμαι, τῶν ἄλλων μιᾶ χρωμένων, μὴ κατηγορεῖν, ὡς καὶ τοῦτο τῶν δυναμένων ἐστίν, ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τεκμηρίω χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς εἰμι τῶν δυναμένων; οἷς ἐγὼ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι.

13 Τοσοῦτον δὲ διενήνοχεν ἀναισχυντίᾳ τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, ὥστε ὑμᾶς πειρᾶται πείθειν, τοσοῦτους ὄντας εἰς ὦν,

ὡς οὐκ εἰμί τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. καίτοι εἰ τοῦτο πείσει τινὰς ὑμῶν, ὦ βουλή, τί με κωλύει κληροῦσθαι τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφελέσθαι τὸν ὄβολον ὡς ὑγιαίνοντος, τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας ὡς ἀναπήρω; οὐ γὰρ δήπου τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυνάμενον ἀφαιρήσεσθε τὸ διδόμενον, οἱ δὲ θεσμοθέται ὡς ἀδύνατον ὄντα κληροῦσθαι κωλύουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε 14 γνώμην οὔθ' οὗτος ὑμῖν εὐ ποιῶν. ὁ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης ἀμφισθητήσων ἦκει καὶ πειρᾶται πείθειν ὑμᾶς, ὡς οὐκ εἰμί τοιοῦτος, οἷον ὑμεῖς ὄρατε πάντες· ὑμεῖς δὲ (ὃ τῶν εὐ φρονούντων ἔργον ἐστὶ) μᾶλλον πιστεύετε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς τούτου λόγοις.

Λέγει δέ, ὡς ὕβριστής εἰμι καὶ βίαιος καὶ λίαν ἀσελγῶς 15 διακείμενος, ὥσπερ, εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε, μέλλων ἀληθῆ λέγειν, ἀλλ' οὐκ, ἐὰν πάνυ πραόνως, ταῦτα ποιήσων. ἐγὼ δ' ὑμᾶς, ὦ βουλή, σαφῶς οἶμαι δεῖν διαγιγνώσκειν, οἷς τ' ἐγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων ὕβρισταίς εἶναι καὶ οἷς οὐ προσήκει. οὐ γὰρ τοὺς πενομένους καὶ λίαν ἀπόρως διακειμένους ὕβρι- 16 ζεῖν εἰκός, ἀλλὰ τοὺς πολλῶ πλείω τῶν ἀναγκαίων κεκτημένους· οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὐτῶν ῥώμαις· οὐδὲ τοὺς ἤδη προβεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς διανοαῖς χρωμένους.

Οἱ μὲν γὰρ πλούσιοι τοῖς χρήμασιν ἐξωνοῦνται τοὺς κιν- 17 δύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας σωφρονεῖν ἀναγκάζονται· καὶ οἱ μὲν νέοι συγγνώμης ἀξιοῦνται τυγχάνειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἐξαμαρτάνουσι ὁμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμφοτέροι· καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς 18 ἐγχωρεῖ μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν, οὕς ἂν βουληθῶσιν, ὕβριζεῖν, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἐστὶν οὔτε ὕβριζομένοις ἀμύνεσθαι τοὺς

ὑπάρξαντας οὔτε ὑβρίζειν βουλομένοις περιγίγνεσθαι τῶν ἀδικουμένων. ὥστε μοι δοκεῖ ὁ κατήγορος εἰπεῖν περὶ τῆς ἐμῆς ὑβρέως οὐ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων, οὐδ' ὑμᾶς πείσαι βουλόμενος, ὡς εἰμι τοιοῦτος, ἀλλ' ἐμὲ κωμῶδειν βουλόμενος, ὥσπερ τι καλὸν ποιῶν.

19 Ἐπι δὲ καὶ συλλέγεσθαι φησιν ἀνθρώπους ὡς ἐμὲ πονηροὺς καὶ πολλοὺς, οἳ τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀνηλώκασι, τοῖς δὲ τὰ σφέτερα σφύζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. ὑμεῖς δὲ ἐνθυμήθητε πάντες, ὅτι ταῦτα λέγων οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων, ὅσοι τέχνας ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν ὡς ἐμὲ 20 εἰσιόντων μᾶλλον ἢ τῶν ὡς τοὺς ἄλλους δημιουργοὺς. ἕκαστος γὰρ ὑμῶν εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπωλεῖον, ὁ δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομείον, ὁ δ' ὅποι ἂν τύχη, καὶ πλείστοι μὲν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατασκευασμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλείστον ἀπέχοντας αὐτῆς· ὥστ' εἴ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων εἰ δὲ κάκεινων, ἀπάντων Ἀθηναίων ἅπαντες γὰρ εἴθισθε προσφοιτᾶν καὶ διατρίβειν ἀμουγέπου.

21 Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ λίαν με ἀκριβῶς ἀπολογούμενον πρὸς ἕναστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν πλείω χρόνον. εἰ γὰρ ὑπερ τῶν μεγίστων εἴρηκα, τί δεῖ περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτῳ σπουδάζειν; ἐγὼ δ' ὑμῶν, ὦ βουλή, δέομαι πάντων τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν, ἣν περ 22 καὶ πρότερον· μή οὐ μόνου μεταλαβεῖν ἔδωκεν ἡ τύχη μοι τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτονὶ ἀποστερήσητέ με μηδ', ἃ πάλαι κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὗτος, εἰς ὧν πείσῃ πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. ἐπειδὴ γὰρ, ὦ βουλή, τῶν μεγίστων ὁ δαίμων ἀπεστέρησεν ἡμᾶς, ἡ πόλις ἡμῖν ἐψηφίσαστο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἡγουμένη κοινὰς εἶναι τὰς

τύχας τοῖς ἅπασιν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. πῶς οὖν 23 οὐκ ἂν δειλαιότατος εἶην, εἰ τῶν μὲν καλλίστων καὶ μεγίστων διὰ τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἶμαι ἢ ἡ πόλις ἔδωκε προνοηθεῖσα τῶν οὕτως διακειμένων, διὰ τὸν κατήγορον ἀφαιρηθεῖην; μηδαμῶς, ὦ βουλή, ταύτη θῆσθε τὴν ψῆφον.

Διὰ τί γὰρ ἂν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; πότερον ὅτι 24 δι' ἐμὲ τις εἰς ἀγῶνα πώποτε καταστάς ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν; ἀλλ' οὐδ' ἂν εἰς ἀποδείξειεν. ἀλλ' ὅτι πολυπράγμων εἰμι καὶ θρασὺς καὶ φιλαπεχθήμων; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φήσειεν, εἰ μὴ βούλοιο καὶ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ἀλλ' ὅτι λίαν ὑβριστῆς καὶ βίαιος; ἀλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορμαῖς τοῦ βίου πρὸς τὰ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. ἀλλ' ὅτι ἐπὶ 25 τῶν τριάκοντα γενόμενος ἐν δυνάμει κακῶς ἐποίησα πολλοὺς τῶν πολιτῶν; ἀλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἔφυγον εἰς Χαλκίδα, καὶ ἐξόν μοι μετ' ἐκείνων ἀδεῶς πολιτεύεσθαι, μετ' ὑμῶν εἰλόμην κινδυνεύειν ἀπελθῶν.

Μὴ τοίνυν, ὦ βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκῶς ὁμοίων ὑμῶν 26 τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἡδικηκόσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ψῆφον θέσθε περὶ ἐμοῦ ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἀναμνησθέντες, ὅτι οὔτε χρήματα διαχειρίσας τῆς πόλεως δίδωμι λόγον αὐτῶν, οὔτε ἀρχὴν ἄρξας οὐδεμίαν εὐθύνας ὑπέχω νῦν αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ ὀβολοῦ μόνον ποιῶμαι τοὺς λόγους. καὶ οὕτως ὑμεῖς 27 μὲν τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ τούτων ὑμῖν τυχῶν ἔξω τὴν χάριν, οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ μαθήσεται μὴ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ περιγίγνεσθαι.

H. Basileus

V.

ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

- 1 Πολλοί μοι προσεληλύθασιν, ὧ ἄνδρες δικασταί, θαυμάζοντες, ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγοροῦν, καὶ λέγοντες, ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἤγεισθε, οὐδὲν ἤττον καὶ τοὺς περὶ τούτων λόγους ποιουμένους συκοφαντεῖν νομίζετε. ὅθεν οὖν ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι.
- 2 Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδωσαν εἰς τὴν βουλήν περὶ αὐτῶν, οὕτως ὠργίσθησαν αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγόν τινες τῶν ῥητόρων, ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρή τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι. ἠγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἐθίζεσθαι ποιεῖν τὴν βουλήν, ἀναστάς εἶπον, ὅτι μοι δοκοῖ κρῖνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον, νομίζων, εἰ μὲν εἰσι ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἤττον ἡμῶν γνώσεσθαι τὰ δίκαια, εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι.
- 3 Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν με λέγοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλήν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργῳ ἀπελογησάμην· τῶν γὰρ ἄλλων ἡσυχίαν ἀγόντων ἀναστάς αὐτῶν κατηγοροῦν, καὶ πᾶσι φανερόν ἐποίησα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις

τοῖς κειμένους ἐβοήθουν. ἠρξάμην μὲν οὖν τούτων ἕνεκα, ⁴ δεδιώς τὰς αἰτίας· αἰσχροὺς δ' ἠγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν, ὅ τι ἂν βούλησθε, ψηφίσησθε.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβητε. εἰπέ σὺ ἐμοί, μέτοικος εἶ; ⁵ «Ναί». Μετοικεῖς δὲ πρότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς τῆς πόλεως ἢ ὡς ποιήσων, ὅ τι ἂν βούλη; «Ὡς πεισόμενος». Ἄλλο τι οὖν ἢ ἀξιοῖς ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποίηκας παρὰ τοὺς νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος ἡ ζημία; «Ἐγώ γε». Ἀποκρίναι δὴ μοι, εἰ ὁμολογεῖς πλείω σίτον συμπρίασθαι πεντήκοντα φορμῶν, ὧν ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει. «Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κελευόντων συνεπριάμην».

Ἐὰν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὡς ἔστι ⁶ νόμος, ὃς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σίτον, ἐὰν οἱ ἄρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε· εἰ δὲ μή, δίκαιον ὑμᾶς καταψηφίσασθαι. ἡμεῖς γὰρ ὑμῖν παρεσχόμεθα τὸν νόμον, ὃς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σίτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.

Χρῆν μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἱκανὴν εἶναι ταύτην ⁷ τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμπρίασθαι, ὃ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους ὁμωμόκατε ψηφιεῖσθαι· ὅμως δ' ἵνα πεισθῆτε, ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων ψεύδονται, ἀνάγκη διὰ μακροτέρων εἰπεῖν περὶ αὐτῶν.

Ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον, παρα- ⁸ καλέσαντες τοὺς ἄρχοντας ἠρωτῶμεν. καὶ οἱ μὲν τέτταρες οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναι τοῦ πράγματος, Ἄνυτος δ' ἔλεγεν, ὡς τοῦ προτέρου χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σίτος, τούτων ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων συμβουλεύσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονικοῦσιν, ἠγούμενος συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὠνουμένοις ὡς ἀξιώτατον τούτους πρίασθαι· δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῷ μόνον πωλεῖν τιμιώτερον. ὡς τοί- ⁹

νυν οὐ συμπριαμένους καταθέσθαι ἐκέλευεν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι συνεβούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν Ἄνυτον μάρτυρα παρέξομαι· καὶ οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους, οὗτοι δὲ τῆτες συνωνούμενοι φαίνονται.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

- 10 Ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες συνεπρίαντο τὸν σίτον, ἀκηκόατε· ἡγοῦμαι δέ, ἐὰν ὡς μάλιστα περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογήσασθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν· περὶ γὰρ ὧν εἰσι νόμοι διαρρήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρὴ διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ πειθόμενους καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τάναντία πράττειν;
- 11 Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἶομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἐλεύσεσθαι ἴσως δ' ἐροῦσιν, ὡσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως συνωνοῦντο τὸν σίτον, ἔν' ὡς ἀξιώτατον ἡμῖν πωλοῖεν. μέγιστον δ' ὑμῖν ἐρῶ
- 12 καὶ περιφανέστατον τεκμήριον, ὅτι ψεύδονται. ἐχρῆν γὰρ αὐτούς, εἴπερ ὑμῶν ἕνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἕως ὃ συνωνημένος αὐτοὺς ἐπέλιπε· νῦν δ' ἐνίοτε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον, ὡσπερ κατὰ μέδιμον συνωνούμενοι. καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

- 13 Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ, ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσνεγκεῖν δέη, ἦν πάντες εἴσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται, ἐφ' οἷς δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζημία καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ' εὐνοίᾳ φασὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρανομῆσαι. καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τούτοις ἥκιστα προσήκει τοιοῦτους ποιεῖσθαι λόγους. τάναντία γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῖς

ἄλλοις συμφέρει· τότε γὰρ πλεῖστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγαλθέντες τῇ πόλει τίμιον τὸν σίτον πωλώσιν.

Οὕτω δ' ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὀρώσιν, ὥστε 14 τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ' αὐτοὶ λογοποιοῦσιν, ἢ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας συνειληφθαι ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλήσθαι ἢ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀπορρηθήσεσθαι· καὶ εἰς τοῦτ' 15 ἔχθρας ἐληλύθασιν, ὥστ' ἐν τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ὑμῖν, ὡσπερ οἱ πολέμιοι. ὅταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγχάνητε δεόμενοι, ἀναρπάζουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν, ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα, ἀλλ' ἀγαπῶμεν, ἐὰν ὅποσουτινοσοῦν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν· ὥστ' ἐνίοτε εἰρήνης οὔσης ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα.

Οὕτω δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας 16 ἡ πόλις ἐγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἅπασιν τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε· καὶ πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε, ὅτι οὐχ οἰοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. καίτοι τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὅποτε καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε;

Ἐνθυμείσθαι δὲ χρὴ, ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἐστὶν ἀποψηφίσα- 17 σθαι. εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν. εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψηφισκίμοις ἐπιτιμᾶν· ἐφ' ὑμῖν γὰρ ὅποτέροις βούλεσθε πιστεύειν· νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δόξαίτε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολογούντας παρανομεῖν ἀζημίους ἀφήσετε; ἀναμνήσθητε δέ, 18 ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν, ἀμφισθητούντων καὶ μάρτυρας παρεχομένων, θάνατον κατέ-

γνωτε, πιστοτέρους ἡγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγορῶν λόγους. καίτοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστὸν εἶη, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀμαρτημάτων δικάζοντες μᾶλλον ἐπιθυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνούμενων δίκην λαμβάνειν.

- 19 Καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανερὸν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πεύσονται, ἤντινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε, ἡγοῦμενοι, ἐὰν μὲν θάνατον τούτων καταγνῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἐὰν δ' ἀζημίους ἀφήτε, πολλὴν ἀδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν, ὅτι ἂν βούλονται. χρὴ δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ μόνον τῶν παρεληλυθότων ἕνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· οὕτω γὰρ ἔσονται μόνος ἀνεκτοί. ἐνθυμεῖσθε δέ, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλείστοι περὶ τοῦ σώματος εἰσιν ἡγωνισμένοι· καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς ὠφελούνται, ὥστε μᾶλλον αἰροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν ἢ παύεσθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες.
- 21 Καὶ μὲν δὴ οὐδ' ἐὰν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἱκετεύωσι, δικαίως ἂν αὐτοὺς ἐλεήσατε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν, οἳ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐφ' οὓς οὔτοι συνέστησαν· οἷς ὑμεῖς χαριεῖσθε καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε, δίκην παρὰ τούτων λαμβάνοντες. εἰ δὲ μή, τίν' αὐτοὺς οἴεσθε γνώμην ἔξειν, ἐπειδὰν πύθωνται, ὅτι τῶν καπήλων, οἳ τοῖς εἰσπλέουσιν ὠμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε;
- 22 Οὐκ οἶδα, ὅτι δεῖ πλείω λέγειν· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων τῶν ἀδικούντων, ὅτου δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγορῶν πυθέσθαι, τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. ἐὰν οὖν τούτων καταψηφίσθητε, τά τε δίκαια ποιήσετε καὶ ἀξιώτερον τὸν σίτον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μή, τιμιώτερον.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἰνβαντζή
 Μαδνητὴς Γ' Γυμνασίου
 Κεῖσος 27 20-3-21
 Ἡσυχίως

Ὁ 63 448
 Δ. Ε. Παπαγιάννης μαδνητῆς Γ
 τὰς αὐτῶν Γυμνασίου Κεῖσος
 ἐν Κεῖσος 27 21/4/98.
 Ἡσυχίως ἢ ταῦτα γράψασθε ἀβουδιστῶν
 ἐν τῷ χώρῳ καὶ τῶν αὐτῶν γραφομένων
 δαίμων ἐν αἰσῶν.

Νεώσοφος βγ 8-4-229.

Γεώργιος Μ. Βασιλαίου

Μαθητής Γυμνασίου Γαλαξιδίου

Νεώσοφος βγ 229

Souvenir.

Γεώργιος Μ. Βασιλαίου

Νεώσοφος βγ 1-4-29.

Μαθητής Γυμνασίου

Ασπίδων
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

16 229

Βασιλαίου

Ι. Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ

α) Αρχή τῆς ῥητορικῆς.

Ἡ δύναμις τοῦ λόγου ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν ἤδη χρόνων ἐθεωρεῖτο παρ' Ἑλλήνων ἀρετὴ παντὸς ἥρωος. Οἱ δυνατοὶ λέγειν καὶ οἱ συμβουλευόντες τὰ βέλτιστα ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ δήμου ἐτιμῶντο, ὡς καὶ οἱ ἀριστεύοντες ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ὀμηρικοὶ ἥρωες Μενέλαος, Ὀδυσσεύς, Νέστορ καὶ βραδύτερον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δημοκρατίας οἱ πολιτικοὶ τῶν Ἀθηναίων ἄνδρες, Ἀριστείδης, Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ δαιμόνιος Περικλῆς. Ἄλλ' ἡ ῥητορικὴ αὐτῶν δεινότης ἦτο φυσικὴ· οἱ λόγοι των ἦσαν φυσικώτατοι καὶ ἀπλούστατοι· δὲν εἶχον τὸ διδυραμβῶδες καὶ τὸ ἐντεχνον τῶν ἔπειτα ῥητόρων.

Ἀνάπτυξιν ἐντέχνου ῥητορείας εὐρίσκομεν μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ἐν Ἀθήναις, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν σοφιστῶν. Δὲν ἀνεπτύχθη ὁμως ἡ ἐντεχνος ῥητορεία τὸ πρῶτον ἐν Ἀθήναις, οὔτε οἱ σοφισταὶ ἦσαν οἱ εὐρόντες αὐτήν. Ἡ τέχνη ὠρμήθη ἐκ Σικελίας καὶ Συρακουσῶν, ἐνθα μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίδος (465) πληθὺς ἰδιωτικῶν δικῶν παρεῖχεν ἄφθονον τροφήν εἰς τὴν δικανικὴν ῥητορείαν· πρῶτος δὲ διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς ἦτο ὁ Κόραξ, ὅστις καὶ πρῶτος ἔδωκε τὸν ὄρισμόν αὐτῆς, ὅτι εἶναι πειθοῦς δημιουργός. Ἀμεσος διάδοχος αὐτοῦ ἦτο ὁ Τειοσίας, ὅστις καὶ ῥητορικὴν τέχνην συνέταξεν.

Ἐκ τῆς Σικελίας ἡ ῥητορικὴ μετεφντεύθη εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ ῥήτορος καὶ σοφιστοῦ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου· οὗτος σταλεῖς ὑπὸ

τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ ὡς πρεσβευτῆς ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τῷ 427, ἵνα ζητήσῃ παρὰ τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν κατὰ τῶν Συρακοσίων, καὶ ἐξέπληξε τοὺς Ἀθηναίους διὰ τῆς ῥητορικῆς του δεινότητος· ἐννοήσας δὲ ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἦτο κατὰλληλος πρὸς ἐξάσκησιν τῆς τέχνης του ἐπανῆλθε βραδύτερον εἰς Ἀθήνας, ἔνθα διδάσκων τὴν ῥητορικὴν ἔσχε πολλοὺς μαθητάς.

β') Ἀνάπτυξις τῆς ῥητορικῆς ἐν Ἀθήναις
καὶ γένη αὐτῆς.

Ἄν καὶ ἡ ἐντεχνος ῥητορεία ἐφάνη τὸ πρῶτον ἐν Σικελίᾳ, ὅμως ἐν Ἀθήναις ἔλαβε μείζονα ἐπίδοσιν, διότι πολλοὶ λόγοι συνέβαλλον πρὸς ἀνύψωσιν τῆς νέας τέχνης, ἰδίᾳ αἱ συχραὶ δίκαι, αἱ ἐν τῷ φανερῷ περὶ πολιτικῶν συζητήσεις, ἡ δύναμις τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ δήμου καὶ ἡ εὐαρέστησις, ἣν ἠσθάνοντο οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῶν λαμπρῶν λόγων. Ἐκ τούτου δ' ἤκμασαν ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ τρία γένη τῶν λόγων, τὸ δικανικὸν ἐν τοῖς δικαστηρίοις, τὸ συμβουλευτικὸν ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου καὶ τὸ ἐπιδεικτικὸν ἢ πανηγυρικὸν ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ πανηγύρεσι.

II. ΛΥΣΙΑΣ

α') Βίος Λυσίου.

Ὁ Λυσίας ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις πιθανώτατα τῷ 445 π. X. Ὁ πατὴρ του Κέφαλος, ἐπιφανὴς καὶ πλούσιος Συρακόσιος, τῇ προσκλήσει τοῦ φίλου του Περικλέους κατέλιπε τὰς Συρακούσας καὶ ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα οὗτος ἔζη ὡς μέτοικος ἔχων πολλὰς μὲν οἰκίας, ἄξιον δὲ λόγον ἀσπιδοπηγεῖον.

Ὁ Λυσίας εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ἀπεδήμησε μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν του, τοῦ Πολεμάρχου καὶ Εὐθυδήμου, εἰς Θουρίους, πόλιν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων· ἐνταῦθα ἐδιδά-

χθη τὴν ῥητορικὴν τέχνην ὑπὸ τοῦ Τεισίου, τοῦ μαθητοῦ τοῦ Συρακοσίου Κόρακος. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἀτυχή ἔκβασιν τῆς ἐπὶ Σικελίαν ἐκστρατείας τῶν Ἀθηναίων ὑπερίσχυσεν ἐν Θουρίοις ἡ δυσμενὴς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένη μερίς, τότε ἐπανῆλθεν αὐθις εἰς Ἀθήνας (412).

Ἐν Ἀθήναις ἔζη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας ὡς πλούσιος ἰσοτελής¹, ἔχων κτήματα, τορεῖς οἰκίας καὶ σημαντικὸν ἀσπιδοπηγεῖον ἐν Πειραιεῖ, ἐν ᾧ εἰργάζοντο 120 δοῦλοι. Τὰ δημοκρατικὰ του φρονήματα καὶ ἡ μεγάλη περιουσία του ἐξηρέθισαν τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰμοβόρον ὀργὴν τῶν τριάκοντα τυράννων· ὡς ἐκ τούτου ὁ μὲν ἀδελφός του Πολεμάρχος ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν δημίων τῶν τυράννων, αὐτὸς δὲ μόλις πως διέφυγε καὶ ἦλθεν εἰς Μέγαρον ἀπολέσας τὸ μέγιστον μέρος τῆς περιουσίας. Ἐντεῦθεν ὑπεστήριξεν οὗτος τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον φυγάδων μετὰ πάσης θυσίας· οὕτως ἀπέστειλεν αὐτοῖς ἱκανὰ χρήματα — τὰ λείψανα τῆς περιουσίας αὐτοῦ —, ἀσπίδας καὶ μισθοφόρους.

Διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τοῦ Λυσίου ὁ Θρασύβουλος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας προέτεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ παραχωρηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου εἰς τὸν Λυσίαν, μέτοικον ὄντα· ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Θρασυβούλου κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ του ἀντιπάλου Ἀρχίνου ὡς παράνομος καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Λυσίας δὲν ἐπέτυχεν τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου, ἀλλ' ἔμεινε μέχρι θανάτου ἰσοτελής.

Ὁ Λυσίας εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ἀθήνας τῷ 403 παρήλθεν εἰς τὸ δικαστήριον ὡς κατηγορὸς τοῦ Ἐρατοσθένους, τοῦ φονέως τοῦ ἀδελφοῦ· ὁ λόγος οὗτος κατὰ Ἐρατοσθένους εἶναι ὁ

¹ Πᾶς ἰσοτελής ἦτο ἀπηλλαγμένος τοῦ μετοικίου — τῶν 12 δραχμῶν κατ' ἔτος — καὶ ἄνευ προσιᾶτον ἐν τοῖς δικαστηρίοις αὐτὸς ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῶν ἰσίων πραγμάτων καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκτήσεως γῆς καὶ οἰκίας. Τὴν ἰσοτέλειαν εἶχε καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Λυσίου Κέφαλος, ἣν οἱ Ἀθηναῖοι παρέσχον αὐτῷ τῇ προτροπῇ τοῦ Περικλέους.

μόνος, ὃν αὐτὸς ὁ Λυσίας ἐν τῷ δικαστηρίῳ εἶπεν. Ἐκτοτε, ἐπειδὴ μέγα μέρος τῆς περιουσίας του ἀπώλεσεν, ἠναγκάσθη πρὸς ποσομὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων νὰ γίνῃ **λογογράφος**, ἤτοι γράφῃ λόγους πρὸς τὰς ἀνάγκας ἄλλων, οἵτινες ἀδύνατοι ὄντες εἰπεῖν ἀπήγγελλον ἀποσιθίζοντες αὐτοὺς ἐν τοῖς δικαστηρίοις.

Ἐπιπέδον ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις πιθανῶς τῷ 371 π. Χ.

β) Δόγοι Λυσίου.

Ἐπιπέδον ὑπῆρξε καρποφορώτατος καὶ πολυγραφώτατος, διότι τοῦτου ἠρώδιμον οἱ παλαιοὶ ὑπὲρ τοὺς 230 λόγους. Εἰς ἡμᾶς περιεσώθησαν 34 λόγοι καὶ ἀποσπάσματα ἐξ ἄλλων πλειόνων τῶν λόγων τούτων οἱ πλεῖστοι εἶναι δικανικοί, ἀλλ' ἔχομεν καὶ συμβουλευτικούς καὶ ἐπιδεικτικούς. Πάντες δ' ἐπαινοῦνται διὰ τὴν καθαρότητα τῆς γλώσσης, τὸ ἀφελές, τὴν σαφήνειαν, τὴν ἐνάργειαν, τὴν βραχυλογίαν, τὴν χάριν καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν ἠθοποιίαν· συνίσταται δὲ ἡ ἠθοποιία εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Λυσίας διέκρινεν ἀκριβῶς τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἐμελλον ν' ἀπαγγείλωσι τὸν λόγον, καὶ προσῆπτεν εἰς ἕκαστον αὐτῶν τὸν προσήκοντα χαρακτῆρα τοῦ λόγου.

III. ΤΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1. Οἱ ἐννέα ἄρχοντες.

Οἱ ἐννέα ἄρχοντες, οἵτινες ἐν παλαιότεροις χρόνοις εὐρεῖαν ἤσκουν ἐξουσίαν οὐ μόνον διοικητικὴν ἀλλὰ καὶ δικαστικὴν, βαθμηδὸν ἐδραιουμένης τῆς δημοκρατίας περιορίσθησαν ὡς πρὸς αὐτὴν οὕτως, ὥστε διετήρησαν μόνον δικαστικά τινα καὶ θρησκευτικὰ ἔργα. Οὕτως, ἐν ᾧ πρότερον ἔλνον αὐτοβούλως τὰς διαφορὰς, ἀνέκρινοι τὰ ἀδικήματα καὶ ἐπέβαλλον ποινὰς ὀριστικὰς καὶ ἀμετακλήτους, ἤδη—κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀναπτύξεως τῆς δημοκρατίας—διετήρησαν μόνον τὸ δικαίωμα ν' ἀνακρίνωσι τὰς δίκας, νὰ εἰσάγωσι ἐκάστην αὐτῶν εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον καὶ νὰ ἔχωσι τὴν ἡγεμονίαν (=προεδρίαν) αὐτοῦ.

Ἐκαστος τῶν ἐννέα ἀρχόντων εἶχεν ἰδίαν δικαιοδοσίαν. ἐν ἐξαιρετικαῖς δὲ περιπτώσεσιν εἰσάγοντο οὗτοι ἀπὸ κοινοῦ, ὡς ἐν τῇ κληρώσει τῶν δικαστῶν καὶ ἐν τῇ κληρώσει τῶν ἀρχόντων.

Ἐπιπέδον ὁ πρῶτος τῶν ἀρχόντων, ὁ ἀπλῶς **ἄρχων** καλούμενος, εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῆς οἰκογενείας, τὴν προστασίαν τῶν ὄρφανῶν, χηρῶν καὶ ἐπικλήρων· εἰσήγεν οὗτος γραφὰς καὶ δίκας ἀναγομένας εἰς τὸ οἰκογενειακὸν καὶ κληρονομικὸν δίκαιον. Θρησκευτικὰ δ' ἔργα εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν μεγάλων Διονυσίων καὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Θωρηγῶν.

Ἐπιπέδον ὁ δεύτερος ἄρχων, καλούμενος **βασιλεὺς**, εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῶν ἱερῶν τόπων, τὴν ἐπιμέλειαν τῆς τηρήσεως τῶν θρησκευτικῶν διατάξεων καὶ τὴν διοίκησιν τῶν πατριῶν θυσιῶν. Εἶχε δὲ δικαιοδοσίαν εἰς πάντα τὰ τῆς λατρείας καὶ τῆς θρησκείας, τοῦτου δ' ἕνεκα εἰσήγε καὶ τὰς φοινικὰς δίκας, διότι ὁ καθαρμοὸς τοῦ ἄγους τῶν αἱμάτων ἐθεωρεῖτο θρησκευτικὸν ἔργον.

Ἐπιπέδον ὁ τρίτος ἄρχων, καλούμενος **πολέμαρχος**, πρότερον εἶχε τὴν ὑπερτάτην τῶν στρατιωτικῶν διεθύνσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἡ ἐξουσία του αὐτὴ περιορίσθη εἰς μόνην τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ταφῆς τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθνησκόντων. Δικαιοδοσίαν δ' εἶχεν εἰς τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς ἀπελευθέρους εἰσάγων τὰς δίκας τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξιν αὐτῶν καὶ τὰς ἰδιωτικὰς δίκας τῶν ξένων.

Οἱ λοιποὶ ἐξ ἄρχοντες ἐκαλοῦντο **θεσμοθέται**—δι' οὗ ὄνοματος καταχρηστικῶς ἐνίστε ὑπὸ τῶν δητόρων ἐκαλοῦντο καὶ οἱ 9 ἄρχοντες—καὶ ἔργον εἶχον τὴν κατ' ἔτος ἀναθεώρησιν τῶν νόμων. Σπουδαῖα δημόσια δίκαια εἰσῆγοντο ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν ἢ εἰσαγγελία, ἢ προβολή, ἢ δοκιμασία τῶν ἀρχόντων, αἱ εὐθύναι τῶν στρατηγῶν καὶ αἱ γραφαὶ παρανόμων. Πλὴν δὲ τοῦτου οἱ θεσμοθέται εἶχον τὴν ἡγεμονίαν τοῦ δικαστηρίου καὶ ἐν πάσαις ταῖς δημοσίαις καὶ ἰδιωτικαῖς δίκαις, αἵτινες δὲν ὑπῆγοντο ἑπιπέδον ὑπὸ εἰδικοῦ νόμου εἰς τὴν ἀρμοδιότητα ἄλλης ἀρχῆς. Ὁρίζον προσέτι τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ὄφειλον νὰ συνέλθωσι τὰ δικαστήρια καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκδικάσεως πάσης δίκης.

2. Δικαστήρια.

Τὰ ἐν Ἀθήναις δικαστήρια ἦσαν ἡ **Ἡλιαία**, ὁ **Ἀρειος πάγος** καὶ οἱ **Ἐφῆται**.

Ἡ Ἡλιαία ἦτο τὸ μέγιστον δικαστήριον ἐν Ἀθήναις δικάζον πάσας σχεδὸν τὰς ἰδιωτικὰς καὶ δημοσίας δίκας· ἀπετελεῖτο ἐξ 6,000 πολιτῶν, οἵτινες ἐκληροῦντο κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἐκ τῶν πολιτῶν ἐκείνων, οἵτινες εἶχον συμπληρώσει τὸ 30 ἔτος τῆς ἡλικίας, δὲν ὄφειλον τῷ δημοσίῳ καὶ δὲν ἦσαν ἄτιμοι. Οὗτοι οἱ 6,000 ἦσαν διηρημένοι εἰς 10 τμήματα, καλούμενα καὶ αὐτὰ δικαστήρια, ὧν ἕκαστον συνίστατο ἐκ 500 (τῶν λοιπῶν 1000 ὄντων ἀναπληρωτικῶν) οὐχ ἦτιον ὁμῶς ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τῆς δίκης περιορίζετο ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεδριαζόντων εἰς 200 ἢ 400, ἢ καὶ ἠδῆάνετο διὰ συνενώσεως δύο ἢ τριῶν τμημάτων εἰς 1000 ἢ 1500. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους πάντες οἱ κληρωθέντες ἡλιασταὶ ὤμνουν τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον ἐν τῷ Ἀρδητιῷ παρὰ τὸν Ἰλισσόν. Ἦτο δὲ ὁ ὄρκος τοιοῦτός τις: «Ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων, περὶ ὧν ἴδ' ἂν νόμοι μὴ ὦσι, γνώμη τῇ δικαιοτάτῃ καὶ οὐτε χάριτος ἕνεκ' οὐτ' ἔχθρας...». Οἱ ἡλιασταὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ δικαστήριον ἐλάμβανον ὡς μισθὸν καθ' ἑκάστην τρεῖς ὄβολους. Τὰ πλεῖστα δὲ τῶν δικαστηρίων, ἐν οἷς ἐδίκαζον οἱ ἡλιασταί, ἔκειντο ἐν τῇ ἀγορᾷ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Ὠδείῳ καὶ ἐν τῇ Ποικίλῃ στοᾷ ἐδίκαζον.

Ὁ Ἀρειος πάγος (ἢ ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλή ἢ ἢ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλή) ἦτο τὸ ἐπισημότερον τῶν ἐν Ἀθήναις φονικῶν δικαστηρίων. Οὗτος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχόντος βασιλέως ἔκρινε περὶ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας, περὶ ἐμπρησμοῦ καὶ φαρμάκων, ἂν ὁ δηλητηριασθεὶς ἀπέθνησκε· προνοοῖ περὶ ἀκριβοῦς τελέσεως τῶν τῆς λατρείας νομίμων καὶ εἶχε τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ἱερῶν· οὕτως ἐπεμελεῖτο τῶν ἀφιερωμένων τῇ Ἀθηναίᾳ ἱερῶν ἐλαίων, τῶν **μοριῶν**, καὶ ἐτιμῶρει πάντα βλάπτοντα ἢ καταστρέφοντα αὐτὰς διὰ φυγῆς ἢ δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Περὶ

τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τοῦ Ἀρείου πάγου. οὐδὲν γνωστόν· τοῦτο μόνον γνωρίζομεν, ὅτι εἰς τὴν βουλήν τοῦ Ἀρείου πάγου εἰσῆρχοντο κατ' ἔτος οἱ ἐννέα ἀρχοντες μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. Ἡ βουλή συνήρχετο ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ πρὸς Δ. τῆς Ἀκροπόλεως κειμένου καὶ αἱ συνεδρίαὶ αὐτῆς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦσαν ἀπόρροητοι.

Τρίτον δικαστήριον ἐν Ἀθήναις ἦτο τὸ τῶν Ἐφειτῶν· οὗτοι ἦσαν 51 τὸν ἀριθμὸν ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν εὐπατριδῶν τῶν ὑπὲρ τὰ 50 ἔτη γεγονότων. Ἀπετέλουν δὲ μέχρι τοῦ 400 π. Χ. — ὅτε ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῶν Ἡλιαστῶν — 4 δικαστήρια φονικά: α') τὸ ἐπὶ **Παλλαδίῳ**, ὅπερ ἔκειτο πρὸς Α. τῆς πόλεως, ἐκτὸς τοῦ τείχους, ἐν τῷ παλαιῷ ἱερῷ τῆς Παλλάδος· τοῦτο ἐδίκαζε τοὺς ἀκουσίους φόνους καὶ τὰς κατὰ τῆς ζωῆς ἐπιβουλὰς· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τοὺς φόνους δούλων, μετοίκων καὶ ξένων. β') τὸ ἐπὶ **Δελφινίῳ**, ὅπερ ἔκειτο ὡσαύτως πρὸς Α. τῆς πόλεως, ἐκτὸς τοῦ τείχους, ἐπὶ τῷ ἱερῷ τοῦ Δελφινίου Ἀπόλλωνος· τοῦτο ἐδίκαζε τοὺς φονεύσαντας ἔκουσίως μὲν, ἀλλ' ἐννόμως (π. χ. ἐν ἀμύνη, ἐξ ἀγνοίας κτλ.). γ') τὸ ἐπὶ **Πρυτανείῳ**, ὅπερ ἐδίκαζε τὰ ἄφνηχα ὄργανα φόνου. δ') τὸ ἐν **Φρεαττοῖ**, ὅπερ κείμενον ἐν Πειραιεῖ πλησίον τῆς θαλάσσης ἐδίκαζε — σπανιώτατα βεβαίως — τοὺς εἰς φυγὴν καταδεδικασμένους δι' ἀκούσιον φόνον καὶ κατηγορουμένους ἐπὶ ἐτέρῳ φόνῳ ἔκουσίῳ ἢ ἔκουσίῳ τραύματι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κατηγορούμενος ὡς φυγὰς δὲν ἐπιτρέπετο νὰ πατήσῃ τὸ πάτριον ἔδαφος, προσπλεύσας ἀπελογεῖτο ἀπὸ τοῦ πλοίου, οἱ δὲ δικασταὶ ἠκροῶντο καὶ ἐδίκαζον ἐν τῇ ξηρᾷ.

Δικαστικὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις εἶχε καὶ ἡ **βουλή οἱ πεντακόσιοι**· αὕτη ἐδίκαζε τὰς **εἰσαγγελίας**, τὰς **ἐνδείξεις** καὶ ἄλλας τινὰς δίκας· πρὸς τούτοις **ἐδοκίμαζε** μέχρι τοῦ Δ' αἰῶνος τοὺς βουλευτὰς καὶ τοὺς ἐννέα ἀρχοντας, ἦτοι ἐξήταζεν αὐτοὺς ἂν εἶχον τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἀρχῆς προσόντα· ὡσαύτως ἐξήλεγχε καὶ τὰς αἰτήσεις τῶν ἀδυνάτων, δηλ. τῶν ἀνικάνων πρὸς ἐργασίαν.

Δικαστικὴν ἐξουσίαν εἶχον ἐπίσης οἱ **διαιτηταὶ** καὶ οἱ **κατὰ δήμους δικασταὶ** ἢ οἱ **τετταράκοντα**· καὶ οὗτοι μὲν 40 ὄντες, 4 ἐξ ἑκάστης φυλῆς, καὶ κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι περιήρχοντο πρό-

τερον κατὰ δῆμους καὶ ἐδίκαζον τὰς μέχοι 10 δραχμῶν διαφορὰς καὶ μικρὰ πλημμελήματα· οἱ δὲ διαιτηταὶ ἦσαν δύο εἰδῶν· οἱ μὲν δημόσιοι, ἐνώπιον τῶν ὁποίων προσήρχοντο οἱ διαφερόμενοι, ἂν ἤθελον ν' ἀποφύγωσι τὰς μακρὰς διαιτυώσεις τῶν δικαστηρίων, οἱ δὲ κατὰ συνθήκας (= κατὰ συγκατάθεσιν) ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων, οἵτινες τρεῖς συνήθως τὸν ἀριθμὸν ὄντες ἐδίκαζον ἐνώπιον μαρτύρων ἀνεκκλήτως.

3. Διεξαγωγή τῆς δίκης.

Αἱ δίκαι δηροῦντο εἰς *ιδίας δίκας* (ἢ *ἀγῶνας ιδίους* ἢ ἀπλῶς *δίκας*) καὶ εἰς *δημοσίας δίκας* (ἢ *ἀγῶνας δημοσίους* ἢ *γραφάς*)· καὶ τῶν πρώτων τὸ θέμα ἦτο ὑπὲρ ἰδιωτικοῦ ἀδικήματος, τῶν δὲ δευτέρων ὑπὲρ δημοσίου. Ὡς κατήγορος καὶ εἰς ἀμφοτέρω τὰ εἶδη τῶν δικῶν ἠδύνατο μόνον *ἐπίτιμος* πολίτης νὰ ἐμφανισθῇ, οἱ ξένοι ὁμως καὶ οἱ μέτοικοι ἐνεφανίζοντο διὰ τοῦ προστάτου των. Τοὺς παρ' ἡμῖν δικηγόρους δὲν ἐγνώριζον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἕκαστος — πλὴν τῶν μετοίκων καὶ ξένων — ὤφειλε νὰ διεξάγῃ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ αὐτοπροσώπως πρὸ τοῦ δικαστηρίου τὸν λόγον ὁμως τούτου ἠδύνατο νὰ παρασκευάσῃ *λογογράφος* τις.

Ἡ κανονικὴ διεξαγωγή τῆς δίκης ἤρχιζε διὰ τῆς *προσκήσεως* τοῦ ἐναγομένου ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος, ἣν ἐξετέλει αὐτὸς ὁ ἐνάγων ἐνώπιον δύο μαρτύρων, *κλητῆρων* καλουμένων· οὗτοι δὲ ἐμαρτύρουν πρὸ τοῦ ἄρχοντος τοῦ εἰσάγοντος τὴν δίκην ὅτι ἐγένετο ἡ πρόσκλησις. Μετὰ τὴν πρόσκλησιν ὁ ἐνάγων ἐπέδιδεν ἐγγράφως εἰς τὸν ἄρχοντα — τὸν μέλλοντα νὰ ἔχῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ δικαστηρίου ἐν τῇ δίκῃ — *τὴν λῆξιν* ἢ *τὸ ἐγκλημα* ἢ, ὡς λέγομεν σήμερον, τὴν ἀγωγήν ἢ μήνυσιν.

Μετὰ τὴν μήνυσιν ὁ ἄρχων ὥριζε τὴν ἡμέραν τῆς ἀνακρίσεως· μέχρι δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ δίκη ἐν ἐκτίσει ἢ ἐν περιλήψει ἀναγεγραμμένη ἐν σανίδι ἐξετίθητο πρὸς γνῶσιν ἀπάντων. Κατὰ τὴν ἀνάκρισιν ἐγίνετο πρῶτον ἡ λεγομένη *ἀντωμοσία* ἢ *διωμοσία* τῶν διαδίκων, ἦτοι ὤμνον ἀμφοτέροι οἱ διάδικοι ὅτι θὰ ὀμι-

λήσωσι κατὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον· εἶτα ὁ ἐναγόμενος ἢ ἀνεγνώριζεν ὀρθῶς κατὰ τύπους ἔχουσαν τὴν μήνυσιν — καὶ τοῦτο ἐλέγετο *εὐθυδικία* — ἢ ὑπέβαλλεν ἐνοστάσεις κατὰ τῆς μηνύσεως ἰσχυριζόμενος διὰ τῆς *ἀντιγραφῆς*, ὅτι ἡ δίκη δὲν ἦτο εἰσαγωγίμος ἐνεκα ἀναρμοδιότητος τοῦ ἄρχοντος ἢ ἄλλων νομίμων λόγων· ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει νέα ἀνεφύετο παρεμπίπτουσα δίκη κρινομένη πρὸ τῆς κυρίας δίκης.

Κατὰ τὴν ἀνάκρισιν προσήρχοντο ὑπὸ τῶν διαδίκων αἱ δικανικαὶ ἀποδείξεις· αὗται ἦσαν πέντε τὸν ἀριθμὸν νόμοι (ἐν ἀντιγράφῳ), συνθήκαι (= συμβόλαια), μαρτυρία ἐγγράφως προσαγόμενα ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων καὶ βεβαιούμενα ὑπ' αὐτῶν τῶν μαρτύρων παρισταμένων ἢ ἐν περιπτώσει ἀσθενείας ἢ ἀποδημίας αὐτῶν ὑπ' ἄλλων μαρτύρων, καταθέσεις δούλων γενόμενα μετὰ βάσανον καὶ τέλος ὄρκοι. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως ἐνεκλείοντο πάντα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν δίκην ἐγγράφα, αἱ μαρτυρία κτλ. ἐντὸς κιβωτίου (*ἐχίνου*), ὅπερ σφραγιζόμενον παρεδίδοτο εἰς τὸν ἀνακρίναντα καὶ μέλλοντα νὰ ἔχῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ δικαστηρίου ἄρχοντα, παρ' οὗ ἐφυλάττετο μέχρι τῆς *κυρίας*, δηλ. τῆς ἡμέρας τῆς εἰσαγωγῆς τῆς δίκης, ὅτε ἠροίγετο.

Κατὰ τὴν *κυρίαν* προΐστατο τοῦ δικαστηρίου δημοσίᾳ δικάζοντος αὐτὸς ὁ ἀνακρίνας καὶ εἰσαγαγὼν τὴν δίκην ἄρχων. Κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ δικαστηρίου ἐθύετο τὸ πρῶτον θυσία, εἶτα ἀνεγνώσκοντο ὑπὸ τοῦ γραμματέως ἡ κατηγορία καὶ ἡ τοῦ κατηγορουμένου ἀπολογία, μεθ' ἧς ἐδίδοτο ὁ λόγος εἰς τοὺς διαδίκους· ἕκαστος τούτων ὤφειλεν — ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω — αὐτὸς νὰ διεξάγῃ τὴν ὑπόθεσιν του. Πολλάκις ὁμως ὁ στερούμενος τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου ἀπεσιήθηζε καὶ ἀπήγγελλε λόγον συνταχθέντα ὑπὸ *λογογράφου*. Οἱ διάδικοι ἠδύνατο νὰ δευτερολογήσωσι καὶ *συνηγόρους* νὰ παραστήσωσιν, οἵτινες ἦσαν φίλοι καὶ συγγενεῖς αὐτῶν καὶ οὐχὶ *δικηγόροι* — ὡς παρ' ἡμῶν — ἀναλαμβάνοντες ἀντὶ χρημάτων τὴν ὑπεράσπισιν. Ὁ χρόνος τῆς ἀγορεύσεως ἐκατέρου τῶν διαδίκων ἦτο ὠρισμένος ἐν τοῖς δίκαις ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ἐμετρεῖτο διὰ τῆς *κλεψύ-*

δρας αὐτὴ ἦτο ἀγγεῖον στενόστομον πλατεῖαν ἔχον τὴν βάσιν μικραῖς ὀπαῖς διατετυπημένην, δι' ὧν ἔσταζε βραδέως τὸ ὕδωρ, καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ὠρολόγιον· κατὰ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἀγορεύσεως ἀνάγνωσιν τῶν μαρτυριῶν, νόμων, συνθηκῶν κλπ. **ἐπελαμβάνετο** (=ἐκρατεῖτο) τὸ ὕδωρ· ἐν ἄλλαις ὁμως δίκαις τὸ μῆκος τῶν λόγων δὲν ἦτο ὠρισμένον, καὶ ὡς ἐκ τούτου αἱ δίκαι ἦσαν ἄνευ ὕδατος.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν λόγων ἠκολούθει ἡ ψηφοφορία τῶν δικαστῶν ἄνευ προηγουμένης συσκέψεως αὐτῶν· αὐτὴ ἦτο μυστικὴ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀνσίου ἐγίνετο ὡς ἑξῆς: Ἐκαστος δικαστὴς ἐλάμβανε δύο ψήφους — δισκάρια χαλκᾶ ἔχοντα ἀδίσκον ἐν τῷ μέσῳ προεξέχοντα — τετυπημένην καὶ πλήρη· καὶ ἡ μὲν τετυπημένη ἦτο καταδικαστικὴ ψήφος, ἡ δὲ πλήρης ἀθρωτικὴ· εἴτα ἕκαστος τῶν δικαστῶν ἔρριπτεν ἢν ψήφον ἤθελεν εἰς ἓνα καδίσκον καλούμενον **κύριον**, τὴν δὲ περισσεύουσαν εἰς δεύτερον καλούμενον **ἄκυρον**· μετὰ τὸ πέρας τῆς ψηφοφορίας οἱ ὑπέρηται λαβόντες τὸν κύριον καδίσκον ἐκένουν αὐτὸν ἐπὶ ἄβακος, οἱ δ' ἐπὶ τὰς ψήφους τεταγμένοι διηρίθμουν χωρίζοντες τὰς τετυπημένας τῶν πλήρων· ὁ ἡγεμὼν τοῦ δικαστηρίου ἤθροιζε τὰς ψήφους, τοῦ μὲν ἐνάγοντος τὰς τετυπημένας, τοῦ δὲ ἐναγομένου τὰς πλήρεις, καὶ διὰ τοῦ κήρυκος ἀνηγγόρευε τὸν ἀριθμὸν τῶν ψήφων· ἐνῖκα δὲ ὁ λαβὼν τὰς περισσοτέρας ψήφους· ἂν δ' ἦτο ἰσοψηφία, ὁ ἐναγόμενος, διότι προσετίθετο ὑπὲρ αὐτοῦ μία ἀθρωτικὴ ψήφος, ἡ τῆς Ἀθηναῖς. Ἄν ὁ ἀγὼν ἦτο **τιμητός** — δηλ. τὸ τίμημα, τί ἔπρεπε νὰ πάθῃ ἢ ν' ἀποτίσῃ ὁ καταδικασθεὶς, δὲν ἦτο ὠρισμένον ὑπὸ τῶν νόμων —, μετὰ τὰς ἀγορεύσεις τῶν διαδίκων περὶ τῆς τιμῆσεως ἐψήφισον καὶ πάλιν οἱ δικασταὶ περὶ τοῦ τιμήματος εἴτε τὸ ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ γραφέν δεχόμενοι εἴτε τὸ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου.

Αἱ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπιβαλλόμεναι ποιναὶ ἦσαν χρηματικαὶ ἐν ἰδιωτικαῖς καὶ δημοσίαις δίκαις ἢ σωματικαὶ ἐν δημοσίαις μόνον. Ἦσαν δ' αἱ σωματικαὶ θάνατος, στέρησις τῆς ἐλευθερίας (εἰς ξένους μόνον ἐπιβαλλομένη), ἀειφυγία καὶ ἀτιμία. Ἡ φυλάκις ἐπεβάλλετο μόνον ὡς πρόσθετος ποινή, **προστήμιμα**.

IV. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ

Λειτουργίαι ἐκαλοῦντο ἐν Ἀθήναις αἱ χρηματικαὶ ὑποχρεώσεις αἱ ἐπιβαλλόμεναι εἰς εὐπόρους πολίτας, οὓς ὠρίζον οἱ ἀρμόδιοι ἄρχοντες· ἢ αἱ φυλαί. Δηροῦντο δ' αὐταὶ εἰς δύο κατηγορίας· εἰς **τακτικὰς** ἢ **ἐγκυκλίους** καὶ εἰς **ἐκτάτους**. Ἐγκύκλιαι λειτουργίαι ἦσαν αἱ ἑξῆς:

1) **ἡ χορηγία**· αὐτὴ ἦτο ἡ σπουδαιοτάτη τῶν τακτικῶν λειτουργιῶν· ὁ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ὑπεχρεοῦτο νὰ συλλέγῃ τὸν χορὸν τὸν προωρισμένον διὰ τὰς τραγωδίας καὶ κωμωδίας ἢ τὰς θρησκευτικὰς ἐορτάς, νὰ δίδῃ μισθὸν τοῖς χορευταῖς, νὰ τρέφῃ αὐτοὺς ἐν ὄσῳ ἠσκοῦντο καὶ νὰ παρασκευάζῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐσθῆτα, τὰ προσωπεῖα καὶ τοὺς στεφάνους· πρὸς τούτοις ὁ χορηγὸς ἐξέλεγε καὶ τὸν ἄσκουντα τὸν χορὸν χοροδιδάσκαλον καὶ ἔδιδεν αὐτῷ μισθόν. Ἡ δαπάνη τῆς χορηγίας ἐποίκιλλεν ἀπὸ 300 μέχρι 5000 δραχμῶν.

2) **ἡ γυμνασιαρχία**· αὐτὴ συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς δαπάνης διὰ τὸν εὐπρεπισμὸν τοῦ διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας προωρισμένου χώρου καὶ διὰ τὴν ἐνάσκησιν καὶ διατροφὴν τῶν ἀθλητῶν. Τοῖς γυμνασιάρχοις ἦτο ἀνατεθειμένη καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῶν **λαμπαδηδρομιῶν**, αἵτινες ἐν Ἀθήναις ἐτελοῦντο κατὰ τὰ Προμήθεια, Παναθήναια, Βενδίδεια (ἐορτὴν τῆς Βενδίδος, Ἀρτέμιδος) καὶ τὰ Πάνεια (ἐορτὴν τοῦ Πανός). Ἡ λαμπαδηδρομία ἐγίνετο πεζῆ, κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τοῦ Σωκράτους καὶ **ἄφ' ἵππου**· ἤρχιζεν αὐτὴ ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ βωμοῦ τοῦ Προμηθέως καὶ κατέληγεν εἰς τὴν πόλιν· ἐνῖκα δ' ἐκεῖνος τῶν διαγωνιζομένων, ὅσους πρῶτος ἐφθάνεν εἰς τὸ τέρας τοῦ δρόμου χωρὶς νὰ σβεσθῇ ἡ λαμπὰς του. Ἡ δαπάνη γυμνασιαρχίας εἰς τὰ Προμήθεια μανθάνομεν παρὰ τοῦ Ἀνσίου ὅτι ἀνῆλθέ ποτε εἰς 1200 δραχμὰς.

3) **ἡ ἀρχιθεωρία**· αὐτὴ συνίστατο εἰς τὴν ἀναδοχὴν τῆς δαπάνης τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὰς **θεωρίας**, τὰς ἀποστελλομένας εἰς τὰς τέρσαρας μεγάλας ἐθνικὰς ἐορτάς, εἰς Δῆλον καὶ εἰς ἄλλους ἱερὸν τόπον.

4) **ἡ ἐστίασις**, ἦτοι ἡ κατὰ διαφόρους ἐορτάς παράθεισις δειπνῶν ὑπὸ τοῦ ἐστιάτορος εἰς τοὺς φυλῆτας αὐτοῦ.

Ἐκτακτοὶ δὲ λειτουργίαι ἦσαν :

1) ἡ **εἰσφορά**: αὕτη ἦτο φόρος ἔκτακτος ἐπιβαλλόμενος ἐν καιρῷ πολέμου πρὸς πολεμικὰς παρασκευάς.

2) ἡ **τριηραρχία**: αὕτη ἦτο ἡ δαπανηροτέρα ὄλων τῶν λειτουργιῶν ὁ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ὑπεχρεοῦτο ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις νὰ ἐξοπλίῃ τὴν τριήρη, ἣν κενὴν παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως· βραδύτερον ὁμοῦς ἡ ὑποχρέωσις περιορίσθη εἰς τὸ νὰ ἐπιμελήται ὁ τριηραρχος μόνον τῆς συντηρήσεως τῆς τριήρους, ἣν τελείως ἐξοπλισμένην παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως καταβαλλούσης καὶ τὸν μισθὸν τοῦ πληρώματος. Ἡ καταβαλλομένη ὑπὸ τοῦ τριηραρχου δαπάνη ἦτο κατὰ μέσον ὄρον 40 μέχρις 60 μῶν.

Ὁ λειτουργήσας οἰανδήποτε λειτουργίαν ἦτο ἐπὶ τινα ἔτη **ἀτελής**, ἦτοι ἀπηλλαγμένος πάσης λειτουργίας· τοιαύτην ἀτέλειαν εἶχον καὶ οἱ ἀνήλικοι ὀρφανοὶ πλουσίον πολίτου, ὡς καὶ οἱ διαχειριζόμενοι δημόσια ἀξιώματα (οἱ ἄρχοντες, οἱ στρατηγοί).

Ἐάν τις ἐνόμιζεν ὅτι τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ λειτουργίαν δίκαιον ἦτο ἄλλος πλουσιώτερος νὰ λειτουργήσῃ, εἶχε τὸ δικαίωμα οὗτος νὰ προσκαλέσῃ τὸν πλουσιώτερον ν' ἀναλάβῃ τὴν λειτουργίαν ἢ ν' ἀνταλλάξωσι τὰς περιουσίας αὐτῶν. Ἡ πρὸς τοῦτο ἄγουσα διαδικασία ἐκαλεῖτο **ἀντίδοσις**. Ἐὰν ὁ προκαλούμενος εἰς ἀντίδοσιν ἐπέφερεν ἀντιρροήσεις, ὁ προκαλῶν εὐθὺς κατέγραφε πᾶσαν τὴν ἀκίνητον περιουσίαν αὐτοῦ· τὸ αὐτὸ ἐποίει καὶ ὁ προκαλούμενος ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀντιδίκου. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς τοιαύτης καταγραφῆς ὄφειλον ἀμφότεροι οἱ διάδικοι νὰ ὑποβάλωσιν εἰς τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα κατάλογον τῆς περιουσίας των καὶ ἐνόρκως νὰ διαβεβαιώσωσι τὴν ἀκρίβειαν τούτου. Μετὰ δὲ τὴν προδικασίαν ταύτην, ἐὰν δὲν ἐπῆρχετο διαλλαγὴ, εἰσῆγετο ἡ ὑπόθεσις εἰς τὸ δικαστήριον· καὶ ἐὰν μὲν κατεδικάζετο ὁ προκαλῶν, ἔληγεν ἡ ἀμφισβήτησις· ἐὰν δὲ ὁ προκαλούμενος, τότε ἡ ἀνελάμβανε οὗτος τὴν λειτουργίαν ἢ ἀντήλασσε τὴν περιουσίαν του πρὸς τὴν τοῦ προκαλοῦντος καὶ ἐλειούργει οὗτος.

Εἰσαγωγή

Εἰς τὸν ὑπερμαντιθεοῦ λόγον

Ἐν Ἀθήναις πάντες οἱ ἄρχοντες, ὡς καὶ οἱ βουλευταί, πρὶν ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντά των, **ἐδοκιμάζοντο**, ἐξητάζοντο δηλ. ἂν ἦσαν γνήσιοι πολῖται, ἂν ἐξετέλεσαν τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς, τοὺς γονεῖς, τοὺς πολίτας καὶ τὴν πολιτείαν καθήκοντα. Καὶ οἱ μὲν ἐννέα ἄρχοντες ἐδοκιμάζοντο δις, ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐν δικαστηρίῳ, οἱ δὲ βουλευταί ἐν τῇ βουλῇ καὶ οἱ λοιποὶ μόνον ἐν δικαστηρίῳ ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν θεσμοθετῶν, οἵτινες ἦσαν καὶ οἱ εἰσαγωγεῖς τῆς δοκιμασίας· εἶχε δὲ τὸ δικαίωμα πᾶς πολίτης κατὰ τὴν δοκιμασίαν νὰ παρουσιασθῇ καὶ νὰ κατηγορήσῃ τοῦ ἐκλεχθέντος, οὗτος δὲ ν' ἀπολογηθῇ. Καί, ἂν ἀπεδεικνύετο ὅτι ὁ ἐκλεχθεὶς οὐδὲν τῶν καθηκόντων του παρέβη, ὤμνυεν οὗτος καὶ ἀνελάμβανε τὰ καθήκοντά του (**ἐδοκιμάζετο**), ἄλλως **ἀπεδοκιμάζετο** καὶ δὲν ἐγίνετο ἄρχων ἢ βουλευτής.

Τοιαύτην δοκιμασίαν ἐπρόκειτο νὰ δοκιμασθῇ ὁ Μαντίθεος, ὁ ἐκ τοῦ δήμου Θορικῆς τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς, ὅστις εἶχε κληρωθῆ βουλευτής· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δοκιμασίας προσήλθον πρὸ τῆς βουλῆς κατήγοροί τινες—ἄγνωστοι τὸ ὄνομα—, οἵτινες κατηγοροῦσαν τοῦ Μαντιθέου, ὅτι οὗτος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τριάκοντα ὑπέβη ἐχθρὸς τῆς δημοκρατίας ὑπηρετήσας ἐν τοῖς ἰππεῦσι πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀπαγγέλλει ὁ Μαντίθεος τὸν παρόντα λόγον, ὃν ὁ Λυσίας ἔγραψε χάριν αὐτοῦ.

Ὁ λόγος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπηγγέλθη μετὰ τῶν ἐτῶν 394 καὶ 389 π. X.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὸν ὑπὲρ Μαντιθέου λόγον

§ 1—2.

Σύννοια = γνωρίζω, ἤξεύρω. — *ᾧ βουλή* = κύριοι βουλευταί. — *τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις* = ὅτι οἱ κατηγοροὶ βούλονται. — *ἐκ παντὸς τρόπου* = παντὶ τρόπῳ = με πάντα τρόπον. — *χάριν ἔχω τινί τινος* = χρεωστῶ εὐγνωμοσύνην εἰς τινὰ ἕνεκά τινος. — *ἠγοῦμαι... τούτους εἶναι... οὔτινες...* = ἠγοῦμαι εἶναι αἰτίους μεγίστων ἀγαθῶν τούτους, οὔτινες... — *αὐτούς*, δηλ. τοὺς ἀδίκως διαβεβλημένους. — *εἰς ἔλεγχον καθίσταμαι* = ἐξελέγχομαι, δίδω λόγον. — *τὰ αὐτοῖς βεβιωμένα* = τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐν τῷ βίῳ πεπραγμένα = ὁ (μέχρι τοῦδε) βίος των. — *πιστεύω ἑμαυτῷ* = ἔχω πεποίθησιν εἰς τὸν ἑαυτὸν μου. — *ἀηδῶς* = δυσαρέστως. — *περὶ τῶν πεπραγμένων* = περὶ τῶν βεβιωμένων. — *μεταμελήσειν αὐτῷ καὶ... ἠγήσεσθαι*, τὰ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἐλλπίζω. — *μεταμέλει αὐτῷ* = μετανοεῖ αὐτός. — *βελτίω*, ἐνταῦθα = καλόν.

§ 3.

Εὖνοος εἰμί τινι = φιλικῶς διάκειμαι πρὸς τινὰ, εἶμαι φίλος τινός. — *τὰ καθεστηκότα πράγματα* = ἡ καθεστῶσα πολιτεία = τὸ παρὸν πολίτευμα, δηλ. ἡ δημοκρατία. — *ἠνάγκασμαι* = αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου ὑπόχρεων (καθ' ἣν περίπτωσιν ἀπειληθῆ πάλιν ἡ δημοκρατία). — *ὕμιν*, ἢ δοτκ. συναπτεῖα τῷ: τῶν αὐτῶν. — *μηδὲν πῶ μοι πλέον εἶναι*, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἀξιῶ = νὰ μὴ ἔχω ἀκόμη καμμίαν ὠφέλειαν, κανὲν κέρδος. — *φαίνομαι* (μετὰ μετχ.) = εἶμαι φανερός (ὅτι). — *περὶ τὰ ἄλλα* = κατὰ τὸν ἄλλον (τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον) βίον. — *μετρίως* = κοσμίως, σωφρονῶς. — *πολὺ παρὰ τὴν δόξαν* (δηλ. τοῦ πλήθους) καὶ παρὰ τοὺς λ.

τοὺς τῶν ἐχθρῶν = ὅλως διαφορετικὰ ἀφ' ὅ,τι φρονεῖ περὶ ἐμοῦ τὸ πλῆθος καὶ λέγουσιν οἱ ἐχθροί μου. — *δοκιμάζω τινὰ* = ἐπιδοκιμάζω τινὰ = ἐγκρίνω τινὰ (ὡς βουλευτήν). — *χείρους* = κακούς· πρβλ. § 2 «βελτίω».

§ 4—5.

Ἴππεύω = ὑπηρετῶ ἐν τῷ ἵππικῷ. — *ἐπὶ τῶν τριάκοντα* = ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν τριάκοντα, ὅτε ἤρχον οἱ τριάκοντα (τύρανοι). — *ὡς* = πρὸς. — *τὸν ἐν τῷ Πόντῳ* = τὸν βασιλέα τοῦ Πόντου. — *διαιτησομένους*, τελκ. μετχ. — *διαιτῶμαι* = διάγω τὸν βίον, ζῶ. — *τῶν τειχῶν καθαιρουμένων* = ὅτε τὰ τεῖχη καθηρεῖτο. — *καθαίρομαι* = κατακρημνίζομαι. — *ἐπιδημῶ* = εἶμαι ἐν τῇ πατρίδι· τὸ ἀντίθετον ἀποδημῶ. — *μεθίσταμένης τῆς πολιτείας* = ὅτε μεθίστατο ἡ πολιτεία. — *μεθίσταται ἡ πολιτεία* = μεταβάλλεται τὸ πολίτευμα. — *ἐρχομαι* = ἐπανάρχομαι. — *πρὶν τοὺς...* *κατελθεῖν πρόι. πένθ' ἡμέραις* (δοτκ. τοῦ μέτρου) = πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς καθόδου τῶν... — *καίτοι*, ἐνταῦθα συμπερασματικὸν = λοιπόν, ὡς ἐκ τούτου. — *εἰκὸς* = πιθανόν. — *καιρὸς* = κρίσιμος περίστασις. — *ἀφιγμένους* = ἀφ' οὗ εἴχομεν φθάσει. — *φαίνονται ἔχοντες* = εἶναι φανερόν (ἀπεδείχθησαν) ὅτι εἴχον. — *τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι* = τοῖς ἀθώοις (ἀπέναντι τοῦ δήμου). — *μεταδίδωμί τινι τῆς πολιτείας* = καθιστῶ τινὰ μέτοχον τῆς πολιτείας. — *ἀτιμάζω τινὰ* = δὲν τιμῶ τινὰ, καταδιώκω τινὰ. — *τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον* = ἐκείνους, οὔτινες μετ' αὐτῶν (τῶν τριάκοντα) κατέλυσαν τὴν δημοκρατίαν.

Ὅχι ἵππευον, οἱ ἵππεις τότε ἐν Ἀθήναις εἴχον, ὡς γνωστόν, ὀλιγαρχικὰ φρονήματα. — *ἐπὶ τῶν τριάκοντα*, οἱ τριάκοντα τύρανοι ἐν Ἀθήναις ἤρξαν ἐπὶ 8 μῆνας (ἀπὸ 7/βρίου τοῦ 404 π. X. — τέλους Ἀπριλίου τοῦ 403 π. X.). — *τότε*, πότε; — *ἡμᾶς*, ὑπονοεῖ ὁ Μαντιθεὸς ἑαυτὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν του, περὶ οὗ ὁμιλεῖ ἐν § 10. — *πρὸ τῆς ἐν Ἑλλ. συμφορᾶς*, δηλ. τῆς πανωλεθρίας τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς (405 π. X.). — *Σάτυρον*, φίλον τοῦ πατρὸς τοῦ Μαντιθέου. — *ἐν τῷ Πόντῳ*, ὁ Πόντος ἦτο χώρα παρὰ τὴν Ν. παραλίαν τοῦ Εὐξείνου πόντου ἀποτελοῦσα τότε ἴδιον βασιλεῖον καλούμενον βασιλεῖον τοῦ Πόντου ἢ κοινὸν τῶν

Βασποραίων. Συνίστατο δὲ τὸ βασιλείον τοῦτο ἐκ πολλῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν τῶν κειμένων ἐπὶ τῆς χερσονήσου Κιμμερίας (τῆς Ταυρικῆς) καὶ τῶν πέριξ παραλίων. Νῦν τὰς χώρας τοῦ ἀρχαίου Πόντου καταλαμβάνει τὸ βιλαέτιον Τραπεζοῦντος. — **διαιτησομένους**, πιθανῶς ἐν Πόντῳ ὁ Μαντιθεὸς καὶ ὁ ἀδελφὸς του ἠσχολοῦντο εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου, ὃν ἔπεμπον εἰς τὰς Ἀθήνας ὥστε δὲν ἐστάλησαν μόνον, ἵνα ἐκεῖ διάγωσιν ἀπλῶς τὸν βίον, ἀλλ' ἵνα ἀποκτήσωσι καὶ πειρὰν τινα τοῦ ἐμπορίου τοῦ σίτου. — **τῶν τειχῶν**, ἐννοεῖ τὰ μακρὰ τεῖχη τὰ συνδέοντα τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Πειραιῶς, ἅτινα κατεκρήμνισεν ὁ Λύσανδρος (τῷ 404 π. Χ.). — **μεδιस्ताμένης τῆς πολιτείας**, ἢ μεταβολὴ τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος εἰς ὀλιγαρχικὸν ἐγένετο τῷ 404 ὀλίγον μετὰ τὴν καθάρσειν τῶν μακρῶν τειχῶν. — **ἤλθομεν**, οἱ ἀδελφοὶ ἐπανῆλθον εἰς Ἀθήνας ἴσως ὡς πληροφορηθέντες τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς των, τὸν ἐπισυμβάντα πιθανῶς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς. — **τοὺς ἀπὸ Φυλῆς**, ἐννοοῦνται οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Θρασυβούλου (οἱ δημοκρατικοί), οἵτινες ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τῶν τριάκοντα κατέφυγον εἰς Θήβας, ὁπόθεν ὄρμηθέντες κατέλαβον τὴν Φυλὴν—ὄχυρόν φρούριον ἐπὶ τῆς Πάρνηθος εἰς τὰ μεθόρια Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας—καὶ εἶτα κατελθόντες εἰς Πειραιᾶ (ἔθεν **οἱ ἐκ Πειραιῶς**) καὶ ἀγωνισθέντες πρὸς τοὺς τριάκοντα (**τοὺς ἐξ ἄστεως**) κατέλυσαν αὐτούς. — **εἰς τοιοῦτον καιρὸν**, δηλ. τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἐξ ἄστεως καὶ τῶν ἐκ Πειραιῶς. — **τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων**, δηλ. τῶν κινδύνων, οὓς διέτρεχον οἱ τριάκοντα παρὰ τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς καὶ οὓς ὄφειλον νὰ ὑποστῶσι μόνοι αὐτοί, διότι αὐτοὶ καὶ ἐξεδίωξαν τοὺς δημοκρατικούς. — **ἐκεῖνοι**, δηλ. οἱ τριάκοντα. — **τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δ.**, ἐννοεῖ τὸν Θηραμένην καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ.

§ 6—7.

Σκοπεῖν—ἐξετάζειν, ἐρευνᾶν. — **εὐήθης**—μωρόν, ἀνόητον. — **ἰππεύειν**—**οὐ ἰππευον**. — **ἐκεῖνος**, καθ' ἑλξιν πρὸς τὸ ἔλεγχος ἀντὶ **ἐκεῖνο**—τὸ ἐξῆς. — **ἔλεγχος**—ἀπόδειξις. — **κατέρχομαι**—ἐπανέρχομαι ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν πατρίδα. — **ψηφίζομαι**—ἀποφασίζω (ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ). — **τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν (ὕμῃν)**

—ν' ἀναφέρωσιν (εἰς ὑμᾶς) οἱ φύλαρχοι, δηλ. νὰ συντάξωσι τὸν κατάλογον τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἰππευσάντων καὶ νὰ παραδώσωσιν αὐτὸν εἰς ὑμᾶς. — **κατάστασις**—ἐπιχορήγησις (δηλ. τὸ χρηματικὸν ποσόν, ὃ ἐλάμβανον οἱ ἰππεῖς ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ἐγγραφὴν των εἰς τὴν τάξιν τῶν ἰππέων). — **ἀναπράττω**—εἰσπράττω, παίρνω ὀπίσω. — **τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις**—**τοὺς ἰππεύσαντας**. — **αὐτοῖς ζημιοῦσθαι**—αὐτοὶ (οἱ φύλαρχοι) νὰ ὑφίστανται ζημίαν, δηλ. νὰ πληρώνωσιν αὐτοὶ ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων τὸ ἐλλεῖπον. — **ἐκεῖνοις τοῖς γράμμασι**—ἐκεῖνοις τοῖς καταλόγοις (οἵτινες δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ πικραποιεθῶσιν). — **τούτοις**—**τούτω** (δηλ. τῷ σανιδίῳ, οὗ βεβαίως ἀντίγραφον θὰ εἶχε πρὸ αὐτοῦ ὁ ἀγρευτὴρ) οὕτω καὶ κατωτέρω **ἐκ τούτων**—**ἐκ τούτου**. — **ἐξαλείφωμαι**—διαγράψω τὸ ὄνομά μου.

Ἐκ τοῦ σανιδίου, ἐπὶ τούτου διὰ γύψου λελευκασμένου εἶχον ἐγγράφει οἱ τριάκοντα τὰ ὄνόματα τῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ὑπηρητησάντων ὡς ἰππέων ἐν τούτῳ τῷ σανιδίῳ ἦτο ἐγγεγραμμένον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μαντιθεοῦ τὴν ἐγγραφὴν δ' αὐτὴν ἔφερον οἱ κατήγοροι τοῦ Μαντιθεοῦ ὡς ἀπόδειξιν ὅτι οὗτος ἐχρημάτισεν ὡς ἰππεύς. — **ἐν τούτῳ**, τί; — **ἔλεγχος**, δηλ. τοῦ ἀν' ὑπηρέτησα ὡς ἰππεύς ἢ ὄχι. — **τοὺς φυλάρχους**, οἱ φύλαρχοι ἦσαν 10, εἰς ἕξ ἐκάστης φυλῆς, ἀρχηγοὶ τῶν ἰππέων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν δύο ἰππάρχων. — **τὰς κατ. ἀναπράξῃτε**, ἢ **κατάστασις** συνήθως δὲν ἐπεστρέφετο νῦν ὅμως ἀπεφασίσθη νὰ ἐπιστραφῇ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἰππέων. — **ἀπενεχθέντα**, πρὸς τίνας; — **παραδοθέντα**, πρὸς ἀπόδοσιν τῆς **καταστάσεως**. — **τοῖς συνδίκοις**, οὗτοι εἶχον κατασταθῆ πρὸς κανονισμόν τῶν ἀξιώσεων τῶν ἀδικηθέντων ὑπὸ τῶν ὀλιγαρχικῶν εἰς αὐτοὺς ἀνετέθη καὶ ἡ εἰσπραξις τῶν καταστάσεων τῶν ἰππέων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τῶν φυλάρχων συνταχθέντων καταλόγων. — **ῥάδιον ἦν**, διότι τὸ σανίδιον ἦτο ἐκτεθειμένον δημοσίᾳ. — **ῥάδιον... ἐξαλειφθῆναι**, εὐκόλος ἦτο οὐ μόνον ἡ ἐξάλειψις, ἀλλὰ καὶ ἡ σύγχρονος ἀντικατάστασις τοῦ ἐξαλειφθέντος ὀνόματος δι' ὀνόματος ἄλλου. — **ἐν ἐκεῖνοις**, δηλ. τοῖς καταλόγοις τῶν φυλάρχων. — **ἀναγκαῖον ἦν**, διότι ἄλλως θὰ ἐπλήρωναν τὸ ἐλλεῖπον αὐτοὶ οἱ φύλαρχοι ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων.

§ 8.

Οὐκ ἂν ἦν ἔξαρκος, δηλ. τοῦτο (τὸ ἰππεύσαι). — **ἔξαρκός εἰμί τι** = ἀρνούμαι τι. — **ὡς...** **πεποιηκώς** = ὡς ἂν εἶχον διαπράξει... — **ἤξιουν**, νοητός ὁ ἂν. — **ἀποδείξας** = **εἰ ἀπέδειξα** = ἂν ἤθελον ἀποδείξει. — **κακῶς πάσχω** = κακοποιούμαι· ποῖον τὸ ἐνεργητικὸν τούτου; — **δοκιμάζεσθαι** = ; (§ 3 «δοκιμάζειν»)· τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ **ἤξιουν** (ἂν). — **χρῶμαι ταύτη τῇ γνώμῃ** = ἔχω ταύτην τὴν γνώμην. — **καὶ πολλοὺς μὲν...** = καὶ διὰ τοῦτο βλέπω ὅτι πολλοὶ μὲν... — **βουλεύω** = εἶμαι βουλευτής. — **χειροτονοῦμαι** = ἐκλέγομαι διὰ χειροτονίας. — **μηδὲν δι' ἄλλο** = διὰ μηδὲν ἄλλο. — **ἡγείσθε**, τίνος ἐγκλίσεως; — **ὅτι** = διότι. — **περιφανῶς** = φανερώς, ὀλοφάνερα. — **καταψεύδομαι τινος** = λέγω ψεύδη ἐναντίον τινός. — **μοι** = πρὸς χάριν μου, παρακαλῶ.

Ταύτη τῇ γν., ὅτι δηλ. τὸ **ἰππεύειν** δὲν ἦτο ἀμάρτημα, ἂν μηδεὶς τῶν πολιτῶν ἐκακοποιήθη ὑπὸ τοῦ ἰππεύσαντος. — **ἰππάρχους**, βλ. ἀνωτέρω (§ 6 «φυλάρχους»)· τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν ἰππάρχων, ὡς καὶ τῶν στρατηγῶν, ἦτο ἡ χειροτονία, ἐν ᾗ τῶν βουλευτῶν ἡ κλήρωσις. — **ταύτην... τὴν ἀπολογία**, τὴν περὶ τοῦ ἰππεύειν ἢ ἔννοια: ἂν ἐπιμένω ἐν τῇ ἀπολογία μου εἰς τὴν περὶ τοῦ ἰππεύειν κατηγορίαν, πράττω τοῦτο, οὐχὶ διότι αὕτη ἡ κατηγορία ἔχει ἀνάγκην ἀπολογίας, ἀλλὰ μόνον ἵνα ἐλέγξω τὴν ἀναίδειαν τῶν κατηγορῶν. — **ἀνάβηθι**, ἀποτείνεται πρὸς τὸν μάρτυρα· οἱ μάρτυρες ἀνέβαινον εἰς τινὰ ἔδραν κειμένην πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ρήτορος. — **μαρτύρησον**, περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐπανόδου μου (§ 4)· διότι τὰ λοιπὰ εἶναι ἐν μέρει μὲν ἐπακολουθήματα τῆς πράξεως ταύτης, ἐν μέρει δὲ γενικῶς γνωστά, ὡς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ σανίδιον.

§ 9.

Αἰτία = κατηγορία. — **ὅ, τι δεῖ** = **τί δεῖ** = τίς ἢ ἀνάγκη. — **ἀγὼν** (δικαστικὸς) = δίκη. — **τὰ κατηγορημένα** = αἱ κατηγορίαι. — **ὡς ἂν δύνωμαι**, ἐπιτείνει τὸ ὑπερθκ. **διὰ βραχυτάτων (λόγων)** = ὅσον τὸ δυνατὸν συντομώτατα.

Αὐτῆς τῆς αἰτίας, ποίας; — **ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι**, ἐκτὸς δηλ. τῆς δοκιμασίας. — **παντὸς τοῦ βίου λ. διδ.**, διότι ἐν τῇ δοκιμασίᾳ τί ἐξητάζετο; βλ. εἰσαγ. εἰς τὸν λόγον, σελ. 57.

§ 10.

Οὐσία = περιουσία. — **οὐ πολλῆς** = ὀλίγης. — **καταλειφθείσης**, μετχ. ἐνδοτκ. — **ἐκδίδωμι** = δίδω ἐξω τῆς οἰκίας, ὑπανδρεύω. — **ἐπιδίδωμι** = δίδω ὡς προίκα. — **ἐνειμάμην**, δηλ. τὴν οὐσίαν. — **νέμομαι πρὸς τινὰ** = διανέμω μετὰ τινος. — **ὥστ' ἐκείνον...** = ὥστ' ἐκείνον ὁμολογεῖν πλέον ἔχειν. — **πλέον** = **πλείον μέρος**. — **ἐμοῦ τῶν πατρῶν**, ἀμφοτέραι αἱ γενεαί. ἔξαρκ. ἐκ τοῦ **πλέον** ἢ α' συγκριτικῆς, ἢ β' διαιρετικῆς. — **τὰ πατρῶα** = ἡ πατρικὴ περιουσία. — **ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ π. ἐ. μ. ἔγκλ. γενέσθαι** = ὥστε οὐδέποτε ἕως τώρα νὰ ὑπάρξῃ οὐδὲ ἐκ μέρους ἑνὸς παρὰ-πονόν τι κατ' ἐμοῦ = ὥστε οὐδέποτε ἕως τώρα οὐδὲ εἰς νὰ παραπονεθῇ κατ' ἐμοῦ.

Καταλειφθείσης, ὑπὸ τίνος; — **τὰς τοῦ πατρός**, αἱ συμφοραὶ τοῦ πατρός ἦσαν συνέπειαι πολιτικῶν λόγων· διότι ἡ οἰκογένεια τοῦ Μαντιθέου διὰ τὰ ἀριστοκρατικὰ τῆς φρονήματα δὲν εἶχε τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου. — **τὰς τῆς πόλεως**, συμφοραὶ τῆς πόλεως δὲν εἶναι μόνη ἢ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, περὶ ἧς εἶπεν ἐν § 4, ἀλλὰ καὶ πᾶσι, αἵτινες τοὺς ιδιώτας ἀναγκαζομένους νὰ μάχωνται καθίστασαν πενεστεροῦς. — **ἐξέδωκα**, ὁ ἀδελφὸς ὤφειλε κατὰ νόμον ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀδελφὴν ἢ τὰς ἀδελφάς, ἐπειδὴ οἱ υἱοὶ μόνον ἐκληρονόμου. — **τριακοντα μνᾶς**, πόσας ἀττικὰς δραχμάς;

§ 11—12.

Τὰ ἴδια οὕτως διόκημα = τὸν ιδιωτικὸν βίον μου οὕτω ἔχω κανονίσει = ὁ ιδιωτικὸς βίος μου τοιοῦτος ἔχει ὑπάρξει. — **τὰ κοινὰ** = ὁ δημόσιος βίος. — **περὶ δὲ τῶν κοινῶν** = ὡς πρὸς δὲ... — **τεκμήριον** = ἀπόδειξις. — **ἐπιείκεια** = ἠθικότης, εὐπρεπὴς συμπεριφορὰ. — **κύβοι** = τὰ ζάρια. — **πότος** = συμπόσιον, γλέντι. — **τὰς διατριβὰς ποιοῦμαι περὶ τι** = διατρίβω, ἐνασχολοῦμαι εἰς τι = κατασπαταλῶ τὸν χρόνον μου εἰς τι. — **διάφορος εἰμί τινι** = ἐχθρικῶς διάνκειμαι πρὸς τινὰ, μισῶ τινὰ. — **λογοποιῶ** = πλάττω, διακίδω λόγους (ψευδεῖς). — **δίκη** = ιδιωτικὴ δίκη. — **αἰσχροὶ** = ἄτιμος, ἐπονείδιστος. — **γραφῆ** = δημοσίᾳ δίκη. — **εἰσαγγελία** = δημοσίᾳ καταγγελία. — **γεγεννημένην**, δηλ. **πρὸς ἐμέ**. — **δίκη γεγένε-**

νηται πρὸς ἐμὲ = ἔχω περιπλακῆ εἰς δίκην. — *ἀγών* = ; (§ 9). — *καθίσταμαι εἰς ἀγῶνας* = περιπλέκομαι εἰς...

Ἐπιεικείας, τὴν εὐπρεπῆ συμπεριφορὰν ὑπολογίζει ὁ ἀγορευτὴν ἐν *τοῖς κοινοῖς*, καθόσον ὁ ἠθικὸς ἰδιωτικὸς βίος παρείχεν ἐγγύησιν καὶ διὰ τὸν δημόσιον. — *περὶ κύβους*, οὗς τότε ἔπαιζον μὲ χρήματα οἱ νέοι λαμπρῶν οἰκογενειῶν. — *ἄψεσθε*, ἐάν δηλ. σεις θελήσῃτε νὰ ἐξετάσῃτε. — *λογοποιοῦντας*, ἐν τῇ ἀγορᾷ ἢ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις. — *ἐπεθυμοῦμεν*, δηλ. αὐτοὶ τε (οἱ ἄσωτοι νέοι) καὶ ἐγώ. — *οὐκ ἂν τοιαύτην γν. εἶχον...*, δηλ. δὲν θὰ μὲ ἐμίσειον καὶ δὲν θὰ ἐφλυάρουν περὶ ἐμοῦ καὶ δὲν θὰ ἐψεύδοντο. — *δίκην*, ἀναφέρει ἐνταῦθα ἰδιωτικὴν δίκην, ἂν καὶ ἐμιλεῖ περὶ *τῶν κοινῶν*, διότι αἱ ἰδιωτικαὶ δίκαι στενωῶς συνεδέοντο μετὰ τοῦ δημοσίου βίου τῶν πολιτῶν. — *αἰσχρὰν*, οἷα θὰ ἦτο ἡ δίκη ἢ διὰ σφετερισμὸν τῆς προικὸς τῶν ἀδελφῶν ἢ ἢ διὰ σφετερισμὸν τῆς περιουσίας τοῦ ἀδελφοῦ κλπ. — *εἰσαγγελίαν*, αὕτη ἀνεφέρετο εἰς προδοσίαν καὶ εἰς ἄλλα μεγάλα ἐγκλήματα βλάπτοντα τὴν πολιτείαν. — *οὐδεὶς... γεγενημένην*, οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πολὺ φιλόδικοι διὰ τοῦτο τὸ ν' ἀπέχηται τις τῶν δικαστηρίων εἴτε ὡς κατήγορος εἴτε ὡς κατηγορούμενος ἦτο ἐπαινετόν.

§ 13.

Πρὸς... τὰς στρατ. = ὡς πρὸς τὰς... — *τοῖννυ* = δέ. — *τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους* = τοὺς πολεμικοὺς. — *οἶον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει* = πῶς προσφέρωμαι, πῶς ἐκπληρῶ τὸ καθήκόν μου πρὸς τὴν πατρίδα. — *βοηθεῖν*, ὡς ὑποκμ. νοητέα ἢ αἰτιατικ. *ὕμᾱς βοηθῶ* = σπεύδω πρὸς βοήθειαν. — *κατελιγεμένος* = ἐν ᾧ ἤμην ἐγγεγραμμένος ἐν τῇ καταλόγῳ. — *ἰππεύειν*, καθαρῶς τελ. ἀπρμφ. = *ἵνα ἰππεύω*. — *ἀναβάντων*, μετχ. ἐνδοτκ. — *ἀναβαίνω ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκίμαστος* = κατατάσσομαι εἰς τὸ ἵππικὸν ἄνευ (προηγούμενης) δοκιμασίας. — *ἠγούμενος*, μετχ. αἰτλγκ. — *τὸ πλῆθος* = οἱ πολλοί, ὁ λαός. — *ἄδεια* = ἀσφάλεια.

Τὴν συμμ. ἐποιήσασθε πρὸς Β., αὕτη ἐγένετο τῷ 395 π. Χ. — *Ἀλιάρτον*, πόλιν ἐν Βοιωτίᾳ· εἰς ταύτην ἔσπευσαν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον πρὸς βοήθειαν τῶν Θηβαίων, μεθ' ὧν εἶχον συμμαχήσει πρὸς πόλεμον κατὰ τῶν Λακεδ. — *Ἐρδοθού-*

λου, οὗτος ἦτο φύλαρχος τῆς φυλῆς τοῦ Μαντιθέου, δηλ. τῆς Ἀκαμαντιδῶν· ὡς τοιοῦτος εἶχε τὸν κατάλογον τῶν στρατευσίμων ἱππέων τῆς φυλῆς του. — *ἀσφάλειαν εἶναι*, διότι τὸ ἵππικὸν τῶν Λακεδ. δὲν ἦτο ἀξιὸν λόγου καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ἵππικὸν τῶν Ἀθην. οὐδένα διέτρεχε κίνδυνον. — *τοῖς δ' ὀπλίταις κίνδυνον*, διότι ἡ φάλαγξ τῶν Λακεδ., πρὸς ἣν θὰ ἐπολέμουν οἱ ὑπὸ τὸν Θρασύβ. ὀπλίται, ἦτο ἰσχυρά. — *ἀδοκιμάσιων*, πρὸ τοῦ καταταχθῆναι εἰς τὸ ἵππικὸν ἐδοκιμάζετο προηγούμενος, ἂν ἦτο ἱκανὸς κατὰ τὸ σῶμα καὶ ἂν ἐγνώριζε νὰ μεταχειρίζεται τοὺς ἵππους. — *παρὰ τὸν νόμον*, τὸν κελεύοντα «ἐάν τις ἀδοκίμαστος ἱππεύῃ, ἄτιμον εἶναι». — *προσελθῶν*, δηλ. ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς ἐκστρατείας. — *ἐκ τοῦ καταλόγου*, δηλ. τῶν ἱππέων.

§ 14.

Συλλεγέντιον... τῶν δημοτῶν = ὅτε συνηθροίσθησαν οἱ συνηθροῖσθαι μου (πρὸ τοῦ δημάρχου πρὸς ἐπιθεώρησιν). — *ἔξοδος* = ἐκστρατεία. — *εἰδῶς*, μετχ. αἰτλγκ. — *όντας... ἀποροῦντας*, μετχ. κατγρμκ. ἐκ τοῦ *εἰδῶς*. — *προθύμους*, δηλ. εἰς τὸν πόλεμον. — *ἐφόδια* = τὰ κατὰ τὴν πορείαν ἔξοδα τῆς διατροφῆς. — *οἱ ἔχοντες* = οἱ εὐποροί. — *οἱ ἀπόρους διακειμένοι* = οἱ ἄποροι. — *αὐτὸς* = ἐγὼ ὁ ἴδιος. — *δυοῖν ἀνδροῖν*, τίνος πτώσεως; — *ὡς... κεκτημένος* = διότι εἶχον...

Τῶν δημοτῶν, ἐννοοῦνται οἱ δημόται τοῦ δήμου Θορικοῦ, εἰς ὃν ἀνήκε καὶ ὁ Μαντίθεος. Οἱ δημόται ἐκάστου δήμου ὁμοῦ ἐστρατεύοντο, τοὺς δὲ καταλόγους τῶν ὑποχρεουμένων πρὸς στρατείαν δημοτῶν κατέγραφον οἱ δήμαρχοι. — *τῆς ἐξόδου*, δηλ. τῆς εἰς Ἀλιάρτον. — *ἐφοδίων*, ἡ πολιτεία παρείχεν εἰς ἕκαστον τῶν στρατευομένων καθ' ἐκάστην δύο ὀβολοὺς μισθὸν καὶ δύο σιτηρέσιον· ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἐπήρουν εἰς ἀπόρους ἀνθρώπους· διὰ τοῦτο οὗτοι ἐτύγχανον χρηματικῆς βοηθείας παρ' εὐπόρων συνδημοτῶν των. — *ἀνάβητε*, δηλ. ὑμεῖς, οἱ δύο συνδημόται μου, οἵτινες ἐτύχετε παρ' ἐμοῦ χρηματικῆς βοηθείας.

§ 15.

Εἰς Κόρινθον = εἰς τὴν χώραν τῆς Κορίνθου. — *γενομένης... προειδῶν*, μετχ. χρονκ. — *ἀναδύομαι* = ἀποσύρομαι τῆς μάχης,

Κορινθίου

ἄρνοῦμαι νὰ πολεμήσω. — τῆς πρώτης (δηλ. τάξεως) = ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ. — **δυστυχησάσης** (= ἠττηθείσης). . . ἀποθανόντων, μετχ. ἔνδοτκ. — **ἀναχωρῶ** = ὑποχωρῶ, ἀποχωρῶ (ἀπὸ τῆς μάχης). — **σεμνός** = ὑπερήφανος, καυχηματίας. — **δνειδίξω τι νὺ δειλίαν** = κατηγορῶ τινα ὡς δειλόν.

Μετὰ ταῦτα, δηλ. κατὰ τὸ θέρος τοῦ 394 π. Χ. — **εἰς Κόρινθον ἐξόδου γεν.**, οἱ Ἀθην. ἀπέστειλαν τοῖς συμμάχοις (Κορινθίοις, Θηβαίοις, Ἀργείοις κλπ., συνησπισμένοις κατὰ τῶν Λακεδ.) 6000 ὀπλίτας καὶ 600 ἵππεῖς ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Θρασυβούλου. Κατὰ τὴν μάχην δὲ τὴν συγκροτηθεῖσαν παρὰ τὴν Νεμέαν (τῷ 394) ἠττήθησαν ὑπὸ τῶν Λακεδ. οἱ συνησπισμένοι σύμμαχοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὑπέστησαν μεγάλας ἀπωλείας. — **οἱ δεήσει κινδυνεύειν**, διότι οἱ Λακεδ. καὶ οἱ σύμμαχοί των, πρὸς οὓς θὰ ἐπολέμουν οἱ Ἀθην., ἦσαν ἰσχυρότεροι. — **τῆς ἡμετέρας φυλῆς**, δηλ. τῆς Ἀκαμαντίδος. — **τοῦ σεμνοῦ Σειριῶς**, ἐννοεῖται ὁ Θρασύβουλος ὁ ἐκ τοῦ δήμου Στειρίας τῆς Πανδιονίδος φυλῆς, ὁ καταλύσας τὴν ἀρχὴν τῶν τριάκοντα καὶ ἀποκαταστήσας τὴν δημοκρατίαν τῷ 403 π. Χ.

§ 16.

Ἐν Κορίνθῳ =; (§ 15 «εἰς Κόρινθον»). — **κατειλημμένων . . . ἐμβалόντος**, αἱ μετχ. αὐταὶ προσδιορίζουσι αἰτιολογκ. τὴν χρονκ. μετχ. **ψηφισαμένων**. — **ἐν Κορίνθῳ χωρίων κατ. . . φοβουμένων ἀπάντων . . .**, ὡς ἀποδοθῆ, ὡσεὶ ἦτο: **ἐν Κορίνθῳ χωρίων ἰσχ. κατειλημμένων**, ὥστε . . ., **Ἀγησιλάου δ' εἰς τὴν Β. ἐμβалόντος ἐψηφίσαντο οἱ ἄρχοντες ἀποχωρῆσαι τάξεις, αἵτινες βοηθήσουσι φοβουμένων δ' ἀπάντων . . .** — **παριέναι** = νὰ περάσωσι (τὸν Ἴσθμὸν). — **οἱ ἄρχοντες** = οἱ στρατηγοί. — **ἀποχωρῆξω** = ἀποσπῶ. — **τάξεις**, ἐνταῦθα = φυλάς· ὡς καὶ κατωτέρω **τάξιν = φυλήν**. — **αἵτινες βοηθήσουσι** = ἵνα αὐταί . . . — **φοβουμένων**, μετχ. ἔνδοτκ. — **εἰκότως** = εὐλόγως. — **ἀγαπητῶς = μόλις**· συναπτόεν τῷ **σεσωσμένους** (δηλ. ἡμᾶς) = ἐν ᾧ μόλις καὶ μετὰ βίας (= μετὰ πόνου καὶ μόχθου) ἡμεῖς εἶχομεν σωθῆ. — **τὸν ταξίαρχον** = τὸν ταξίαρχον τῆς φυλῆς μου. — **ἀκκληρωτὶ** = ἄνευ κλήρου.

Κατειλημμένων, οἱ συνησπισμένοι σύμμαχοι (Κορίνθιοι, Θηβαῖοι, Ἀθηναῖοι κλπ.) εἶχον καταλάβει ὀχυράς θέσεις ἐν τῷ Ἴσθμῳ, ἵνα

ἐμποδίσωσι τοὺς Λακεδ. νὰ διαβῶσι διὰ τοῦ Ἴσθμου καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ ἐκ τῆς Ἀσίας ἀνακληθέντος καὶ ἤδη προχωροῦντος κατὰ τῆς Βοιωτίας Ἀγησιλάου. — **ἀποχωρῆσαι**, δηλ. ἀπὸ τοῦ κυρίου σώματος τοῦ στρατοῦ, ὅπερ ἐν τοῖς κατειλημμένοις χωρίοις ἠδύνατο νὰ ἐλαττωθῆ ἄνευ κινδύνου. — **αἵτινες βοηθήσουσι, αἱ τάξεις** αὐταὶ θὰ ἔσπευδον εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Βοιωτία συμμάχων, αἵτινες ἐμελλον ν' ἀγωνισθῶσι κατὰ τοῦ Ἀγησιλάου. — **ὀλίγω πρότερον**, δηλ. κατὰ τὴν γενομένην παρὰ τὴν Νεμέαν μάχην. — **τὸν ταξίαρχον**, ὁ ταξίαρχος, ἐννοεῖται, ὅφειλε μόνον ν' ἀναγγεῖλη τοῖς στρατηγοῖς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν τοῦ Μαντιθέου, ἐκείνοι δὲ θὰ ἀπεφάσιζον. Οἱ ταξίαρχοι ἦσαν 10, εἰς ἕξ ἐκάστης φυλῆς, ἡγούμενος ἕκαστος τῶν ὀπλιτῶν τῆς φυλῆς του· ἦσαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν στρατηγῶν. — **ἀκκληρωτὶ**, διότι ἐν ἐπικινδύνοις ἐπιχειρήσειν αἱ φυλαὶ, αἵτινες ἔπρεπε νὰ ἐκστρατεύσωσιν, ὠρίζοντο διὰ κλήρου. — **τὴν ἡμετέραν τ. πέμπειν**, ἡ ἐπιθυμία αὕτη τοῦ Μαντιθ. δὲν ἐξεπληρώθη, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι οὗτος δὲν μετέσχε τῆς ἐν Κορωνεῖα μάχης.

§ 17.

Τοῖς τὰ μέν . . . = τοῖς ἀξιούσι μὲν τὰ τῆς πόλεως πράττειν, ἀποδιδράσκουσι δὲ ἐκ τῶν κινδύνων. — **πράττω τὰ τῆς πόλεως** = ἀναμειγνύομαι εἰς τὰ πολιτικά, λαμβάνω μέρος εἰς τὰ δημόσια, εἰς τὴν διοίκησιν. — **ἀποδιδράσκουσι**, ὀριστκ. ἢ μετχ.; — **κινδυνεύειν ἐτόλμων** = ἀφόβως ἐπεζήτουν τὸν κίνδυνον. — **οὐ δειδόν** = ἀκίνδυνον. — **εἰς κίνδυνον καθίσταμαι** = εἰς ἀγῶνα καθίσταμαι =; (§ 12). — **βελτίων** =; (§ 2 «βελτίω»). — **τυγχάνω ἀπάντων τῶν δικαίων** = εὐρίσκω τὸ πλῆρες δίκαιόν μου.

Τὴν γνώμην ταύτην, ὅτι δηλ. ἀξίω πράττειν τὰ τῆς πόλεως καὶ ἀποδιδράσκω ἐκ τῶν κινδύνων. — **τὰ προσταττόμενα**, δηλ. ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. — **κινδυνεύειν ἐτόλμων**, πρβλ. τὰ μνημονουθέντα ἐν § 13 καὶ § 15-16. — **εἴ ποτε . . . καθίσταμαι**, ὡς νῦν. — **διὰ ταῦτα**, τίνα; — **ἀπάντων τῶν δικαίων**, ὡς ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει τῆς ἐπιδοκιμασίας μου ὡς βουλευτοῦ. — **ἀνάβητε**, δηλ. ὑμεῖς, οἱ μετ' ἐμοῦ συνεκστρατεύσαντες. — **τούτων**, δηλ. τῶν εἰρημένων ἐν § 15-16.

§ 18—19.

Τοίνυν =; (§ 13). — **φρουραί** = φυλακαὶ ὀχυρῶν φρουρίων. — **ἀπολείπομαι** = μένω ὀπίσω. — **πώποτε** = ποτὲ ἕως τώρα. — **τὰς ἐξόδους ποιοῦμαι** = ἐξέρχομαι = ἐκστρατεύω. — **ἀναχωρῶ** =; (§ 15). — **καίτοι** =; (§ 5). — **οἱ φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευόμενοι** = οἱ φιλότιμοι καὶ κόσμιοι πολῖται. — **σκοπεῖν** = νὰ κρίνῃ τις. — **κομῶ** = τρέφω (μακρὰν) κόμην. — **ἐπιτηδεύματα** = συνήθειαι, κλίσεις. — **τὸ κοινὸν τῆς πόλεως** = ἡ πολιτεία. — **ἀπ' ὄψεως** = ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ. — **μικρὸν διαλέγομαι** = ταπεινῇ τῇ φωνῇ συνδιαλέγομαι. — **ἀμπέχομαι** = ἐνδύομαι. — **πολλὰ κάγαθα** = **πολλὰ ἀγαθὰ**. — **ἐργάζομαι τινὰ τι** = κάμνω τι εἰς τινά.

Τῶν... ἄλλων στρατ. καὶ φρουρῶν, τῶν μετὰ τὸ 394 π. Χ. — **ἐκ τῶν τοιούτων**, τῶν ἀνωτέρω δηλ. περιγραφέντων γενναίων τρόπων τοῦ Μαντιθέου. — **εἴ τις κομᾶ**, μακρὰν κόμην ἔτρεφον ἐν Ἀθήναις ἀριστοκρατικοὶ τινες νέοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Μαντίθεος, μιμούμενοι τοὺς Λάκωνας καὶ διὰ τοῦτο μισούμενοι ὑπὸ τῶν φανατικῶν δημοκρατικῶν. — **μικρὸν διαλεγόμενοι**, τὸ ἥρέμα βαδίζειν καὶ ταπεινῇ τῇ φωνῇ διαλέγεσθαι ἐθεωρεῖτο ὡς εὐπρεπὲς καὶ εὐγενές· τὸ δὲ μεγάλη τῇ φωνῇ λαλεῖν ἦτο σημεῖον ἀγροικίας. — **κοσμίως ἀμπεχόμενοι**, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Λακωνιστάς, οἵτινες ἐνεδύοντο ἀμελῶς. Ῥυπαρὸς τρίβων, σανδάλια ἀπλᾶ καὶ βακτηρία ἦσαν τὰ κυριώτερα τῆς ἐνδυμασίας των.

§ 20—21.

Αἰσθάνομαι τινος (μετὰ μετχ.) = ἐννοῶ, παρατηρῶ τινά (ἴτι...). — **ἄχθομαι τινι** = ἀγανακτῶ κατὰ τινος. — **νεώτερος** = πολὺ νέος. — **ἐν τῷ δήμῳ** = ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. — **ὑπὲρ τῶν ἐμαντοῦ πραγμάτων** = ὑπὲρ τῶν ἰδικῶν μου ὑποθέσεων. — **καὶ ἐμαντῶ δοκῶ διατεθῆναι φιλοτιμότερον τοῦ δέοντος** = καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος φρονῶ ὅτι ἔδειξα φιλοτιμίαν (φιλοδοξίαν) περισσοτέραν τοῦ πρέποντος. — **ἅμα μὲν... ἅμα δὲ** = ἀφ' ἑνὸς μὲν... ἀφ' ἑτέρου δέ. — **ἐνθυμοῦμαι τῶν προγόνων ὅτι...** = ἀναλογίζομαι ὅτι οἱ πρόγονοι... — **οὐδὲν οὐδὲλως**. — **πράττω τὰ τῆς πόλεως** =; (§ 17). — **τινός**, ἐνν. λόγου ἢ σημασίας. — **ὥστε ὀρῶν... τίς οὐκ ἄν...** = ὥστε τίς ὀρῶν οὐκ

ἄν... — **ἐπαίρομαι** = παρακινουῦμαι. — **τι** = διατί. — **ἄν ἄχθοισθε** = **ἀχθέσεσθε**.

Νεώτερος, ἂν καὶ ἐπετρέπετο ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους νὰ ὀμιλῇ τις πρὸ τοῦ δήμου, ὅμως ἀπρεπὲς ἐθεωρεῖτο ν' ἀγορεύωσιν οἱ παντελῶς νέοι ὄντες. — **ὑπὲρ τῶν ἐμαντοῦ πραγμ.**, ἴσως μετὰ τὰς **συμφορὰς** (§ 10) τοῦ πατρὸς του ἠπειλήθη διὰ δημεύσεως ἢ περιουσία καὶ ἠναγκάσθη ὁ Μ. νὰ δημηγορήσῃ, ὅπως σώσῃ αὐτήν. — **τοὺς τοιούτους μόνους**, δηλ. τοὺς λέγειν ἐν τῷ δήμῳ ἐπιχειροῦντας. — **ταύτην τὴν γνώμην**, τίνα; — **οὐ γὰρ ἕτεροι... ὑμεῖς**, ἡ ἔννοια: σεῖς αὐτοὶ διὰ τῆς γνώμης σας (**τοὺς τοιούτους... εἶναι**) παρακινεῖτέ τινά ν' ἀναμιχθῶσι προῶρως καὶ ἴσως λίαν προθύμως εἰς τὰ πολιτικά· πῶς λοιπὸν θὰ ἠδύνασθε δικαίως νὰ κρίνητε δυσμενῶς περὶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, ἀφ' οὗ σεῖς εἰσθε κριταὶ περὶ τούτου, τοῦ ὁποίου σεῖς αὐτοὶ εἰσθε αἵτιοι; Τοῦτο θὰ ἐγίνετο, ἐὰν ἄλλοι — καὶ ὄχι σεῖς — ἔκρινον τούτους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΦΙΛΩΝΟΣ ΛΟΓΟΝ

Ἀντιθέτως πρὸς τὸν προηγούμενον λόγον ἐν τῷ προκειμένῳ ἔχομεν κατηγορίαν τινὰ γενομένην κατὰ τὴν δοκιμασίαν βουλευτοῦ. Ὁ Φίλων ἐκ τοῦ δήμου Ἀχαρνῶν τῆς Οἰνηίδος φυλῆς εἶχε κληρωθῆ βουλευτῆς καὶ ἔμελλε νὰ δοκιμασθῆ ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων, ἂν ἦτο ἄξιος ν' ἀναλάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Τότε ἐνεφανίσθη διὰ τοῦ παρόντος λόγου τοῦ Λυσίου κατήγορός τις, μέλος τῆς βουλῆς τοῦ προηγουμένου ἔτους, καὶ κατηγορεῖ τοῦ Φίλωνος ὡς ἀναξίου διὰ τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα.

Ὁ λόγος ἀπηγγέλθη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας, πιθανῶς τῷ 398 π. Χ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΦΙΛΩΝΟΣ ΛΟΓΟΝ

§ 1—2.

Ῥμην = ἐνόμιζον (πρότερον). — *εἰς τοῦτο τόλμης* = εἰς τοσαύτην θρασύτητα. — *ἐθελῆσαι = τολμῆσαι*. — *ἐλθεῖν εἰς ὑμᾶς* = νὰ ἐμφανισθῆ πρὸ ὑμῶν. — *ἐν τι τολμηρός ἐστι = ἐν τι τολμᾷ*. — *τὰ βέλτιστα* = τὰ συμφορώτατα. — *βουλευσεῖν = συμβουλευσεῖν*. — *ἐνεστὶν ἐν τῷ ὄρκῳ* = κελεύει ὁ ὄρκος. — *ἀποφαίνω* = φανερώνω, δεικνύω. — *οἱ λαχόντες* = οἱ διὰ κλήρου ἐκλεχθέντες. — *ἀνεπιτήδειος* = ἀνάξιος. — *βουλεύω* = ; (I, § 8). — *ἰδία ἔχθρα* = προσωπικὴ ἔχθρα. — *μεταπορεύομαι = μετέρχομαι* = ἐπιδιώκω νὰ ἐκδικήσω. — *τὸ δύνασθαι* = ἡ δύναμις, ἡ ἰκανότης. — *(τὸ) εἰωθέναι* = ἡ συνήθεια. — *ἐν ὑμῖν = εἰς ὑμᾶς* (§ 1). — *ἐπαίρομαι* = ; (I, § 21). — *πιστεύω τινὶ* = ; (I, § 2). — *τοῖς ὄρκοις* = τῷ ὄρκῳ. — *ἐμμένω* = μένω σταθερός.

Δοκιμασθησόμενον, περὶ τῆς δοκιμασίας βλ. εἰσαγ. εἰς τὸν ὑπὲρ Μαντιθέου λόγον ἐν σελ. 57.

§ 3-4.

Οὐκ ἀπὸ ἴσης παρασκευῆς ἐγὼ τε... καὶ οὗτος... = δὲν εἶμαι ἐγὼ οὕτω παρεσκευασμένος (ικανός) ν' ἀποδείξω τί πρᾶγμα εἶναι οὗτος, καθὼς ἦτο (ικανός) οὗτος νὰ διαπράξῃ τὰς κακὰς αὐτοῦ πράξεις. — *ἐλλείπω* = παραλείπω. — *τῷ λόγῳ* = ἐν τῷ λόγῳ. — *οὐκ ἂν δίκαιος εἶη οὗτος...* = οὐ δίκαιον ἔσται τοῦτον... — *δ,τι = εἶ τι*. — *ἐκ τούτων* = διὰ τοῦτο. — *ἐνδεῶς* = ἐλλειπῶς. — *διὰ τὴν περὶ αὐτὸν κακίαν* = διὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ. — *εἰρηκῶς ἂν εἶην* = ἐρῶ. — *ἀποφῆναι*, τοῦ ἀποφαίνω = ; (§ 2). — *ἐξ ὧν...* = λαμβάνοντες ἀφορμὰς ἐκ τούτων, τὰ ὅποια... — *ὑπολείπω* = παραλείπω. — *περὶ ὧν...* = δι' ὅσα... — *σκέψασθαι* = κρῖναι.

Γνώσεσθε, δηλ. ἐκ τοῦ ἐμοῦ λόγου καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ Φίλωνος. — **ἀπειρίαν**, δηλ. περὶ τὸ λέγειν. — **μείζω**, τίνων;

§ 5—6.

Βουλευώ; (§ 2). — **περὶ ἡμῶν** = ὑπὲρ ἡμῶν = πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων ἡμῶν. — **πρὸς τῷ εἶναι** = ἐκτὸς τοῦ εἶναι. — **τὰ διαφέροντα** = αἱ διαφοραί. — **εὐ τε πράττειν... καὶ ἀνεπιτηδείως** (= **κακῶς** [δηλ. **πράττειν**]) = εἰάν εὐτυχῆ... ἢ δυστυχῆ. — **διὰ τὸ ἀναγκ...** = **διὰ τὸ ἠγεῖσθαι εἶναι ἀναγκαῖον σφίσι** αὐτοῖς μετέχειν. — **τὸ μέρος** = τὸ προσήκον μέρος. — **καὶ τῶν ἀγαθῶν**, νοητέα καὶ ἐνταῦθα πρὸ τῆς γενκ. ἢ αἰτιατικ. **τὸ μέρος**. — **φύσει πολῖται** = γνήσιοι πολῖται. — **χρῶμαι γνώμη** = φρονῶ. — **τὰ ἐπιτήδεια** = τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. — **οἱ ἐξ ἡδύως ἀν...** = **οἱ ἐξ ἡδύως ἔλθοιεν ἀν ἐπὶ τό...** **κέρδος παρέντες τό...** **ἐξ ἡδύως** = εὐκόλως, ἐλαφρῶ τῇ συνειδήσει. — **ἐρχομαι ἐπὶ τὸ κέρδος** = ἐπιδιώκω (ἐπιζητῶ) τὸ κέρδος. — **παρέντες** = ἀφήσαντες κατὰ μέρος, παραμελήσαντες. — **οὐσία**; (πρβλ. I, § 10).

Ἐγὼ γάρ, αἰτιολογεῖ τὸν ἐν § 2 δι' ἰσχυρισμὸν τοῦ ῥήτορος, ὅτι οὗτος αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὑπόχρεον νὰ κατηγορήσῃ τὸν Φίλωνα ὡς ἀνάξιον διὰ τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα. — **τούτου**, δηλ. τοῦ εἶναι πολίτας. — **τούτοις**, δηλ. τοῖς ἐπιθυμοῦσιν εἶναι πολῖταις.

§ 7.

Περὶ πλείονος ποιῶμαι τι = περισσώτερον φροντίζω περὶ τίνος. — **κρείττον** = συμφορώτερον. — **διάγω τὸν βίον** = ζῶ. — **πολίτης** = συμπολίτης. — **κινδυνεύω** = ῥιψοκινδυνεύω.

§ 8—9.

Ἐκκηρύττω = διὰ προκηρύξεως ἐκδιώκω, ἐξορίζω. — **τέως** = ἐπὶ τινὰ χρόνον. — **ἀγρός** = ἐξοχικὴ οἰκία. — **ὑπερορία (γῆ)** = ἡ ἐκτὸς τῶν ὀρίων χώρα, ἢ ἀλλοδαπή. — **οἶος τ' εἰμι** = δύναμαι. — **συσκευάζομαι τὰ ἐμαιοῦ** = ἐτοιμάζω τὰ πράγματά μου, τὰς ἀποσκευάς μου πρὸς ἀναχώρησιν. — **ἐξοικῶ** = μετοικῶ, μεταναστεύω. — **κατατίθημι μετοίκιον** = καταβάλλω, πληρώνω ὡς μέτοικος φόρον. — **ἐπὶ προστάτου οἰκῶ** = κατοικῶ ὑπὸ τὴν προστασίαν

προστάτου. — **μετοικῶ** = ζῶ ὡς μέτοικος. — **τοῖνον**, ἐνταῦθα = προσέτι. — **μεταβάλλομαι** = ἀλλάσσω πολιτικὰ φρονήματα. — **ἐν οἷς ἐπραττον** = ἐν ταῖς πράξεσιν, ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσιν αὐτῶν. — **ἐπὶ κατειργασμένοις** = μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως, μετὰ τὴν νίκην τῶν ἀπὸ Φυλῆς. — **ἐλθεῖν = ἐπανελθεῖν**. — **κατεργασάμενός τι** = ἀφ' οὗ ἐκτελέσῃ τι. — **κοινὴ πολιτεία** = δημοκρατία (ἦς ἀπὸ κοινοῦ μετέχουσι πάντες οἱ πολῖται). — **οὐδ' ἔστιν ὄπου** = καὶ οὐδαμοῦ. — **τάξαι** = ἔνα ὀρίσητε τὴν ἐν τῷ στρατῷ θέσιν του.

Ἡ συμφορὰ, ἡ κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ἀρχὴ τῶν τριάκοντα. — **οἱ ἀπὸ Φυλῆς**, οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον φυγάδες (βλ. ἐν σελ. 60). — **οἱ μὲν εἰς τὸ ἄστυ**, δηλ. οἱ φρονούντες τὰ τῶν τριάκοντα. — **οἱ δ' εἰς τὸν Π.**, οἱ φρονούντες τὰ τῶν δημοκρατικῶν φυγάδων. — **Ἐρωπός**, πόλις ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας· αὕτη τὸ πάλαι (πρὸ τοῦ 411) ἦτο ὑποτελής τοῖς Ἀθηναίοις, τότε δέ, καθ' ὃν χρόνον μετέφηκον ἐκεῖσε ὁ Φίλων, ὠλιγαρχεῖτο κατεχομένη ὑπὸ Βοιωτῶν. — **μετοίκιον** ἐκαλεῖτο ὁ φόρος, ὃν ἐπλήρωνον οἱ ὡς μέτοικοι ζῶντες ἐν τινὶ πόλει· ἐν Ἀθήναις ἦτο 12 δραχμ. κατ' ἔτος. — **ἐπὶ προστάτου**, ὁ **προστάτης** ἀντεπροσώπευε τὸν ἐστερημένον παντὸς δικαίου μέτοικον ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν πολιτείαν. — **παρ' ἐκείνοις**, δηλ. τοῖς Ἐρωπίοις. — **ἐνιοὶ τινες τῶν π.**, ἐννοοῦνται οἱ φίλοι τῆς ὠλιγαρχίας. — **συγκατελθεῖν**, δηλ. τοῖς φυγάσι, τοῖς δημοκρατικοῖς. — **ὄμῃν**, τοῖς Ἀθηναίοις, τοῖς στρατηγοῖς.

§ 10—11.

Τί ποτε = τί ἄρά γε. — **ἐποίησεν ἀν (ἡμᾶς)** = θὰ ἔκαμνον εἰς ἡμᾶς. — **πράττοντας (οὕτως) ὡς μὴ ἐβουλόμεθά γε** = εἰάν διεκείμεθα οὕτως, ὡς βέβαια δὲν ἠθέλομεν = εἰάν ἐδυστυχοῦμεν. — **ἐκούσιον**, κτηγμ. — **γνώμη** = ἐκ προαιρέσεως, ἐκουσίως. — **ἐπιβουλή** = κακὴ προαίρεσις. — **καθέστηκε** = ὑπάρχει, ἐπικρατεῖ. — **ἔθος** = ἔθιμον. — **τῶν αὐτῶν ἀδ.**, γενκ. τῆς αἰτίας εἰς τὸ **ὀργίζεσθαι** καὶ εἰς τὸ **συγγνώμην ἔχειν**. — **μάλιστα** = σφόδρα. — **μάλιστα** = εὐκολώτατα. — **ἀδύνατος τῷ σώματι** = σωματικῶς ἀνίκανος, ἀσθενής.

Διὰ συμφορὰς ἰδίας, ὡς ἀσθενείαν, πενίαν κ.τ.τ. — **τοῦτο**, τί;

§ 12 — 14.

Ταλαιπωρῶ = υποφέρω ταλαιπωρίας, κακοπαθῶ. — **οὐσία** = ; (§ 6). — **λειτουργῶ** = υπηρετῶ τὴν πολιτείαν. — **δυνατός**, κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὰ χρήματα. — **ἀπεχθάνομαι τινι** = μισοῦμαι ὑπὸ τινος. — **οὐ τι** = οὐδὲν. — **οἱ ἕτεροι** = ἡ μία ἐκ τῶν δύο (πολιτικῶν) μερίδων. — **τοῖς γενομένοις = τοῖς μείναισι**. — **ὡς** = πρὸς. — **συγκατέρχομαι τινι** = ἐπανέρχομαι μετὰ τινος (ἐκ τῆς ἐξουρίας). — **καὶ ταῦτα** = καὶ μάλιστα. — **περίεστι** = ὑπολείπεται. — **μετέσχε τῶν αὐτῶν πραγμάτων τούτῳ** = ἐπράξεν ὑπὲρ τῆς πόλεως τὰ αὐτὰ τούτῳ, δηλ. ἔμεινεν οὐδέτερον. — **λαμβάνω τὴν πόλιν** = ἀναλαμβάνω τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως. — **ὡς οὖν ὄκει... ὄπλα**, ἀντικμ. τοῦ ἀκούσατε. — **ἐπὶ προσιάτου οἰκῶ** = ; (§ 9). — **εἶθεμαι τὰ ὄπλα** = τάσσομαι εἰς μάχην.

Λειτουργεῖν, διὰ τῆς παροχῆς ὄπλων καὶ χρηματικῶν βοηθειῶν (§ 15). — **ἀποδείξω**, διὰ μαρτύρων (§ 14). — **ἀμφοτέρους**, τοὺς τ' ἐξ ἄστεως καὶ τοὺς ἐκ Πειραιῶς. — **φυγὰς... γεγόμενος**, πρβλ. § 8. — **πρῶτον**, τοῦτο ὑπαδηλοῖ ὅτι βραδύτερον θὰ προσκαλέσῃ καὶ ἄλλους περὶ ἄλλων μάρτυρας.

§ 15 — 16.

Τῷ σώματι = προσωπικῶς· συναπτέον τῷ βοηθῆσαι· **βοηθῶ** = ; (I, § 13). — **ἐπιγενομένην** = αἰφνιδίως ἐπελθοῦσαν. — **ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων** = ἐκ τῆς περιουσίας του. — **ἐπαγγειλάμενος αὐτὸς** = ἐξ ἰδίας προαιρέσεως· ἢ μετχ. κατ' ὄνομαστ. ὡς εἰ προηγεῖτο ἀντὶ τοῦ «**ὑπολείπεται αὐτῷ λέγειν**» τὸ «**ἕως ἐρεῖ**». — **εἰσενεγκεῖν... ἢ ὀπλίσει**, ὄφειλεν ὁ ρήτωρ κατὰ τὸ κατέστη νὰ εἴπη **εἰσήνεγκεν... ἢ ὀπλίσεν**· ἀλλὰ μετέβαλεν ἐξ εἰδικοῦ τὸν λόγον εἰς ἀπαρεμφάτους ἐξαρτωμένας ἐκ τοῦ λέγειν. — **τὸ πλήθος τὸ ὑμέτερον** = ὁ δῆμος, ἢ δημοκρατία. — **δημοτῶν** = ; (πρβλ. I, § 15 «**συλλεγέντων τῶν δημοτῶν**»). — **ὥσπερ**, ἐνν. **ἐποίησαν**. — **ἐγγίγνεται** = ἔξεστι = εἶναι δυνατόν. — **ἤδη** = τώρα, ἀμέσως. — **παρελθόντι** = ἐπειδὴν **παρέλθω· παρέρχομαι ἐνθάδε** = ἀναβαίνω εἰς τὸ βῆμα τοῦτο.

Υστερον, δηλ. μετὰ τὴν ἀγόρευσίν μου. — **οὐκ ἔξεσται...**, διότι ἐν τῇ δοκιμασίᾳ εἰς τοὺς διαδίκους δὲν ἐπετρέπετο δευτερολογία

— **κάλει**, ἀποτείνεται πρὸς τὸν κῆρυκα. — **Ἀχαρνέυς**, ὁ κάτοικος τῶν Ἀχαρνῶν (σήμερον Μενιδίου), μεγάλου καὶ εὐπόρου δήμου τῆς Οἰνηίδος φυλῆς.

§ 17 — 18.

Ὅπως = πῶς. — **κατάστασις** = πολιτικὴ κατάσταση. — **παρεσκευάσατο = διενεόθη**. — **τοτέ μὲν... τοτέ δέ** = ἄλλοτε μὲν... ἄλλοτε δέ. — **ἐτέροις ἠγούμενος** = ὡς ὁδηγὸς ἄλλων. — **κατέμειναν** = ἔμειναν διαρκῶς (τ. ἔ. καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν). — **ἔχοντες... ὄντες**, ἢ α' τροπικῆ, ἢ β' αἰτιολογ. τοῦ **κατέμειναν**. — **περὶ πλείονος ποιοῦμαι = ;** (§ 7). — **δι' αὐτὸ τοῦτο** = ἀκριβῶς διὰ τοῦτο. — **ἐπεξέρχομαι τινα** = καταγγέλλω, καταδιώκω τινά, καταμαρτυρῶ τινος.

Ἐτέροις, Ὀρωπίοις καὶ Βοιωτοῖς. — **ἐν τοῖς δήμοις**, ἢ Ἀττικῇ ἦτο διηρημένη ἀπὸ τοῦ Κλεισθένους εἰς 10 φυλάς καὶ 100 δήμους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τελευταίων βαθμιαίως ἠδῆξήθη εἰς 174, ὧν 10 ἀνήκον εἰς τὸ ἄστυ. Ἐνταῦθα νοοῦνται οἱ ἐν ταῖς ἀγροῖς (164) δήμοι.

§ 19.

Ἀφελόμενον, ἃ εἶχον = ἀφελόμενον ἐκείνους ταῦτα, ἃ εἶχον. — **δοκιμάζομαι** = ἐπιδοκιμάζομαι, ἐγκρίνομαι βουλευτῆς. — **κἄν** = καὶ ἐάν. — **δοτισοῦν** = δοτισθήποτε. — **παραγίγνομαι** = παρουσιάζομαι. — **ἠγοῦμαι τι μέγα εἶναι** = ἀποδίδω εἰς τι μεγάλην σημασίαν. — **ὑπερμισῶ** = μισῶ ὑπερβαλλόντως. — **παρ' εαυτῶν** = ἐκ τῆς περιουσίας των. — **τούτων ἀφ. τὰ ὑπάρχοντα**, παρατηρητέα ἢ μετὰ γενν. καὶ αἰτ. σύνταξις τοῦ **ἀφαιρείσθαι**· προηγουμένως πῶς συνετάχθη τοῦτο;

Τῶν ἀδικηθέντων, ὑπὸ τίνος; — **μέγα αὐτὸ ἠγήσασθε**, διότι οἱ μέλλοντες νῦν νὰ προσέλθωσι μάρτυρες ἦσαν πολὺ γέροντες.

§ 20.

Τοῖνυν = ; (§ 9). — **ὅ, τι** = διατί. — **διαφερόντως** = διαφόρως, ἄλλως. — **γιγνώσκειν = κρίνειν**. — **οἱ οἰκτεῖοι** = οἱ συγγενεῖς. — **τοιαῦτα**, δηλ. ἃ οἱ οἰκτεῖοι γινώσκουσι περὶ αὐτοῦ. — **ἡμᾶρ**

τητο αὐτῷ = εἶχε πραχθῆ ἀμάρτημα ὑπ' αὐτοῦ. — *δίκαιον εἶναι (τοῦτον)*, προσωπ. σύνταξις: (*δίκαιός ἐστι ἀποδοκιμασθῆναι*). — *παρήσω* = ; (§ 6 «*παρέντες*»). — *ἐξ ὧν δέ...* = *τεκμαιρομένοις δὲ ὑμῖν ἐκ τούτων, ἃ τελευτ. τὸν βίον διεπράξατο, ῥαδίον ἐστι γινῶναι...* — *τεκμαίρομαι* = συμπεραίνω. — *διαπράττομαι τι* = *ποιῶ τι*. — *περὶ αὐτήν* = εἰς αὐτήν.

§ 21—23.

Ἠπίστησεν, ἄορ. τοῦ ἀπισιῶ = δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην, δὲν ἐμπιστεύομαι. — *τούτῳ ἑαυτὴν ἐπιτρέψαι* = νὰ παραδοθῆ εἰς αὐτὸν (ὅπως θάψῃ αὐτήν). — *οὐδὲν προσήκουσα* = ἂν καὶ οὐδὲ λως ἦτο συγγενής. — *εἰς ταφήν* = πρὸς ἐνταφιασμόν. — *τρεις μνᾶς ἀργυρίου* = 300 δραχμάς ἀργυρᾶς. — *ὄντα* = ἂν καὶ ἦτο. — *ἄρα* = ἄρά γε δέν. — *διὰ τὸ προσήκειν* = διὰ τὴν συγγένειαν. — *τὰ δέοντα* = τὸ καθήκον του. — *ποιήσαντα ἂν* = ὅτι ποιήσειεν ἂν. — *πέφυκα* (μετ' ἀπρμφ.) = εἶμαι ἐκ φύσεως τοιοῦτος, ὥστε νά... — *μάλιστα ἀνέχομαι* = μεγίστην ὑπομονὴν δεικνύω. — *διὰ τὸ δοκιμάζειν* = διὰ τὸ κρίνειν. — *ἐλεγχος* = αὐστηρὰ ἐξέτασις. — *ἐνόμιζε τοῦτον...* = ἐνόμιζε τοῦτον φέρειν ἂν ἀπὸ ἑαυτῆς καὶ *τεθνεώσης*. — *φέρω ἀπὸ τίνος* = ληστεύων τινὰ ὠφελοῦμαι ἀπ' αὐτοῦ. — *τεθνεώς* = νεκρός. — *ἀμαρτάνω περὶ* = ἀμαρτάνω εἰς. — *ἀναγκαῖοι* = συγγενεῖς. — *γέ* = πολλῷ μᾶλλον.

Ἐαυτὴν ἐπιτρέψαι, ἡ δυσπιστία αὐτῆ ἦτο μέγιστον ὄνειδος διὰ τὸν υἱόν διότι ἡ *νομιζομένη ταφή* τῶν γονέων ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ πρῶτιστον καθήκον τῶν τέκνων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ παράλειψις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος τούτου ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ δοκιμασίᾳ τῶν ἀρχόντων καὶ ἀπεδοκιμάζετο ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἐμερίμνησε διὰ τὴν ταφήν τῶν γονέων. — *εἰ μήτηρ*, ἡ πρότασις ἄρχεται, ὡς δεικνύει τὸ *πέφυκα*, γενικῶς, στρέφεται ὁμως διὰ τοῦ *ἐνόμιζε* εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. — *τὰ γινόμενα*, δηλ. ὑπὸ τῶν παίδων. — *ἂν ἀπὸ τεθνεώσης φέρειν*, ἡ λήστευσις τοῦ νεκροῦ θὰ ἐγίνετο, διότι ὁ Φ. δὲν θὰ ἐδαπάνῃ διὰ τὴν ταφήν τὰ χρήματα, ἃ θὰ ἐλάμβανε· ἡ δὲ φράσις *ἀπὸ νεκροῦ φέρειν* ἦτο παροιμιώδης λεγομένη ἐπὶ τυμωρῶν καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις αἰσχροκερδῶν ἀνθρώπων. — *καὶ ταῦτα*, ὡς περ τίνα ἄλλα;

§ 24—25.

Τι βουληθέντες = *τί βουλόμενοι* = ἕνεκα τίνος, διατι. — *ἀδικῶ περὶ τίνα* = *ἀδικῶ τίνα*. — *τοιγάροι* = διὰ τοῦτο ἀκριβῶς. — *ὡς περ τότε κακόν*, δηλ. *φανερὸν ἐποίησε*. — *ὑστερον τῶν ἔργων* = μετὰ τὰς (ἀγαθὰς) πράξεις. — *πᾶσι* = κατὰ τὴν κρίσιν πάντων. — *τὰς χάριτας* = τὰς προσηκούσας χάριτας, τὴν προσήκουσαν ἀμοιβήν. — *ἀποδιδόναι*, δηλ. *ἐκασίῳ*. — *ἤδη* — *ἤδη*, τὸ *ἀ'* = πρότερον, τὸ δὲ *β'* = εὐθύς, ἀπὸ τώρα. — *τετιμησεται* = θὰ εἶναι τετιμημένος (θὰ λάβῃ δηλ. τὸ τιμητικὸν ἀξίωμα τοῦ βουλευτοῦ). — *ἅπαντας*, δηλ. τοὺς τε πονηροὺς καὶ τοὺς χρηστοὺς. — *κίνδυνος*, δηλ. *ἐστι*. — *ὁμοίως*, δηλ. *ἑαυτοῖς*. — *ἐπιτηδεύματα* = πράξεις. — *τῶν αὐτῶν εἶναι* = ἔτι εἶναι ἴδιον τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων. — *ἀμνημονῶ* = οὐ μέμνημαι, οὐ τιμῶ. — *(Ὡς περ) τότε, πότε;*

§ 26.

Ταῖς ἐσχάταις ζημίαις = ταῖς αὐστηροτάταις ποιναῖς. — *οὐχ ὅπως* = οὐ μόνον οὐ. — *παρασκευάζεται* = ; (§ 17 «*παρασκευάσατο*»). — *μεγίστη ἀτιμία* = στέρσις ἀπάντων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.

Ταῖς ἐσχ. ζημίαις, δηλ. δημεύσει τῆς οὐσίας, ἀτιμία, ἀειφυγία, θανάτω.

§ 27—28.

Τὸ μὴ παραγενέσθαι = ἡ ἀπουσία (του ἐκ τοῦ ἄστεως). — *νόμος ἂν ἔκειτο* = θὰ ὑπῆρχε νόμος. — *περὶ αὐτοῦ*, δηλ. τοῦ ἀδικήματος. — *διαρρηδην* = ῥητῶς, σαφῶς. — *γνώσεσθαι* = ; (§ 20 «*γινώσκειν*»). — *ἐήτωρ* = πολιτικός. — *ἐνθυμούμαι* = διανοοῦμαι. — *οὐ γὰρ ἂν...* *ἐτέθη νόμος*, δηλ. *εἰ νομοθέτης ἤλπισεν ἀμαρτήσεσθαι...* — *δήπου* = βεβαίως. — *λείπω τὴν τάξιν* (ἐν τῇ μάχῃ) = λιποτακτῶ. — *εἰς τοῦτο*, δηλ. εἰς κίνδυνον. — *ὡς ἀδικούντος*, δηλ. αὐτοῦ (τοῦ λιπόντος τὴν τάξιν). — *σφόδρα γ' ἂν*, δηλ. *ἐτέθη νόμος* = βεβαίότατα θὰ ἐνομοθετεῖτο.

Νόμος ἂν ἔκειτο, ὁ νόμος τοῦ Σόλωνος, καθ' ὃν πᾶς Ἀθηναῖος

ἔφειλεν ἐν στάσει νὰ μετέχη αὐτῆς καὶ νὰ μὴ μένη οὐδέτερος, φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Λυσίου εἶχε περιέλθει εἰς ἀχρησίαν.—**οὐ γὰρ ἂν δήπου** κτλ., ἡ ἔννοια: ἐὰν ὁ νομοθέτης παρεδέχετο ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ διαπραχθῆ τοιοῦτο ἔγκλημα, βεβαίως δὲν θὰ παρέλειπε νὰ γράψῃ νόμον διὰ τὸ ἔγκλημα αὐτό, ἀφ' οὗ ἔγραφε νόμον δι' ἄλλα ἀδικήματα ἤττον ἀσήμαντα.—**ἐτέρους**, δηλ. τοὺς πολίτας.—**(εἶ) τις**, δηλ. **ὁ ἕτερος ἢ νομοθέτης**.

§ 29 — 30.

Εἰκότως = ; (I, § 16).—**ἐπιτιμῶ τινι** = φέγω, κατακρίνω τινά.
—**οὐ κατὰ τὸ προσῆκον ἑαυτοῖς** = ὑπὲρ τὸ προσῆκον ἑαυτοῖς.
—**ἀξίως τῆς πόλεως** = ὡς ἀπῆται ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς πόλεως.
—**γέ... γέ**, ὁ α' = πραγματικῶς, ὁ β' = τοῦλάχιστον.—**δι' ὅ,τι ποτὲ** = διατί ἀρά γε.—**τοὺς ἀγ...** = **τοὺς γιγνομένους ἀγαθοὺς ἀνδρας**.
—**περὶ τὴν πόλιν** = εἰς τὴν πόλιν.—**τῶν γεγεννημένων**, δηλ. **ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἀνδρῶν**.—**τῶν γενησομένων**, δηλ. **ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἀνδρῶν**.—**προθυμῶνται**, δηλ. οἱ πολῖται.—**ἐκ παρασκευῆς** = ἐκ προθέσεως.—**μηδὲ ἐξ ἐνός** = ἐκ μηδενός.

Οὐ κατὰ τὸ προσῆκον ἑαυτοῖς, διότι ὡς ξένοι δὲν ὑπεχρεοῦντο βεβαίως εἰς ὅσας καὶ ὅσας οἱ ἄστοι εἰσφορὰς ἐν πολέμῳ.—**ἐτιμήσατε**, διὰ τῆς ἀπονομῆς τῆς **ἰσοτελείας**: ἰσοτελεῖς δὲ γινόμενοι οἱ μέτοικοι ἀπηλλάσσοντο τοῦ μετοικίου καὶ ἄνευ προστάτου ἐν τοῖς δικαστηρίοις αὐτοὶ ἠγωνίζοντο ὑπὲρ τῶν ἰδίων πραγμάτων καὶ εἶχον τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκτήσεως γῆς καὶ οἰκίας.—**τῇ παρούσῃ ἀτιμίᾳ**, δηλ. τῇ ἀποδοκιμασίᾳ.—**ἀμφοτέρα ταῦτα**, δηλ. **τὸ τιμᾶν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἀτιμάζειν τοὺς κακοὺς**.

§ 31.

Ἀπόρρητα = μυστικαὶ ἀποφάσεις τῆς βουλῆς (μυστικά τοῦ κράτους).—**τὰ προειρημένα** = τὰ ἐνώπιον τῶν πολιτῶν παρηγγελέμενα διὰ τοῦ ὄρκου.—**πρότερον**, ἀρσενκ. γένους.—**τῶν κατεργασαμένων**, δηλ. **τι τῶν τῇ κοινῇ πολιτείᾳ συμφερόντων** (πρβλ. § 9).—**σωσάντων**, δηλ. **τὴν κοινὴν πολιτείαν**.—**σχέτιον** = **ἄτοπον**.—**περὶ οὐδενός ἡγοῦμαι τινα** = οὐδόλως λαμβάνω ὅπ' ὄψιν τινά.

Ποίων . . . ὄρκων, ἐννοεῖ τὸν βουλευτικὸν ὄρκον, περὶ οὗ ἴδὲ § 1.—**τοὺς παιρίους θεούς**, παρὰ τὸν ὄρκον, ὃν εἶχε δώσει ὡς ἔφηρος: **«ἀμυνῶ ὑπὲρ ἱερῶν»**.—**χρ. τι βουλευσοῖσι περὶ τῆς π.**, διότι ὁ βουλευτικὸς ὄρκος ἐκέλευε **«τὰ βέλτιστα βουλευσοῖεν τῇ πόλει»** (§ 1).—**οὐδὲ ἐλευθερῶσαι τὴν π.** ἐβουλήθη, ἐν ᾧ εἶχεν ὄρκισθῆ ὡς ἔφηρος: **«ἂν τις ἀναιρῆ τοὺς θεομοῦς τοὺς ἰδρυμένους, ἀμυνῶ καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων»**.

§ 32 — 33.

Παρασκευάζονται = ; (§ 17).—**δεῖσθαι ὑμῶν**, δηλ. **δοκιμάσαι τοῦτον**.—**πεῖσαι**, δηλ. **μὴ κατηγορεῖν αὐτοῦ**.—**τὰ δὲ ἄθλα αὐτῆ ἢ πολιτεία ἔκειτο** = τὰ δὲ βραβεῖα, τὰ ὅποια ἦσαν προτεθειμένα, ἦτο αὐτὸ τὸ πολίτευμα.—**ἦς**, δηλ. βουλῆς.—**τυχεῖν** = **μετασχεῖν**.—**οὐ μετὸν αὐτῶ** = ἐν ᾧ δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ μετᾶσχῃ αὐτῆς.—**ἄλλον γε κατεργασαμένων** = ἐπειδὴ ἄλλοι βεβαίως ἐπετέλεσαν τὸ ἔργον (δηλ. τὴν σωτηρίαν τῆς βουλῆς καὶ τῆς πατρίδος).—**μὴ τυχῶν** = **εἰ μὴ μετᾶσχοι** (τῆς βουλῆς).—**ἀτιμάσετε** = ; (§ 29 **«τῇ παρούσῃ ἀτιμίᾳ»**).—**ἀπεστέρησε**, δηλ. τῆς βουλῆς.—**κληρωσόμενος** = ἵνα διὰ κλήρου μετᾶσχῃ τῆς βουλῆς.—**καὶ τότε** = οὕτω καὶ τότε.—**διαμαχοῦμενος περὶ αὐτῆς** = ἵνα ἀγωνισθῆ ὑπὲρ αὐτῆς (τῆς βουλῆς).—**καταστήναι μεθ' ὑμῶν** = **θέσθαι τὰ ὄπλα μεθ' ὑμῶν** = νὰ παραταχθῆ μεθ' ὑμῶν.

(Ὅρῶ) **τινας**, ἐννοεῖ τοὺς συνηγόρους τοῦ Φίλωνος.

§ 34.

Μοι, ποιητκ. αἴτιον τοῦ **εἰρησθαι**: διατί κατὰ δοτκ.;—**αὐτοὺς** = ἀφ' ἑαυτῶν (δηλ. ὄκθοθεν καὶ ἄνευ τῆς ἰδικῆς μου κατηγορίας): συναπίεον τῷ **γνώσεσθαι**.—**ὁποῖοί τινες** κτλ., πρὸ τούτου νοητέον τό: **ἐνθυμηθέντας**.—**αὐτοὶ** = **ὑμεῖς αὐτοί**.—**ἐπιτηδεύματα** = ; (§ 25).—**καινὰ** = **νέα**, ἀγνωστα τῇ ἡμετέρᾳ πόλει.—**ἄλλότρια** = **ξένα**, ἀσυμβίβαστα.

Τὰ συμφέροντα τῇ πόλει, ταῦτα εἶναι ἡ ἀποδοκιμασία τοῦ Φίλωνος.—**πάσης δημ. ἀλλότρια**, διότι ἡ δημοκρατία ἀπαιτεῖ νὰ θυσιάσῃ ὁ πολίτης τὰ ἴδια συμφέροντα εἰς τὰ κοινά.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ

Ὁ λόγος οὗτος δὲν εἶναι ἀπολογία ἀνθρώπου κατηγορουμένου διὰ κατάλυσιν δημοκρατίας—ὡς λέγει ἡ ἐπιγραφή «*Δήμου καταλύσεως ἀπολογία*», ἢ οὐχὶ ὀρθῶς τεθεῖσα ὑπὸ τῶν παλαιῶν γραμματικῶν—, ἀλλ' εἶναι ἀπολογία γενομένη ἐν *δοκιμασίᾳ* τινὶ ὑπὸ τινος ἐκλεχθέντος διὰ τινὰ ἀρχήν.

Ὁ ρήτωρ τοῦ προκειμένου λόγου—ἄγνωστος τὸ ὄνομα—κατὰ τοὺς χρόνους τῶν τριάκοντα δὲν εἶχε φύγει, ἀλλ' εἶχε μείνει ἐν Ἀθήναις χωρὶς νὰ μετάσχη τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἢ λάβῃ ἀξίωμα τι ὑπ' αὐτοὺς ἢ πράξῃ τι ἀξιόμιπτον. Τὴν διαμονήν του δ' ὅμως ταύτην ἐν Ἀθήναις θεωρήσαντες ὑποπτον τρεῖς συκοφάνται, ὁ Ἐπιγένης, ὁ Δημοφάνης καὶ ὁ Κλεισθένης (§ 25), κατηγορήσαν αὐτοῦ, καθ' ὃν χρόνον ἐδοκιμάζετο, ὅτι ὑπῆρξεν εὖνους πρὸς τὴν κυβέρνησιν τῶν τριάκοντα καὶ ὅτι μετέσχε τῶν κακοπραγμάτων ἐκείνων πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀπαγγέλλει ὁ ρήτωρ ἐνώπιον τῶν ἡλιαστῶν τὸν παρόντα λόγον, ὃν ὁ Λυσίας ἔγραψε χάριν αὐτοῦ.

Ὁ λόγος ἀπηγγέλθη εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας, πιθανῶς πρὸ τοῦ τέλους τοῦ 403 π. Χ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ

§ 1—2.

Συγγνώμην ἔχω τινὶ = *συγγινώσκω τινὶ* = συγχωρῶ τινά.—*ὀργίζεσθαι*, ἐκ τοῦ *συγγνώμην ἔχω*.—*θαυμάζω τινος* = ἀπορῶ, ἐκπλήττομαι διὰ τινά.—*θαυμάζω, εἰ...* *ζητοῦσι* = *θαυμάζω, ὅτι* (αἰτλγκ.)... *ζητοῦσι*.—*τῶν οικείων*, δηλ. *ἀμαρτημάτων*.—*εἰδότες* = *ἄν* καὶ γνωρίζουσι.—*οἴονται*, οἱ κατήγοροι.—*ἐμοῦ κατηγορημένοι* = *ὅτι* ἔχουσιν ἀναφέρει (ἀπαριθμήσει) ἐν τῇ κατ' ἐμοῦ κατηγορίᾳ.—*ἀδύνατος λέγειν* = ἀνίκανος, ἀδέξιος ρήτωρ.—*πολλοστὸν* = ἐλάχιστον.—*ὡς ἐμοὶ τι προσῆκον*, αἰτ. ἀπόλυτος = *ὡς εἰ προσῆκον ἐμοὶ τι* = ὡς ἐάν τι (τῶν ὑπ' ἐκείνων πεπραγμένων) εἶχε σχέσηιν πρὸς ἐμέ, ὡς ἐάν ἐπράχθη ὑπ' ἐμοῦ.—*ποιοῦνται τοὺς λόγους* = *λέγουσι* = ἀγορεύουσι, ὀμιλοῦσι.—*ὄντα*, μετὰ παρατκ.—*ὁ βέλτιστος* = ὁ ἄριστος, ὁ χρηστότατος.—*μείνας* = εἰ ἔμεινεν.

Τοιούτων λόγων, οἷους οἱ κατήγοροί μου προσφάτως εἶπον.—*τῶν γεγενημένων*, δηλ. κακῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν τριάκοντα.—*τοῖς ἐν ἄστει μείνας*, δηλ. ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν τριάκοντα.—*περὶ ἀπάντων ἡμῶν*, δηλ. τῶν ἐν ἄστει μεινάντων.—*τὴν γνώμην ταύτην ἔχειν*, δηλ. *ὀργίζεσθαι*.—*περὶ αὐτῶν*, δηλ. τῶν πεπραγμένων ὑπ' ἐκείνων (τῶν τριάκοντα).—*ὄντα*, δηλ. ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν τριάκοντα.—*οἱ ἐκ Πειραιῶς*, οὕτω καλοῦνται οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον δημοκρατικοὶ (πρβλ. I, § 4 «*τοὺς ἀπὸ Φυλῆς*»).

§ 3—4.

Εἰς αἰτίαν καθίστημι τινά = κατηγορῶ, καταγγέλλω τινά.—*μάλιστα* = εὐκολώτατα.—*χρηματίζομαι* = λαμβάνω χρήματα.—*ὑμέτερον*, δηλ. *ἔργον ἐστί*.—*ἐξ ἴσου* = ἀμερολήπτως (χωρὶς δηλ.

νά κάμνητε διάκρισιν μεταξύ τῶν μεινάντων ἐν ἄσσει καὶ τῶν ἐκ Πειραιῶς).—**μεταδίδωμι τινι τῆς πολιτείας**=καθιστῶ τινα μέτοχον τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.—**τὰ καθεστηκόια πράγματα**=; (I, § 3).—**συμμάχους**=φίλους, ὁπαδούς.—**ἀποφαίνω**=ἀποδεικνύω.—**πολλὰ κάγαθὰ ἐργασμένος τὴν πόλιν**, παρατηρητέα ἢ μετὰ διπλῆς αἰτ. σύνταξιν τοῦ ἐργάζεσθαι (πρβλ. I, § 19 «πολλὰ κάγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν ἐργασμένοι»).—**γούν**=τούλάχιστον.—**τοὺς εὖ πεποιηκότας**, δηλ. ὑμᾶς εὖ ποιῶ τινα=;

Μάλιστα χρηματίζονται, καθ' ὅσον οἱ μὴδὲν ἀδικοῦντες ὡς φιλήσυχοι καὶ ἀπράγμονες ἐξηγόραζον τὴν ἡσυχίαν των δίδοντες χρήματα εἰς τοὺς συκοφάντας.—**οὕτω**, δηλ. εἰ τοῖς μὴδὲν ἀδικοῦσιν ἐξ ἴσου μεταδίδοιτε τῆς πολιτείας.—**πλείστους συμμάχους**, διότι τότε καὶ οἱ ἄλλας πολιτικὰς ἰδέας ἔχοντες θὰ στέρξωσι τὸ παρὸν πολίτευμα.—**ταῦτα**, δηλ. τὰ πολιτικὰ δικαιώματα.

§ 5—6.

Τεκμήριον=; (I, § 11).—**ἰδίᾳ**=κατ' ἰδίαν, ὡς ἄτομον (χωρὶς δηλ. νὰ μὲ περιλάβωσιν οἱ κατήγοροι μετ' ἄλλων).—**οὐκ ἂν ἐμοῦ κατηγόρουν**=δὲν θὰ ἀπέδιδον εἰς ἐμὲ ἐν τῇ κατηγορίᾳ.—**ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἐκείνοις**=διὰ τὰς πράξεις ἐκείνων (δηλ. τῶν τριάκοντα).—**πρὸς ἐκείνους**=κατ' ἐκείνων (τίνων);.—**ὑπὲρ τούτων**=διὰ τούτους, ἐξ αἰτίας τούτων (τίνων);.—**κμιζομαι τι παρά τινος**=λαμβάνω τι παρά τινος.—**εἰκότως**=; (II, § 29).—**ἂν τυγχάνειν**, ἐκ τοῦ οὐχ ἡγῶμαι.—**τυγχάνω ὀνειδούς καὶ διαβολῆς**=ὀνειδίζομαι καὶ διαβάλλομαι.—**ἱκανοὶ . . . καὶ νομίζοντες**, κτηγρμ. τοῦ οἱ ἐχθροὶ=οἱ ἐχθροὶ εἶναι ἀρκετοὶ καὶ τῆς γνώμης δι. . .—**κισίσι μὲν ἐν ταῖς διαβολαῖς**=διαβάλλομαι.

Τεκμήριον, δηλ. τῆς ἀθφ.τητός μου.—**τιμωρεῖσθαι**, διὰ τῶν δικαστῶν.—**καὶ τὸν μὴδὲν κινὸν ἐργασίους**, ἐπομένως νομίζουσιν δι. . . καὶ ἐμὲ ἀθφ. ὄντα δύνανται νὰ διαβάλλωσι διὰ τῆς κοινῆς ἀγανκκότητος καὶ νὰ καταστρέψωσιν.—**τιμὴν ἢ χάριν**, τὸ μὲν α' δηλοῖ πραγματικὸν καὶ παρὸν κέρδος, ἀξίωμα, τὸ δὲ β' ἐπιφυλακτικὸν καὶ μέλλον, ὥστε δι. . . ταν ποτέ τις κινδυνεύσῃ διὰ τῆς χάριτος νὰ σωθῇ.—**μ. γ. κέρδος νομίζοντες εἶναι τοὺς . . .**, διατί;

§ 7.

Διδάσκω τινὰ=διηγούμαι, ἀναπτύσσω εἰς τινα.—**οὐς**=τινας.—**προσῆκει τινὰ** (μετ' ἀπρμφ.)=ἀρμόζει εἰς τινα νὰ..., συμφέρον ἔχει τις νὰ...—**ὡς . . . οὐδὲν μοι προσῆκει**, δηλ. ἐστὶ=ὡς . . . οὐδὲν (=οὐδόπως) μοι προσῆκει.—**κακόνους**=δυσμενῆς, ἐχθρός.—**τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον**=; (II, § 15).

Γνώσεσθε, τί;

§ 8—9.

Ἐνθυμούμαι=σκέπτομαι.—**φύσει**=ἐκ φύσεως, ἐκ γενετῆς.—**πολιτεία**=πολίτευμα.—**προθυμούμαι**=δεικνύω προθυμίαν, προσπαθῶ.—**καθίστημι**=ἰδρύω.—**οὐκ ἐλάχιστον μέρος**=κατὰ μέγιστον μέρος.—**ἐν ὑμῖν ἐσσι**=ἐξ ὑμῶν ἐξαρτάται.—**ὡς πλείστοι**=ὅσον τὸ δυνατόν πλείστοι.—**τὰ παρόντα νυντὶ πράγματα**=τὸ ἰσχύον νῦν δημοκρατικὸν πολίτευμα.—**οὐ χαλεπῶς**=ἐραδίως.—**προσιάντες**=ἀρχηγοί.—**δσάκις μετεβάλλοντο**=ποσάκις μετεβλήθησαν (κατὰ τὰ πολιτικὰ φρονήματα).—**δῆ**=ὡς γνωστόν.—**οὐ**, συναπτόεν τῷ κατέστησαν...**, συγκατήλθον... ἐγένοντο**.—**δημαγωγός**=ὁ τὸν δῆμον ἄγων, ῥήτωρ φατριαστικός.—**περὶ τούτων**=ἐνεκα τούτων (δηλ. τῶν ἀμαρτημάτων).—**δείσαντες**, τοῦ β. **δέδοικα ἢ δέδια**=φοβοῦμαι.—**συγκατήλθον**=ὀμοῦ ἐπανήλθον.—**τῶν τριάκοντα ἐγένοντο**=ὑπῆρξαν μέλη τῆς κυβερνήσεως τῶν τριάκοντα.—**εἰσί... οἵτινες**=**εἰσί τινες**, οἵ=τίνες.—**τῶν ἀπογραφεμένων Ἐλευσινάδε**, βραχυλογία ἀντί: τῶν ἀπογραφεμένων εἰς τὴν Ἐλευσινάδε μετοίκησιν=ἐκ τῶν καταγραφέντων ἵνα μετοικήσωσιν εἰς Ἐλευσίνα.—**τοὺς μεθ' αὐτῶν**=τοὺς (πρόφην) ἐταίρους αὐτῶν (εὐρισκομένους ἤδη ἐν Ἐλευσίνῃ).

Καὶ ταῦτα, τίνα;—**ἀμφοτέρων τῶν πολιτειῶν**, τῆς τῶν τετρακοσίων (ἐν ἔτει 411 π. X.) καὶ τῆς τῶν τριάκοντα (ἐν ἔτει 404 π. X.).—**Φρύγιχος**, στρατηγός καὶ δημαγωγός, ἀντίπαλος τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ὁπαδός τῶν τετρακοσίων.—**Πείσανδρος**, δεινός δημαγωγός, ὁπαδός τῶν τετρακοσίων.—**τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν**, τὴν τῶν τετρακοσίων (ἐν ἔτει 411 π. X.).—**ἐνιοι**, ἐννοεῖ τὸν Θηραραμένην καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ.—**ἐκείνους**, τίνας;—**τῶν Ἐλευσ. ἀπογραφεμένων**, νοοῦνται ἐκείνοι τῶν ἐν ἄσσει, οἵτινες, ἂν καὶ ἐγγράφως ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ μετάσχωσι τῆς εἰς Ἐλευσίνα

μετοικήσεως τῶν τριάκοντα, ἔμειναν ἐν Ἀθήναις καὶ βραδύτερον συνεξήλθον μετὰ τῶν δημοκρατικῶν, ἵνα πολιορκήσωσιν ἐν Ἐλευσίνοι τοὺς πρόην ἑταίρους τῶν.

§ 10 — 11.

Οὐκουν = λοιπὸν δέν. — **διαφορὰ** = φιλονικία, ἔρις. — **περὶ τῶν ἰδία συμφερόντων ἐκάστω** = περὶ τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων ἐκάστου. — **ἐκ τούτων** = κατὰ ταῦτα ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν μετχ. **σκοποῦντας... ζητοῦντας**. — **τῶν πραγμάτων μεταπεσόντων** = ὅτε τὰ πράγματα (τῆς πολιτείας) μετεβλήθησαν = ὅτε τὸ πολίτευμα μετεβλήθη. — **ἄτιμος** = ἔστερημένος τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. — **εὐθύνας δεδωκότες** = διότι εἶχον δώσει εὐθύνας (ἀνεπαρκεῖς). — **ἀπεστερημένοι... κεχρημένοι, καὶ εἰς τὰς μετχ. ταύτας ὑπονοεῖται τὸ ἦσαν**. — **τὰ ὄντα** = ἡ περιουσία. — **χρῶμαι συμφορᾶ** = περιπίπτω εἰς συμφορὰν. — **προσῆκειν αὐτοῖς**, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἡγούμαι = ὅτι αὐτοὶ εἶχον συμφέρον. — **οφείλεται δὲ αὐτοῖς = καὶ οἷς οφείλεται**. — **δίδωμι δίκην τινός** = τιμωροῦμαι διὰ τι. — **ἀποδέχομαι** = παραδέχομαι, πιστεύω. — **πράττω τὰ τῆς πόλεως** = πολιτεύομαι. — **φάσκωσι** = δισχυρίζονται.

Αἱ διαφοραί, τῶν πολιτῶν. — **ἐν τῇ δημοκρατίᾳ**, δηλ. τῇ πρὸ τῶν τριάκοντα. — **οὕτως**, δηλ. **εἰ σκοποῖτε καὶ ζητοῖτε**. — **περὶ αὐτῶν**, τῶν πολιτῶν ὡς πρὸς τὰ πολιτικά των φρονήματα. — **εὐθύνας δεδωκότες**, πάντες οἱ ἄρξαντες ἀρχὴν τινα ὤφειλον ἐντός μηνός μετὰ τὴν κατάθεσιν ταύτης νὰ δώσωσιν εὐθύνας (= λογοδοσίαν) ἐνώπιον τῆς ἀρχῆς τῶν 10 λογιστῶν. — **τῶν... ἀπεστερημένοι**, διὰ προστίμων ἢ δημεύσεων. — **συμφορᾶ τοιαύτη**, νοεῖται τιμωρία διὰ πολιτικά ἁμαρτήματα (ὡς ἐξορία).

§ 12 — 13.

Οὐτ' ἰδία οὔτε δημοσία = οὔτε ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ οὔτε ἐν τῷ δημοσίῳ. — **ἀνθ' ἧστίνος** = ἕνεκα τῆς ὁποίας. — **τῶν παρόντων κακῶν** = τῶν κακῶν (= συμφορῶν), ἃ παρῆν μοι (τότε). — **ἕτερα πράγματα** = ἕτερα πολιτεία = μεταβολὴ πολιτείας. — **τριηραρχῶ** = εἶμαι τριήραρχος, δηλ. ἐξοπλίζω τριήρη εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ δημοσίου. — **τᾶλλα λελειτούργηκα** = τὰς ἄλλας λειτουργίας (= δημοσίας ὑποχρεώσεις) ἔχω ἐκτελέσει. — **καίτοι** = καὶ βέβαια. — **διὰ τοῦτο**,

προεξαγγέλλει τὴν ἐπομένην τελ. πρότασιν: **ἵνα καὶ βελτίων κτλ.** — **δαπανῶμαι τι** = ἐξοδεύω τι ἐκ τῶν ἰδικῶν μου. — **βελτίων**, ὡς β' ὄρος τῆς συγκρίσεως νοητέος: **ἢ εἰ μὴ πλείω... ἔδαπανώμην**. — **συμφορᾶ**, ἐνταῦθα = κατηγορία. — **ἄμεινον ἀγωνίζομαι** = δικάζομαι ὑπὸ εὐνοϊκότερους ὄρους. — **τῷ πλήθει** =; (§ 7). — **καθίστημι εἰς τὰς τιμὰς** = διορίζω εἰς τὰ τιμητικά ἀξιώματα. — **ταύτην = τοῦτο** (δηλ. **τὸ πλείστα κατὰ ὑμᾶς εἰργάσθαι**). — **πίστιν** = ἐγγύησον πίστεως, ἀσφαλῆ ἐγγύησιν πίστεως.

Συμφορᾶ, στέρησις δηλ. πολιτικῶν δικαιωμάτων ἢ στέρησις περιουσίας ἢ ἐξορία ἢ ἄλλη τις τιμωρία ἐπιβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου δι' ἁμάρτημά τι (ἰδιωτικὸν ἢ δημόσιον). — **ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ**, δηλ. κατὰ τὴν πρὸ τῶν τριάκοντα δημοκρατίαν. — **τετραηράρχηκα... εἰσφορᾶς**, περὶ τῆς τριηραρχίας, εἰσφορᾶς καὶ ἐν γένει περὶ λειτουργιῶν ἐν Ἀθήναις βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 55. — **ἐν τῷ πολέμῳ**, δηλ. τῷ Πελοποννησιακῷ. — **τᾶλλα λελειτούργηκα**, ἄλλαι λειτουργίαι πλὴν τῆς τριηραρχίας καὶ εἰσφορᾶς ἦσαν: ἡ χορηγία, ἡ γυμνασιαρχία, ἡ ἐστίασις καὶ ἡ ἀρχιθεωρία (περὶ ὧν βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 55). — **ὄν... ἀπάντων**, δηλ. τῆς ἀνταμοιβῆς, ἣν ἠλπίζον νὰ λάβω διὰ τὰς παρασχεθείσας ὑπ' ἐμοῦ ὑπηρεσίας. — **ἤξιουν**, τίνες; — **παρ' ἡμῶν**, τῶν ἐν ἄστει.

§ 14.

Τῶν τετρακοσίων ἐγενόμην =; (πρβλ. § 9 «τῶν τριάκοντα ἐγένοντο»). — **ἢ = εἰ δὲ μὴ**. — **παρέρχομαι** = ἀναβαίνω εἰς τὸ βῆμα. — **οὐ τοίνυν οὐδέ** = πρὸς τοῦτοις οὐδέ. — **βουλευώ =; (I, § 8)**. — **καίτοι**, ἐνταῦθα = κατ' ἀκολουθίαν, λοιπόν. — **ἐξόν μοι = εἰ καὶ ἐξῆν μοι** = ἐν ᾧ ἦτο δυνατόν εἰς ἐμέ. — **τιμᾶσθαι δίκαιός εἰμι = δίκαιόν ἐστιν ἐμὲ τιμᾶσθαι**. — **τῶν πραγμάτων = τῆς πολιτείας** μεταδίδωμί τινι τῆς πολιτείας =; (I, § 5).

Τούτων, τίνων; — **τιμᾶσθαι**, ἀναλαμβάνων δηλ. τὴν ἀρχὴν, δι' ἣν νῦν δοκιμάζομαι. — **οἱ τότε δυνάμενοι**, δηλ. οἱ τριάκοντα. — **οὕτως**, πῶς;

§ 15 — 16.

Μηδένα ἂν ὑμῶν μηδεμιᾶ κεχρησθαι συμφορᾶ = οὐδεὶς ἂν ὑμῶν οὐδεμιᾶ ἐκέχρητο συμφορᾶ =; **χρῶμαι συμφορᾶ =;**

(§ 11).—**ἀπάγομαι**=βιαίως εἰς τὸ δεσμοκτήριον (ἀνευ δίκης) ἀγομαι.—**εὖ πάσχω ὑπό τινος**=εὐεργετοῦμαι ὑπό τινος· τὸ ἐνεργετικόν.—**μὲν**, ἀνευ ἀποδόσεως=βεβαίως.—**οὐ τοίνυν οὐδέ**; (§ 14).—**Ἀθηναίων**, συναπτόεν τῷ **οὐδένα**.—**καταλέγω**=καταγράφω.—**καταδαιτιῶμαι δίαίτην τινος**=ἐνεργῶ, ὥστε νὰ ἐκδοθῆ ὑπὸ τῶν δαιτητῶν καταδικαστικὴ ἀπόφασις κατὰ τινος.—**βελτίους=καλοῦς**

Σκέψασθαι, δηλ. **ὁποῖός τις εἰμι**.—**ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς**, ἐννοεῖ τὴν τῶν τριάκοντα ὀλιγαρχίαν, ἣν καὶ ἀπλῶς **ὀλιγαρχίαν** καλεῖ εὐθὺς κατωτέρω.—**τῶν ἐχθρῶν**, ἐμοῦ.—**οὐδεὶς τετιμωρημένος... εὖ πεπονθώς**, ἡ ἔννοια: οὐδεὶς οὔτε ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου ἐτιμωρήθη οὔτε ἐκ τῶν φίλων μου εὐεργετήθη ὑπ' ἐμοῦ διὰ κομματικούς λόγους παρὰ τὸ δίκαιον.—**χαλεπὸν ἦν**, διότι οἱ τριάκοντα τοὺς μὴ μετέχοντας τῆς ἀρχῆς αὐτῶν δὲν καθίστων μετόχους τῶν ὠφελημάτων.—**ἐξαμαρτάνειν... ἑάδιον**, διατί;—**εἰς τὸν κατάλογον**, νοεῖται ὁ καθ' ὑπόδειξιν τῶν τριάκοντα ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου συνταχθεὶς κατάλογος (**ὁ μετὰ Λυσάνδρου κατάλογος**), ἐν τῷ ὁποίῳ ἦσαν τὰ ὀνόματα τῶν προγεγραμμένων (ὡς δημοκρατικῶν) Ἀθηναίων.—**καταδαιτησάμενος**, δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐν Ἀθήναις εἶχον καὶ οἱ **δαιτηταί**· περὶ τούτων βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 51.

§ 17.

Καὶ μὲν δὴ=καὶ τῷ ὄντι, καὶ προσέτι.—**πίστιν δίδωμι**=δείγματα πίστεως (=ἀφοσιώσεως) παρέχω.—**ὅστις=ἐγώ, ὅστις**.—**οὕτω πολλῆς δεδομένης ἐξουσίας**=ἂν καὶ τόσῃ μεγάλῃ ἐλευθερίᾳ (τούτου, δηλ. τοῦ **ἐξαμαρτάνειν**) εἶχε δοθῆ.—**ἧ που**=βεβαίως.—**παραχρῆμα**=ἀμέσως.—**δίδωμι δίκην**; (§ 11).—**ἀλλὰ γὰρ τοιαύτην=ἀλλ' οὐ δώσω δίκην, τοιαύτην γὰρ...**—**διὰ τέλους**=διαρκῶς.—**τὰ ὄντια**; (§ 11).—**εἰς ὑμᾶς**=ὑπὲρ ὑμῶν, ὑπὲρ τῆς πόλεως.—**Τότε**, δηλ. ἐπὶ τῶν τριάκοντα.—**νῦν**, δηλ. ἐν τῇ δημοκρατίᾳ.

§ 18.

Ἐξὸν=ἐν ᾧ εἶναι δίκαιον.—**τὸ πλήθος**;—**φεύγω**=ἐξορίζομαι.—**προθυμοῦμαι**; (§ 8).—**οὐδὲ οὐ... ἀλλὰ οἴτινες**=οὐδὲ τούτους, οἱ ὁποῖοι...ἀλλὰ τούτους, οἴτινες.—**τῆς σφετερέας αὐτῶν**, ὅταν ὁ κτήτωρ εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸ ὑποκείμενον τῆς προ-

τάσεως, τότε ἀντὶ τῶν κτητικῶν ἀντωνυμιῶν **ἡμέτερος, ὑμέτερος, σφέτερος** τίθεται τὸ **ἡμέτερος αὐτῶν, ὑμέτερος αὐτῶν, σφέτερος αὐτῶν**.—**τῶν πραγμάτων (τῆς πόλεως)**=τῆς ἀρχῆς.—**παρέλιπον**=ἀφῆκαν κατὰ μέρος, δὲν κατέστρεψαν.—**ὑπολείπομαι**=μένω ὑπόλοιπος, σφίζομαι.

Οὐκ ἂν δικαίως...μισεῖν, καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας ἐξηκολούθουν οἱ δημοκρατικοὶ νὰ μισῶσι τοὺς ἐν ἄστει μέινοντας ἐν καιρῷ ὀλιγαρχίας, διότι οὗτοι μὲν οὐδὲν ἔπαθον, ἐκεῖνοι δὲ πολλά.—**τῶν πολιτῶν**, δηλ. τῶν ἐν ἄστει.

§ 19 — 20.

Σκοπεῖν χρῆ καὶ ἐκ τῶνδε=ἐνθυμηθῆναι χρῆ καὶ τάδε (§ 8).—**οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες**; (§ 11).—**ἐπὶ τοῖς ὑμέτεροις**=πρὸς βλάβην τῶν ὑμετέρων συμφερόντων.—**δωροδοκῶ**=λαμβάνω δῶρα· **δεκάζω**=δίδω δῶρα.—**οἱ δὲ**=ἄλλοι δέ.—**ἀφίστασαν=εβούλοντο ἀφιστάναι** (ἀφ' ὑμῶν)· **ἀφίστημι**=παρακινῶ (ἀναγκάζω) εἰς ἀποστασίαν.—**ὑπὲρ τῶν ἡμαρτημένων ἐκείνοις**=διὰ τὰ ἁμαρτήματα ἐκείνων (τίνων);—**τὸ πλήθος=πᾶσαν τὴν πόλιν**.—**ἡξίουν=δίκαιον ἡγοῦντο**.—**ἄξιον=εἰκός, δίκαιον**.—**χρῆσθαι τούτοις (τοῖς πράγμασι)**=νὰ ἐφαρμόζητε ταῦτα τὰ μέτρα, νὰ ἐχῆτε ταύτην τὴν γνώμην.—**οἷς ἐκείνους...=οἷς χρωμένους ἐκείνους...**—**ὅταν ἐτέρους ποιῆτε** (δηλ. αὐτά), συναπτόεν τῷ **δίκαια ἡγεῖσθαι**· τὸ ἀπρμφ. **ἡγεῖσθαι** ἐκ τοῦ **ἄξιόν (ἔστι)**.—**ἀλλὰ... ἔχετε**, ἀντὶ ἀπρμφ. (**ἔχειν**) ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ **ἄξιόν (ἔστι)** ἐτέθη προστακτ.—**κατέρχομαι**=ἐπανέρχομαι ἐκ τῆς ἐξορίας.—**φεύγοντες**=ἔτε ἦσθε ἐξόριστοι.—**περὶ αὐτῶν=περὶ ἐκείνων** (δηλ. τῶν τριάκοντα).—**ἐκ τούτων γὰρ=τοιαύτην γὰρ γνώμην ἔχοντες**.—**ποιήσετε=ἔσεσθε αἰτίοι**.—**ἀνιαρὸς=λύπηρὸς**.

Ἐν τῇ περ. δημοκρατίᾳ, δηλ. τῇ πρὸ τῶν τριάκοντα, τῇ ἀντιτιθεμένῃ πρὸς τὴν κατὰ τὸ 403 παλινορθωθεῖσαν δημοκρατίαν.—**τούτους μόνους**, δηλ. τοὺς κλέπτοντας, τοὺς δωροδοκοῦντας, καὶ τοὺς συνοφαντοῦντας.—**τὰ τῶν ὀλίγων ἀδικήματα, οἱ ὀλίγοι δὲν εἶναι οἱ ὀλιγαρχικοί**, ἀλλ' ἀντιτίθεται ὁ ἀριθμὸς τῶν γνωστῶν καὶ ὀλίγων πάσῃ τῇ πόλει.—**ἀλλὰ τὴν αὐτὴν κατελθ.** κτλ., ἡ ἔννοια: ὅτε ἦσθε ἐν ἐξορίᾳ, εἶχετε τὴν γνώμην περὶ τῶν τριά-

κοντα ὅτι ὄφειλον οὗτοι νὰ τιμωρῶσι μόνον τοὺς ἐπὶ τῆς πρότερον δημοκρατίας ἀμαρτάνοντας καὶ οὐχὶ πάντας· καὶ νῦν ἐπανελθόντες ἐκ τῆς ἐξορίας ὀφείλετε νὰ ἔχητε τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ ὑμῶν αὐτῶν, ὅτι δηλ. ὀφείλετε νὰ τιμωρῆτε μόνον τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ἀμαρτάνοντας καὶ οὐχὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ ἄστει μείναντας.— **τοῖς ἐχθροῖς**, δηλ. τοῖς ὀλιγαρχικοῖς, οἵτινες καὶ παρὰ τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστίαν δὲν εἶχον κατέλθει ἀκόμη.

§ 21 — 22.

Ἐνθυμηθῆναι, ἐνταῦθα συνετάχθη μετὰ γενικ. (**τῶν γεγενημένων**)· ἀλλαχοῦ τὸ **ἐνθυμεῖσθαι** μετ' αἰτ. (§ 14). — **ἀμαρτήματα** = ἀπερισκεψία, λάθη. — **ἀμεινον**, συναπτόν τῇ **βουλευσασθαι**. — **περὶ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν** = περὶ τῶν ὑμετέρων συμφερόντων πρβλ. § 18 «**τῆς σφειέρας αὐτῶν**». — **ὅτε (= ὁπότε) ἀκούοιτε** = ὁσάκις ἠκούετε. — **τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν (ἀλλήλοισ)** = ὁμονοεῖν. — **κάθοδος** = ἐπάνοδος ἐκ τῆς ἐξορίας. — **ἐπειδὴ, χρον.** — **στασιάζω** = ἐρίζω. — **τοὺς ἄλλους δὲ = τοὺς δὲ ἄλλους.** — **ἐκκηρύττω**; (II, § 8). — **δέδια ὑπὲρ τινος** = φοβοῦμαι μὴ πάθῃ τις κακόν τι. — **ἤδη** = πλέον. — **κατιέναι** = ὅτι θὰ ἐπανάλθῃτε ἐκ τῆς ἐξορίας. — **δίκην λαμβάνω παρὰ τινος** = τιμωρῶ τινὰ· τὸ παθῆν. **δίκην δίδωμι**. — **πονηρία** = κακία. — **κατιέναι**, ἐνταῦθα = **σωθῆσθαι**.

Μέγ. κακόν, διότι ἦτο ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπ' ἀνοδόν σας. — **τοὺς τρισχιλίους**, δηλ. τοὺς κοινωνοὺς τῆς πολιτείας τῶν τριάκοντα. — **στασιάζοντας**, ἰδίως μετὰ τὴν ἐν τῇ Μουνηχίᾳ ἡττάν των. — **τοὺς ἄλλους δὲ πολίτας**, δηλ. πάντας πλὴν τῶν τρισχιλίων. — **ἐκκεκηρυγμένους ἐκ τοῦ ἄ.**, ὡς ὑπόπτους εἰς τοὺς τριάκοντα· τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θηραμένου. — **τοὺς τριάκοντα μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας**, ἐννοεῖ τὰς ἐριδας τοῦ Κριτίου καὶ τοῦ Θηραμένου. — **πλείους δὲ ὄντας τοὺς κτλ.**, κατ' ἐννοιαν: ὅτι σεῖς εἶχετε ἐν τῇ ἄστει μᾶλλον φίλους ἐνδιαφερομένους δι' ὑμᾶς παρὰ ἐχθρούς. — **ἐκείνους**, δηλ. τοὺς ἐχθρούς.

§ 23 — 24.

Δημοτικὸς = θερμὸς ὁπαδὸς τῆς δημοκρατίας. — **ἐμμένω** = μένω πιστός. — **ταύτην** = τοῦτο (δηλ. τὸ ἐμμένειν τοῖς ὅρκοις καὶ

ταῖς συνθήκαις). — **χαλεπὸν** = δυσάρεστον. — **τούτων = ἡ ταῦτα**· ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ: **ἡ... πυνθάνεσθαι... αἰσθάνεσθαι**. — **τῶν πραγμάτων** = τῆς διοικήσεως τῶν δημοσίων πραγμάτων. — **οὕτως διακειμένους** = τοιαύτας διαθέσεις ἔχοντας πρὸς ἀλλήλους. — **ἐγκλημα** = κατηγορία, παράπονον. — **οἱ φεύγοντες** = οἱ φυγάδες (ὀλιγαρχικοί). — **ἀτιμοῦμαι** = στεροῦμαι τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. — **εὐδοκιμῶ** = ἔχω καλὴν ὑπόληψιν. — **δέξαιντ' ἂν** (δηλ. οἱ φεύγοντες) = εὐχαρίστως θὰ ἔδλεπον. — **μέγα δύναμαι** = ἔχω μεγάλην ἐπιρροήν.

Τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθ., αἵτινες ἐγένοντο τῇ 403 μεταξὺ τῶν ἐξ ἄστεως καὶ τῶν ἐκ Πειραιῶς. — **τῶν ἐχθρῶν, ἐχθροὶ** τίνες νοοῦνται; (πρβλ. § 20 «**τοῖς ἐχθροῖς**»). — **αὐτοῖς**, δηλ. **τοῖς ἐχθροῖς**. — **τῶν ἄλλων πολιτῶν**, τῶν μὴ φευγόντων, τῶν ἐν ἄστει ὄντων.

§ 25 — 26.

Τῶν μετὰ τοὺς τετρακοσίους πραγμάτων = τῶν γενομένων (= τῶν συμβάντων) μετὰ τοὺς τετρακοσίους. — **εἴσεσθε** = θὰ μάθῃτε μέλλον τίνος ῥ.; — **λυσitelῶ τινι** = ὠφελῶ τινὰ. — **παραινῶ** = συμβουλεύω. — **ιδία... δημοσίᾳ**; (§ 12). — **καρποῦμαι τὰς συμφορὰς** = ὠφελούμαι ἐκ τῶν συμφορῶν. — **καταψηφίζομαι τινος ἀκρίτου θάνατον** = καταδικάζω τινὰ εἰς θάνατον χωρὶς νὰ δικάσω αὐτόν. — **δημεύω τὴν οὐσίαν** = καθιστῶ δημοσίαν τὴν περιουσίαν τινός, πωλῶ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ταμείου τὴν περιουσίαν τινός. — **ἐξελάσαι, ἄορ.** τοῦ **ἐξελαύνω** = φυγαδεύω. — **ἀτιμῶ(-όω)** = στεροῦ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. — **ἀφήμι τινὰ** = δὲν καταγγέλλω τινὰ. — **εἰς ὑμᾶς εἰσιόντες** = παρουσιαζόμενοι (εἰς τὸ δικαστήριον) ἐνώπιον ὑμῶν· κατ' ἐννοιαν = εἰσάγοντες εἰς δίκην. — **ἐπαύσαντο**, δηλ. **ταῦτα ποιοῦντες**. — **σιάσεις** = ἐριδες, διχόνοιαι.

Τῶν μετὰ τοὺς τετρ. πραγμάτων, ἐννοεῖ τὴν διαγωγὴν τῶν συκοφαντῶν ἐν τῇ πρὸ τῶν τριάκοντα (ἀπὸ τοῦ 411·404) δημοκρατίᾳ. — **οὗτοι**, οἱ κατήγοροι τοῦ ῥήτορος, οἱ κατωτέρω μνημονεύομενοι συκοφάνται· Ἐπιγένης, Δημοφάνης καὶ Κλεισθένης, οἵτινες συνεβούλευον ἐκδίκησιν κατὰ τῶν ἀντιπάλων των. — **ἂ δ' ἐγὼ παραινῶ**, τί συνεβούλευεν ὁ ῥήτωρ; — **ιδία — δημοσίᾳ**, ταῦτα ἐρμηνεύονται διὰ τῶν κατωτέρω: «**ἕως τὴν μὲν πόλιν εἰς σιάσεις καὶ τὰς μεγίστας συμφορὰς κατέστησαν, αὐτοὶ δ' ἐκ πενήτων**

πλούσιοι ἐγένοντο». — ἀμφοτέραις ταῖς πολ., τῇ δημοκρατίᾳ καὶ τῇ ὀλιγαρχίᾳ. — ἔπεισαν, οἱ μνημονευθέντες ἀνωτέρω συκοφάνται. — τοὺς δὲ μὴδὲν ἤδικ... ἀπολλύναι, οἱ συκοφάνται τοὺς ἀθώους — ἐπειδὴ οὗτοι πεποιθότες εἰς τὴν ἀθώότητά των δὲν ἤθελον νὰ δίδωσι χρήματα — κατέστρεφον θανατοῦντες αὐτοὺς ἢ δημεύοντες τὴν περιουσίαν αὐτῶν ἢ ἐπιβάλλοντες αὐτοῖς φυγὴν καὶ στεροῦντες αὐτοὺς τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.

§ 27.

Καταδέχομαι τοὺς φεύγοντας = δέχομαι πάλιν εἰς τὴν πατρίδα τοὺς φυγάδας. — ἄτιμος =; (§ 11). — ἐπίτιμος = ὁ ἔχων τὰ πολιτικά του δικαιώματα τὸν ἄτιμον ἐπίτιμον ποιῶ = εἰς τὸν ἐστεμένον τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἀποδίδω αὐτὰ (τὰ πολιτικά του δικαιώματα). — τοῖς ἄλλοις = τοῖς λοιποῖς (πολίταις). — τελευταῖοντες = ἐπὶ τέλους. — εἰκότως =; (§ 6). — διὰ τοὺς μὲν... = διὰ μὲν τοὺς. — οἷς (= ἐπεὶ τούτοις) οὐδὲ ἀπαξ... = ἐπεὶ πειθομένοις ὑμῖν τούτοις οὐδὲ ἀπαξ ἐλυσιτέλησε (τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς) = ἂψ' οὐ οὐδὲ ἀπαξ ὠφελήθητε πειθόμενοι εἰς αὐτούς.

Οὕτως διετέθητε, δηλ. ὑπὸ τῶν τοιούτων συκοφαντῶν. — τοῖς δ' ἄλλοις, ἐνοοῦνται οἱ μὴ ὄντες ἐν τοῖς φυγάσι καὶ τοῖς ἀτίμοις. — τοὺς ἄρξ. ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ, δηλ. τῶν τετρακοσίων (ἐν ἐτει 411). — ἤδη, μετὰ τὰ παθήματα τῆς τελευταίας δεκαετίας. — δῖς, δηλ. τῷ 411 καὶ 404 π. X.

§ 28.

Τῷ ὑμετέρῳ πλήθει =; (§ 7). — διακελεύομαι τινι = συμβουλεύω, προτρέπω τινά. — ταύτην = ταῦτο (δηλ. τὸ ἐμμένειν τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις). — φυλακῆ = δόρυμμα. — ὑπὲρ τῶν παρεληλυθόντων, δηλ. κακῶν, ἐγκλημάτων ἢ ὑπὲρ =; (πρβλ. § 5 «ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων»). — ἄδεια = ἀφοβία, ἀσφάλεια, ἀτιμωρησία. — ποιήσῃν, ἐξαρτ. ἐν τοῦ νοουμένου ἔλεγον' ὡς ὑποκμ. τοῦ ἀπρμφ. νοητέον τὸ: τοῦτο (δηλ. τὸ ἐμμένειν τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις) ποιῶ τινι ἄδειαν = παρέχω εἰς τινά... — πολιτεία, ἐνταῦθα = δημοκρατία. — παραμεῖναι ἄν = παραμενεῖν. — οἷς = τούτοις δὲ. — δι' ἐτέρους = ἐξ αἰτίας ἄλλων, τῇ ἐνεργείᾳ ἄλλων.

Τῶν ἐκ Πειραιῶς, πρβλ. § 2. — οἱ μερίστην δόξαν ἔχοντες καί... νοοῦνται ὁ Θρασύβουλος, ὁ Ἄνυτος καὶ ὁ Ἀρχίνος. — οὕτω, ἐὰν δηλ. ἐμμέγῃσι τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις. — τούτοις, δηλ. τοῖς κατηγοροῖς. — δι' ἐτέρους, νοοῦνται οἱ ἐκ Πειραιῶς.

§ 29—30.

Θαυμάζω τινός =; (§ 1). — εἶασε, ἀβρ. τίνος β.; — τῶν τριάκοντα γενέσθαι =; (πρβλ. § 9 «τῶν τριάκοντα ἐγένοντο»). — ἄρχοντες = εἰ καὶ ἤρχον. — οὐδεμῖας, δηλ. ἀρχῆς. — εὐθύνη = λογοδοσία. — ποιῶ ὑποψίαν = διεγείρω δυσπιστίαν. — καταγγέλλω = κηρύττω. — διὰ τούτους δέ, μετάβασις ἐξ ἀναφορικῶν λόγων (οἷ) εἰς δεικτικῶν (ὡς καὶ ἐν § 11 «ὀφείλεται δὲ αὐτοῖς»). — ἄπιστος = δὺσπιστος, φιλύποπτος.

Ὅποιοί τινες, δηλ. ἀγαθοί: ἐν § 12-17 ὠμίλησεν ὁ ῥήτωρ περὶ ἑαυτοῦ ποῖος ὑπῆρξε καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ. — τούτων, δηλ. τῶν συκοφαντῶν. — δημοκρατίας οὕσης, ἐν ἣ «παρὰ χεῖμα δίκην διδῶσιν οἱ ἑξαμαρτιάνοντες» (§ 17). — ἐκείνοις, δηλ. τοῖς τριάκοντα. — ταχέως ἐκ πενήτων πλούσιοι γεν., ἢ ἐκ πενήτων ταχέως μεταβολὴ εἰς πλουσίους ἦτο μισητή, διότι: «οὐδεὶς πλουτεῖ ταχέως δίκαιος ὢν». — εὐθύνην διδῶσι, πρβλ. § 11 «εὐθύνας δεδωκότες». — πόλεμον, κατ' ἀθῶων πολιτῶν. — τοῖς Ἑλλησι, δηλ. τοῖς συμμάχοις ἡμῶν.

§ 31—32.

Οὐδὲν = οὐδὲ ὅλως. — πλὴν = εἰ μὴ, παρὰ μόνον. — ὧν περ οὗτοι, δηλ. ἐπιθυμοῦσι. — καὶ δημοκρατίας, δηλ. οὕσης. — τῶν αὐτῶν, δηλ. ἐπιθυμοῦσι. — χεῖρα = ὅτι ἔχουσι καθήκον. — ὑμῶν δέ, δηλ. ἄξιον θαυμάζειν. — δίκην δίδωμι =; (§ 17). — τὰ σφέτερα αὐτῶν = τὰ ἑαυτῶν (χρήματα) πρβλ. § 18 «τῆς σφετέρας αὐτῶν».

Ἐκεῖνοι, οἱ τριάκοντα. — οὗτοι, οἱ κατήγοροι. — μὴ διδόντες, δηλ. τοῖς συκοφάνταις.

§ 33—34.

Δέξαιντ' ἄν =; (§ 24). — δι' ἄλλους =; (§ 29 «δι' ἐτέρους»). — ἐξεῖναι = ὅτι ἐπιτρέπεται. — ἐπιλύσεσθαι (= ἐπιλυθῆσεσθαι) =

ὅτι θὰ χάσῃ τὴν δύναμίν των, ὅτι δὲν θὰ ἔχῃ πλέον ἰσχύον. — **μεῖζον δυνήσεσθαι** = ὅτι θ' ἀποκτήσῃ δύναμιν (ἐπιρροήν) μεγαλύτεραν (τῆς τῶν συκοφαντῶν). — **διὰ τὸ αὐτὸ** = διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. — **ἐμποδῶν εἰσιν** = ἐμποδίζουσι, ἀντιπράττουσι. — **λανθάνειν**, δηλ. **τοιούτοι ὄντες**. — **μὴ δοκοῦντες** = **ἐὰν μὴ δοκῶσι (τοῖς πολίταις)**. — **τὰ μὲν... τὰ δὲ** = ἐν μέρει μὲν... ἐν μέρει δὲ.

Διὰ τοὺς ἐκ Πειραιῶς, ἐφ' ὧν ὡς ἰσχυρῶν ἐρεΐδονται. — **δι' ἄλλους**, καὶ τοῦτο καὶ τὰ κατωτέρω «**δι' ἑτέρους**» καὶ «**δι' ἄλλων**» ἀναφέρονται ἰδίᾳ εἰς τοὺς ἐξ ἄστεως. — **τούτους**, τοὺς συκοφάντας. — **ἐκείνους**, τοὺς ἑτέρους (τοὺς σώσαντας ὑμᾶς). — **διὰ τὸ αὐτό**, δηλ. διὰ τὸν φόβον μὴ χάσῃ τὴν δύναμίν των. — **ὁρᾶτε... ἀκούετε**, τοῦτο.

§ 35.

Πρὸς πάντας τοὺς πολίτας = ὡς πρὸς ὅλους τοὺς πολίτας. — **ὑμᾶς**, ὑποκμ. τοῦ **ἐμμένειν**. — **ὄμως δέ**, συναπτέον τῷ **συγγνώμην ἔχομεν**. **συγγνώμην ἔχω** = συγχωρῶ. — **τοὺς μὴδὲν αἰτίους (κακῶν)** = τοὺς παντελῶς ἀθίους. — **ἐξ ἴσου τοῖς ἀδικοῦσι** = ὁμοίως ὡς τοὺς ἀδικοῦντας. — **τιμωροῦμαί τινα** = **δίκην λαμβάνω παρὰ τίνος**; (§ 22).

Ἡμεῖς, ὁ ῥήτωρ ὁμιλεῖ ἐκ μέρους πάντων τῶν εἰς τὴν αὐτὴν φατρίαν ἀνηκόντων συντηρητικῶν καὶ σωφρόνων πολιτῶν. — **τῶν κακῶν**, δηλ. τῶν γενομένων ἐπὶ τῶν τριάκοντα. — **συγγνώμην ἔχομεν**, διότι παραβαίνοντες τὴν ἀμνηστίαν τιμωρεῖτε τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα γενομένων. — **τῶν τότε...**, πότε; — **εἰς ὑποψίαν καταστήσετε**, τὸ νόημα τῶν ἐλλειπουσῶν ὀλίγων — **κατὰ πᾶσαν πιθανότητα** — λέξεων τοῦ ἐπιλόγου θὰ ἦτο περίπου τὸ ἐξῆς: θὰ φέρετε ἡμᾶς εἰς τὴν ὑποψίαν, ὅτι αἱ συνθήκαι καὶ οἱ ὅροι οὐδεμίαν προστασίαν παρέχουσι, καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ λάθωμεν ἰδικὰ μας μέτρα· ἀλλὰ τοῦτο θὰ φέρῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ὁμοιοῦσας, ἣν ἤδη ἔχομεν, εἰς νέαν στάσιν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ ΛΟΓΟΝ

Τὸ πάλαι ἐν Ἀθήναις δὲν ὑπῆρχον οὔτε πτωχοκομεία οὔτε νοσοκομεία οὔτε τὰ ἄλλα νῦν πολυάριθμα εὐεργετικά καθιδρύματα ὡς ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ψηφίσει διὰ νόμον νὰ παρέχῃσι χρηματικόν τι βοήθημα εἰς πάντα **ἀδύνατον** πολίτην· τοιοῦτος δ' ἦτο ὁ ἔχων περιουσίαν μικροτέραν τῶν τριῶν μῶν (= 300 δραχμῶν) καὶ τοιαύτην σωματικὴν βλάβην, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐργάζεται πρὸς κτήσιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.

Τὸ βοήθημα τοῦτο, ὅπερ ἐλάμβανεν ἕκαστος τῶν ἀδυνάτων, ἦτο διάφορον ὡς πρὸς τὸ ποσὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς· κατὰ τὸν χρόνον ὅμως τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ παρόντος λόγου ἦτο εἰς ὄβολος (= 1/6 τῆς δραχμῆς) καθ' ἑκάστην (§ 26). Ἀλλὰ πρὸς λῆψιν τοῦ βοηθήματος τούτου ὄφειλε πᾶς θεωρῶν ἑαυτὸν ὡς ἀδύνατον νὰ ὑποβάλλῃ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους αἴτησιν βοήθειας εἰς τὴν βουλήν τῶν πεντακοσίων, ἣτις **ἐδοκίμαζε** τοὺς ἀδυνάτους, ἐξήταζε δηλ. αὐτούς, ἐὰν πράγματι ἦσαν ἄξιοι τοῦ βοηθήματος. Ἐπειδὴ δὲ συνέβαινον πολλαὶ καταχρήσεις, ἐπετρέπετο εἰς πάντα Ἀθηναῖον πολίτην νὰ **εἰσαγγείλῃ** (= καταγγείλῃ) τὸν αἰτούμενον ὡς ἀπατεῶνα, νὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δοκιμασίας πρὸ τῆς βουλῆς καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ προφορικῶς τὴν καταγγελίαν αὐτοῦ, εἰς δὲ τὸν ἀδύνατον ν' ἀπολογηθῇ κατὰ τῆς τοιαύτης κατηγορίας. Μετὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἀδυνάτου ἡ βουλή ἀπεφάσισε περὶ τῆς παροχῆς ἢ μὴ τοῦ βοηθήματος. Ὁ δὲ δοκιμασθεὶς καὶ τυχὼν τοῦ βοηθήματος ἀδύνατος ὄφειλε νὰ ὑποβάλληται εἰς νέαν κατ' ἔτος δοκιμασίαν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς ἐκάστοτε νέας βουλῆς.

Καὶ ὁ ἀδύνατος τοῦ παρόντος λόγου εἶχε δοκιμασθῇ πολλάκις ὡς τοιοῦτος (§ 26) καὶ ἐλάμβανεν ἀπὸ πολλοῦ παρὰ τῆς πολιτείας τὸ νόμιμον βοήθημα. Κατὰ τὴν γινομένην ὅμως νῦν δοκιμασίαν κατήγγελε τις αὐτὸν διατεινόμενος 1) ὅτι οὗτος λαμβάνει ἀδίκως τὸ βοήθημα, διότι εἶναι σωματικῶς ἱκανὸς καὶ εὐπλοῦς, καὶ 2) ὅτι οὗτος λόγῳ τῆς κακῆς του διαγωγῆς εἶναι ἀνάξιος ἐπιουρίας. Πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν κατηγοριῶν τούτων ὁ ἀδύνατος ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, ὃν χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας.

Ὁ λόγος ἀπηγγέλθη μετὰ τὸ 403 π. Χ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ ΛΟΓΟΝ

§ 1.

Δέω=έχω έλλειψιν· **οὐ πολλοῦ δέω**=δέν χρειάζομαι πολύ, δέν μοῦ λείπει πολύ, σχεδόν.—**χάριν ἔχω τινί**=χρεωστώ χάριν εἰς τινα, εὐχαριστῶ τινα.—**δύ, αἰτλγκ.**—**ἀγών** (δικαστικός)=δίκη.—**πρόφασις**=αἰτία, ἀφορμή.—**ἐφ' ἧς δοίην**=ἐπὶ τῆς ὁποίας στηριζόμενος νά δώσω.—**ἐπιδείννυμι**=καθιστῶ φανερόν, ἀποδεικνύω.—**ἄξιον**=ὡς ἄξιος, οὕτως ὥστε νά εἶμαι ἄξιος.—**κίνδυνος**=ἀγών.

§ 2—3.

Καίτοι=καί ὁμως.—**τίνος ἄν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας**=ἀπό ποίας κακίας (κακῆς πράξεως) σᾶς φαίνεται ὁ τοιοῦτος ὅτι δύναται νά ἀπόσχῃ (=ὅτι δύναται νά μείνῃ μακράν);.—**τιμωρεῖται**=ζητεῖ νά ἐκδικηθῇ.—**πώποτε**=ποτέ μέχρι τοῦδε.—**χρῶμαί τινι φίλω**=έχω τινά (ὡς) φίλον.—**ἤδη τοίνυν**=τώρα λοιπόν.—**χρῶμαι συμφορᾷ**=; (III, § 11).—**δυστύχημα**=ἐλάττωμα, βλάβη.—**ἐπιτηδεύματα**=ἀρεταί.—**ἰῶμαι**=θεραπεύω· ἐνταῦθα=ἐξουδετερώνω, καλύπτω.—**ἐξ ἴσου (=ἴσην) τῆ συμφορᾷ**=ὁμοίαν πρὸς τὸ σῶμα τὸ ἔχον τὴν συμφορᾷν.—**διοίσω**, μέλλ. τοῦ διαφέρω.

Οὐ γὰρ ἔνεκα..., αἰτιολογοῦσιν οὐχὶ τὴν ἀμέσως προηγουμένην ἐρώτησιν, ἀλλὰ τὸ πρὸ ταύτης νόημα: μοί φαίνεται ὅτι μοί παρεσκεύασε τὴν δίκην διὰ φθόνον· λέγω δὲ διὰ φθόνον, διότι δέν ὑπάρχει ἄλλος τις λόγος, δι' ὃν μὲ κατηγορεῖ.—**οὐ... συνοφαντεῖ**, διότι οὐδέν ἔχει νά λάβῃ ὁ κατήγορος παρὰ τοῦ ἀναπήρου ὡς ὄντος πτωχοῦ.—**ἤδη τοίνυν**, ὅτε δηλ. οὔτε χρηματισμὸς οὔτε ἔχθρα ἦσαν τὰ ἐλατήρια τῆς κατηγορίας.—**τούτου**, δηλ. τοῦ κατηγόρου.—**καί γὰρ...**, αἰτιολογεῖ τὴν ἔννοιαν: προσεπάθησα

δὲ μεθ' ὄλην τὴν συμφορᾷν μοι νά γίνω καλὸς πολίτης.—**καὶ τὸν ἄλλον** (πλὴν τοῦ διανοητικοῦ) **βίον**, δηλ. τὸν ἠθικόν.—**διάξω**, δηλ. ὁμοίως πρὸς τὸν σωματικὸν βίον· ἢ ἔννοια: ἐάν εἶμαι καὶ διανοητικῶς καὶ ἠθικῶς ἀνάπηρος, ὡς εἶμαι καὶ σωματικῶς, οὐδόλως θὰ διαφέρω τοῦ κατηγόρου· ἐπομένως ὁ κατήγορος εἶναι διανοητικῶς καὶ ἠθικῶς ἀνάπηρος, ἐν ᾧ σωματικῶς εἶναι ὑγιής.

§ 4—5.

Τοσαῦτα=τόσα μόνον.—**ὑπὲρ ὧν**=περὶ ὧν.—**προσῆκει μοι λέγειν**=ὑπὲρ ν' ἀπολογῶμαι.—**οἶός τέ εἰμι**=δύναμαι ὡς ἄν οἶός τ' ᾧ=ὡς ἄν δύναμαι.—**διὰ βραχυτάτων (λόγων)**=συντομώτατα.—**φησὶ**=δισχυρίζεται.—**τὸ ἀργυρίον**=τὸ (χορηγούμενον εἰς τοὺς ἀδυνάτους) ἐπίδομα.—**τῷ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων**=(δισχυρίζεται) ὅτι κατὰ τὸ σῶμα εἶμαι ἰκανὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου δέν ἀνήκω εἰς τοὺς ἀδυνάτους.—**τοῦ διδομένου**, δηλ. ἀργυρίου.—**τεκμηρίοις**, κατηγρμ. τοῦ ἀντικμ. ὅτι... **ἀναβαίνω... ὅτι δύναμαι τεκμηρίον**=; (I, 11).—**ἀναβαίνω ἐπὶ τοὺς ἵππους**=ἰππεύω.—**ἐν τῇ τέχνῃ**=διὰ τῆς τέχνης.—**σύνειμί τινι**=συναναστρέφομαι μετὰ τινος.—**ἀναλλίσκειν**, δηλ. **χερήματα ἀναλλίσκω**=δαπανῶ, ἐξοδεύω.

Περὶ... τούτων, δηλ. τῶν ἐλατηρίων τοῦ κατηγόρου.—**τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργυρίον**, βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 93.

§ 6.

Βίος=πόρος ζωῆς, τὰ μέσα πρὸς ζωὴν, περιουσία.—**τυγχάνει**, δηλ. ὧν.—**διὰ βραχέων**=; (§ 4 «διὰ βραχυτάτων»).—**τρίτον ἔτος τουτέ**=πρὸ τριῶν ἐτῶν (μὲ τὸ τρέχον)· συναπτέον τῷ **τελευτήσασαν** (δηλ. τὸν βίον).—**οἱ θεραπεύουσιν**=ἵνα οὗτοι **θεραπεύωσι**· **θεραπεύω**=περιποιοῦμαι (ἐν τῷ γήρατι), γηροκομῶ.—**κέκτημαι**=ἐπίσταμαι.—**ὠφελῶ βραχέα**=παρέχω βραχέα ὠφέλιαν, μικρὰ κέρδη.—**αὐτὸς μὲν ἤδη**=ἐγὼ μὲν τώρα πλέον.—**χαλεπῶς ἐργάζομαι**=μὲ κόπον ἐξασκῶ.—**τὸν διαδεξόμενον**=ἐκείνον, ὅστις μέλλει νά διαδεχθῇ, νά συνεχίσῃ.—**κινήσασθαι**=ν' ἀποκτήσω δι' ἀγορᾶς, ν' ἀγοράσω.—**πρόσοδος δέ...**, ὁ δὲ ἐνταῦθα=κατὰ ταῦτα, ὥστε· **πρόσοδος**=εἰσόδημα.—**ἦν ἄν ἄφ.**

—καί, ἐὰν ταύτην ἀφέλησθε... —κινδυνεύομαι ἂν=θά κινδυνεύσω.—γίγνομαι ὑπό τινι=καταντῶ εἰς τι, ὑφίσταμαι τι.—δυσχερῆς τύχη=θλιβερά τύχη.

Καὶ τὸν ἄλλον, τὸν ἐκ κληρονομίας.—τρέφων, ὡς χρηστὸς υἱός.—οἱ με θεραπ., οἱ παῖδες ὠφείλον νὰ γηροκομῶσι τοὺς γονεῖς, ὡς αὐτὸς ἔτρεφε τὴν μητέρα.—χαλεπῶς ἐργάζομαι, λόγῳ τῆς ἡλικίας καὶ ἀσθενείας.—τὸν διαδεξόμενον, δηλ. δοῦλον, ὃ ὁ ἀνάπηρος δὲν ἠδύνατο ν' ἀγοράσῃ, ἵνα συνεχίσῃ τὴν τέχνην, καὶ κατὰ τὸ γῆρας παρέχῃ αὐτῷ τὰ ἀναγκαῖα. Τοιοῦτοι δοῦλοι ἐπωλοῦντο ἀντὶ 5-6 μῶν.—ὑπὸ τῇ δυσχερ. γεν. τύχῃ, δηλ. ν' ἀποθάνω ἐκ τῆς ἀσιτίας.

§ 7 — 8.

Μῆ, συναπτόον τῷ ἀπολέσητε (ἐμὲ). — ἐπειδὴ γε ἔστιν=ἀπ' οὗ βεβαίως δύνασθε.—μηδὲ ἄ κτλ.=μηδὲ ἀφέλησθε (ἐμὲ) γιγνόμενον πρὸς β. καὶ ἀσθ. (ἐκεῖνα), ἃ ἔδοτε (ἐμοὶ) νεωτέρῳ καὶ μᾶλλον ἔρρ. ὄντι.—γιγνόμενον=τώρα ποῦ ἀρχίζω νὰ γίνωμαι.—ἐρρωμένος (τοῦ ῥ. ῥώννυμαι)=δυνατός.—μηδὲ πρότερον κτλ.=μηδὲ νυνὶ διὰ τοῦτον ἀγρίως ἀποδέξῃσθε τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλ. ὄντας δοκοῦντες πρότερον εἶναι ἐλεημ. καὶ περὶ τοὺς...—ἀγρίως ἀποδέχομαι τινα=δεικνύομαι σκληρὸς (ἀπάνθρωπος) πρὸς τινα.—ἐλεεινός=ἄξιος ἐλέου, οἴκτου.—δοκοῦντες πρότερον εἶναι=ἐν ᾧ πρότερον ἐθεωρεῖσθε ὅτι εἴσθε.—ἐλεῆμων=φιλόανθρωπος.—περὶ τοὺς...=εἰς τοὺς...—κακὸν=σωματικὸν ἐλάττωμα, ἀναπηρία.—καὶ γὰρ... ἂν εἶη=διότι θὰ ἦτο.—ἀπλή ἢ συμφορὰ=μόνη ἢ ἀναπηρία.—ἐφαινόμην λαμβάνων=φανερὰ ἐλάμβανον.—τὰ τούτοις ἐπόμενα=τὰ συνοδεύοντα ταῦτα.—προσγίγνομαι=προστίθεμαι.—τότε ἀφαιρ., τὸ τότε ἐνταῦθα=ἐν τοιαύτῃ συμφορᾷ.—εἰ... ἀφαιρεθείην =ἐὰν... ἤθελον στερηθῆ (τούτου, τοῦ ἐπιδόματος).

Μῆ... ἀπολέσητε, ἢ ἀπώλεια τῆς καθ' ἑκάστην ἐπικουρίας ἦτο πράγματι διὰ τὸν ἀδύνατον ἴση πρὸς καταστροφὴν.—τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμ., δηλ. τοὺς ἀδυνάτους.—ἀθυμῆσαι, διότι θὰ φοβῶνται μὴ στερηθῶσι τοῦ ὑπὸ τῆς πολιτείας χορηγουμένου αὐτοῖς ἐπιδόματος.

§ 9.

Ἀποδείξαι ἂν=ὅτι δύναται ν' ἀποδείξῃ.—εἰ κατασταθεῖς... προκαλεσαίμην=εἰ κατασταθείην... καὶ προκαλεσαίμην=ἐὰν ἤθελον ὀρισθῆ... καὶ ἤθελον προκαλέσει.—τραγωδός=ποιητῆς καὶ ὑποκριτῆς τραγωδίας· ἐν τῷ πληθ. τραγωδοὶ=τραγωδία· χορηγὸς τραγωδοῖς=χορηγὸς εἰς τραγωδίαν.—ἀντίδοσις (τῆς οὐσίας)=ἀνταλλαγὴ τῆς περιουσίας.—ἔλοιτο ἂν=ἤθελε προτιμήσει.—καίτοι, ἐνταῦθα=λοιπόν.—δεινὸν=παράλογον.—κατηγορεῖν, ὡς ὑποκμ. τοῦ ἀπρμφ. νοητέα ἢ αἰτ. αὐτὸν (τὸν κατήγορον)· ἢ αὐτὴ αἰτ. νοητέα καὶ εἰς τὸ κατωτέρω ἀπρμφ. ὁμολογεῖν.—ἐξ ἴσου=ὁμοίως.—εἰ δὲ ὦν...=εἰ δὲ τύχοι γενόμενόν τι τούτων, ἃ ἐγὼ λέγω.—ὁμολογεῖν, ἐκ τοῦ οὐ δεινὸν ἐστί.—πονηρότερον=ἀθλιώτερον (οἰκονομικῶς) ἢ ὅσον ἐγὼ δυσχυρίζομαι.

Χορηγὸς ἐκαλεῖτο ἐν Ἀθήναις ὁ καταβάλλων τὴν δαπάνην τὴν ἀπαιτούμενην πρὸς κατάρτισιν χοροῦ διὰ τὰς τραγωδίας καὶ κωμωδίας ἢ τὰς θρησκευτικὰς ἐορτάς· ἢ χορηγία ἦτο μία τῶν λειτουργιῶν (περὶ ὧν βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 55).—εἰς ἀντίδοσιν, περὶ ἀντιδόσεως βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 56.—εἰ δὲ ὦν ἐγὼ... τύχοι τι γενόμενον, δηλ. ἢ πρόκλησις ἀντιδόσεως.—ὁμολογεῖν, διὰ τῆς εἰρημένους κατὰ τὴν πρόκλησιν τῆς ἀντιδόσεως διαγωγῆς (δηλ. ;).—τοιούτον, δηλ. πτωχόν.

§ 10.

Ἰππικὴ=ἵππασία.—μυνησκόμαί τινας πρὸς τινα=ἀναφέρω τι εἰς τινα.—δείσας=φοβηθεῖς· τοῦ ῥ. δέδοικα ἢ δέδια.—οὐ πολὺς ὁ λόγος, δηλ. ἔσται.—δυστύχημα=; (§ 3 τὰ δυστυχήματα).—φιλοσοφῶ=σκέπτομαι.—ὅπως... μεταχειριούνται=πῶς νὰ ὑποφέρωσι.—ὡς=ὅσον τὸ δυνατόν.—ὦν εἰς ἐγὼ, δηλ. εἰμὶ.—ταύτην=τοῦτο (τὸ ἵππεύειν).—ἑραστῶν=ἀνακούφισις.—εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακρ. τῶν ἀναγκαίων (γενκ. διαιρτκ.)=διὰ τὰς μακροτέρας ἐκ τῶν ἀναγκαίων (ἀπαραιτήτων) ὁδῶν.

Ἦς... μυνησθῆναι, ἐν § 5.—οὔτε τὴν τύχην δείσας, διότι αὕτη κοινὴ εἶναι τοῖς πᾶσι καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι δυνατόν καὶ οὗτος νὰ περιπέσῃ εἰς συμφορὰν.—οὔτε ὑμᾶς αἰσχυνθεῖς, διότι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμφανισθῆ πρὸ ὑμῶν κατηγορῶν τοιαύτην μωρὰν

κατηγορίαν.—*ὄν*, δηλ. τῶν ἐχόντων τι δυστύχημα.—*εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακρὰς τῶν ἀν.*, ἐννοεῖ τοὺς μακροὺς δρόμους, οὓς ἔκαμνεν ὁ ἀδύνατος μεταβαίνων ἔξω τῆς πόλεως πρὸς πώλησιν τοῦ ἐμπορευματοῦς του.

§ 11 — 12.

Ἄλλ' οὐ = καὶ ὄχι.—*ὑβρις* = ὑπερηφάνεια (προερχομένη ἐξ εὐπορίας).—*ἀστράβη*, κυρίως = ἀναπαυτικὸν ἐπίσαγμα (σαμάρι) εἶτα = ἡμίονος ἔχων τοιοῦτον ἐπίσαγμα· τὴν β' σημασίαν ἔχει ἐνταῦθα.—*ὀχοῦμαι* = ἰππεύω.—*ἀνέβαινον*, νοητέος καὶ ἐνταῦθα ὁ *ἀν.*—*κητῆσασθαι* =; (§ 6).—*καίτοι* =; (§ 9).—*τί γὰρ ἂν καί...*, ὁ *καί* = κυρίως.—*ὅτι* = ἐπειδὴ.—*ἠτημένους* = ἐζητημένους, δεδανεισμένους.—*δυνατός*, ἐνταῦθα = ἰσχυρὸς καὶ εὐπορος.—*ὅτι μὲν δυοῖν... χρῶμαι... ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς... χρῆσθαι...*, τὸ μὴ *κατηγορεῖν*, καθὼς καὶ τὸ *χρῆσθαι*, ἐκ τοῦ πῶς οὐκ αἰτιολογῆσαι κατ' ἐννοίαν = ὡσαύτως πῶς δὲν εἶναι παράλογον νὰ μὴ κατηγορῆ ὅτι καὶ τοῦτο, τὸ ὅτι δηλ. βλαδίω στήριζόμενος εἰς δύο βακτηρίας, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι φέρουσι μόνον μίαν, εἶναι ἀπόδειξις τῆς σωματικῆς μου δυνάμεως καὶ εὐπορίας, ἀφ' οὗ τὴν ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀνάδασίν μου φέρει εἰς ὑμᾶς ὡς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἀνήκω εἰς τοὺς ἰσχυροὺς (σωματικῶς) καὶ εὐπόρους;

Ὡς οὐδὲ οἱ φησιν, ὁ κατήγορος ἀνωτέρω (§ 5) ἀνέφερε τὸ ἰππεύειν ὡς τεκμήριον τίνος; τῆς ὑβρεως ἢ τῆς σωματικῆς ἰκανότητος;—*ἀλλ. ἵππους*, οὓς ἐδανείζετο ὁ ἀνάπηρος.—*τοιοῦτον*, δηλ. ἡμίονον ἔχοντα ἐπίσαγμα.—*χρῆσθαι πολλάκις*, κατὰ τὰς ἀναγκαίας καὶ μακρὰς ὁδοὺς.—*τί γὰρ ἂν καὶ ἔλεγε*, ὁ κατήγορος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ διὰ τὴν ἀστράβην τοῦ ἀναπήρου, διότι αὕτη θὰ ἦτο ἀπαραίτητος αὐτῷ διὰ τὴν ἀναπηρίαν του.—*οἷς...* ἀμφοτέρους, δηλ. τῷ ἵππῳ καὶ ταῖς βακτηρίαις.—*διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν*, δηλ. τὴν ἀναπηρίαν μου.

§ 13—14.

Διαφέρω τινός τινι = ὑπερβαίνω τινὰ κατὰ τι.—*καίτοι* =; (§ 9).—*πεῖθω τινά τι* = πεῖθω τινὰ εἰς τι.—*κληροῦσθαι με τῶν ἐννέα ἀρχόντων* = νὰ ἐκλέγωμαι διὰ κλήρου εἰς ἓκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων.—*ἐμοῦ ἀφελῆσθαι τὸν ὀβολόν*, ἐνταῦθα τὸ ἀφελῆ-

σθαι συντάσσεται μετὰ γενκ. καὶ αἰτιατκ., ἐν ᾧ ἀλλαχόθι πῶς; (§ 6).—*δήπου* = βεβαίως.—*ἀλλὰ γὰρ* = ἀλλὰ δὲν θὰ γείνη τοῦτο· διότι.—*οὐθ' οὗτος ὑμῖν*, δηλ. τὴν αὐτὴν ἔχει γνώμην.—*εὐποιῶν*, κατ' ἐννοίαν = εὐτυχῶς.—*ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὕσης* = ὡς ἐὰν ἡ συμφορὰ ἦτο ἐπικλήρος.—*ἀμφισβητήσων*, δηλ. τῆς συμφορᾶς· ἀμφισβητῶ τινος = διεκδικουμαι τι, ἰσχυρίζομαι ὅτι εἶναι ἰδικόν μου τι.—*ἤκει*, δηλ. πρὸς ὑμᾶς.—*οἱ εὐφρονοῦντες* = οἱ συνετοί.—*τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν*, πρβλ. III, § 21, ἐν σελ. 88 «περὶ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν».

Τσοῦτους, πόσους;—*κλ. τῶν ἐννέα ἀρχ.*, οἱ ἀρχόντες, ἰδίᾳ οἱ ἀνώτεροι, ὤφειλον νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι πάσης σωματικῆς βλάβης. Περὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἰδὲ εἰσαγ. ἐν σελ. 48.—*θεσμοθέται*, οἱ ἐννέα ἀρχόντες ἐκαλοῦντο κοινῶς καὶ θεσμοθέται· εἰς αὐτοὺς ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ κλήρωσις τῶν ἀρχόντων (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 49).—*οὐ γὰρ δήπου* κτλ., ἡ ἐννοία: ἐν ᾧ σεις μὲ θεωρεῖτε ὑγιᾶ καὶ ἀφαιρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ τὸν ὀβολόν, δὲν εἶναι δυνατόν οἱ θεσμοθέται νὰ μ' ἐμποδίσωσιν ὡς ἀδύνατον τῆς κληρώσεως.—*ὥσπερ ἐπικλήρου*, ἐπικλήρος ἐκαλεῖτο ἡ μονογενὴς θυγάτηρ, ἣτις ἐκληρονόμει σύμπασαν τὴν πατρῴαν περιουσίαν καὶ ἣτις, ἔνα μὴ περιέλθῃ ἡ περιουσία εἰς ξένην οἰκογένειαν, ὤφειλε νὰ ὑπανδρευθῆ τὸν πλησιέστατον συγγενῆ τῆς· καθ' ἣν δὲ περίπτωσιν οἱ συγγενεῖς ἐφιλονίκουν τίς ὁ πλησιέστερος καὶ δικαιούμενος κατὰ τοὺς νόμους νὰ τὴν νυμφευθῆ, ἐγίνετο δίκη. Ἡ τοιαύτη παραβολὴ τῆς συμφορᾶς καὶ τοῦ διδομένου ὀβολοῦ πρὸς ἐπικλήρον εἶναι μόνον κωμικὴ· διότι ὁ κατήγορος οὔτε τῆς συμφορᾶς οὔτε τοῦ ὀβολοῦ τοῦ ἀδυνάτου ἀντεποιεῖτο, ἠγωνίζετο δὲ μόνον νὰ στερήσῃ αὐτὸν τοῦ ὀβολοῦ.

§ 15—16.

Δέγει δέ, ὁ δέ = πρὸς τούτους.—*ὑβριστής* = ἀλαζών, θρασύς.—*ἀσελγῶς διακείμενος* = ἀσελγῆς = αὐθάδης.—*ὥσπερ, εἰ...* = ὥσπερ μέλλων ἀληθῆ λέγειν, εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε.—*ὥσπερ μέλλων* = ὡς ἐὰν ἐμελλε.—*εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε* = ἐὰν ἤθελε μεταχειρισθῆ φοβερᾶς ὀνομασίας (ὡς εἶναι αἱ ἄνω: ὑβριστής, βλαῖος, λῆαν ἀσελγῶς διακείμενος).—*ἀλλ' οὐ ταῦτα (= τοῦτο)*

ποιήσων=ἀλλ' οὐ μέλλων ἀληθῆ λέγειν=καὶ ὡς ἐὰν δὲν ἔμελλε νὰ... —ἐὰν πάνυ πραόνως, δηλ. ὀνομάση.—πραόνως=μετὰ πραότητος, ἠπιῶς πάνυ πραόνως ὀνομάξω=μεταχειρίζομαι πολὺ ἠπιᾶς φράσεις.—διαγιγνώσκω=διακρίνω.—ἐγκωρεῖ=εἶναι δυνατόν.—ἀπόρως διακειμένοι=ἄποροι.—ὑβρίζω=φέρωμαι αὐθαδῶς, βιαίως.—εἶκος=πιθανόν.—τῶν ἀναγκαίων, ἔξ ὀνομαστ. τὰ ἀναγκαῖα=τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.—οἱ προβεβηκότες τῆ ἡλικίᾳ=οἱ ὄντες ἐν προκεχωρημένῃ ἡλικίᾳ=οἱ ἡλικιωμένοι, οἱ γέροντες.—οἱ χρώμενοι νέαις ταῖς διανοαίαις=οἱ ἔχοντες νεανικὰ φρονήματα.

Ὡσπερ, εἰ φοβερώς ὀνομάσειε... ἢ ἔννοια: ὁ κατήγορος νομίζει ὅτι θὰ καταστήσῃ πιστευτὰς τὰς συκοφαντίας μεταχειριζόμενος τοιαύτας σκληρὰς λέξεις.

§ 17—18.

Τοῖς (=τοῖς ἐαυτῶν) χρήμασι, δοτκ. ὄργανκ.—ἐξωνοῦμαι=ἐξαγοράζω.—κίνδυνος=; (§ 1).—ἀπορία=πενία.—σωφρονῶ=εἶμαι σώφρων, φρόνιμος.—ἀξιούμαι=θεωροῦμαι ἄξιος.—ἐξαρματιάνουσιν ὁμοίως=δσάκις ἀμαρτάνουσιν ὁμοίως (ὡς καὶ οἱ νέοι).—ἐπιτιμῶ τινι=; (II, § 29).—μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν=χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ πάσχωσι κακόν τι.—ὑβρίζειν=νὰ βλάπτωσι (ν' ἀδικῶσιν).—ἔστιν=εἶναι δυνατόν.—ὑβριζόμενοις=δσάκις βλάπτονται, ἀδικοῦνται.—ἀμύνομαί τινα=ἀποκρούω τινά.—τοὺς ὑπάρξαντας (δηλ. τῆς ὑβρεως)=ἐκείνους, οἳτινες ἔκαμαν ἀρχὴν τῆς ἀδικίας, δηλ. τοὺς πρωταιτίους.—περιγίγνομαι τινος=ὑπερσχύω τινός, νικῶ τινα.—σπουδάξω=σοβαρῶς ὀμιλῶ.—κωμωδῶ=παριστάνω ἐν κωμωδίᾳ: ἔθεν=διακωμωδῶ, περιπαίζω.—καλὸν=μέγα κατόρθωμα.

Ἐξωνοῦνται, συναλλαττόμενοι τοῖς ἀδικουμένοις.—ἀμφοτέροι, δηλ. καὶ οἱ νέοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι.—τοιούτος, δηλ. ὑβριστής.—ὥσπερ τι καλὸν ποιῶν, περιπαίζων ἐμέ, ὅστις εἶμαι πτωχός, γέρων ἀνάπηρος.

§ 19—20.

Ὡς ἐμὲ=πρὸς ἐμέ, εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου.—πονηρός=κακός.—ἀνηλώκασι, τοῦ β. ἀναλίσκω=; (§ 5).—σώξω=διαφυ-

λάττω, διατηρῶ.—ἐνθυμοῦμαι=; (III, § 8).—οὐδὲν=οὐδὸλως.—δημιουργός=ὁ μετερχόμενος ἔργον ὠφέλιμον εἰς τὸν λαόν, τεχνίτης.—προσφοιτῶ=συχνάζω.—σκυτοτομειον=ἐργαστήριον σκυτοτόμου, ὑποδηματοποιῶ.—ὅποι ἂν τύχη, δηλ. προσφοιτῶν.—πλεῖστοι μὲν... δηλ. προσφοιτῶσιν.—οἱ κατεσκευασμένοι=οἱ ἐγκαθιδρυμένοι, οἱ ἔχοντες τὸ ἐργαστήριόν των.—καταγιγνώσκω τινὸς πονηρίαν=θεωρῶ τινα ὡς κακόν.—παρὰ τοῖς ἄλλοις, δηλ. δημιουργοῖς.—ὅτι καί... δηλ. καταγνώσεται πονηρίαν.—εἰ δὲ κἀκείνων, ἀπάντων Ἀθ.=εἰ δὲ τις ἑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται κἀκείνων, δηλὸν ἔστιν ὅτι πονηρίαν καταγνώσεται ἀπάντων Ἀθ.—ἀμουγέπου=κάπου, ἐν τινι σίφωδῃποτε τόπῳ τοῦ ἐπιρρ. τούτου βάσις εἶναι τὸ ἀμὸς (=τίς), οὗ ἔχνος διετηρήθη ἐν τοῖς οὐδαμοῦ, μηδαμοῦ, μηδαμῶς, οὐδαμῶς κτλ.

Ἐμεῖς δὲ κτλ., ὁ ἀνάπηρος δὲν ἀπολογεῖται διὰ τὸ ἠθικόν ποιῶν τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτόν, ἀλλ' ἀφομοιοῖ τὸ ἠθικόν τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ πρὸς τὸ ἠθικόν τῶν ἐπισκεπτῶν τῶν ἄλλων ἐργαστηρίων.—ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς, περὶ τὴν ἀγορὰν ἦσαν πλεῖστα πρατήρια καὶ ἐργαστήρια, ἐν οἷς συνηθροίζοντο οἱ Ἀθηναῖοι καὶ καθήμενοι ἐπολιτικολόγουν ἢ ἔσκωπτον τοὺς διαβαίνοντας. Πλησίον τῆς ἀγορᾶς ἔκειτο καὶ τὸ ἐργαστήριον τοῦ ἀναπήρου.

§ 21—23.

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα=ἀλλὰ παύσομαι· οὐ γὰρ οἶδα· κατ' ἔννοιαν=ἀλλ' ἀρκετὰ ταῦτα· διότι...—ὅ, τι δεῖ=; (I, § 9).—ἀκριβῶς=μὲ λεπτολογίαν, μὲ πολυλογίαν.—πρὸς ἐν ἓκ...=πρὸς ἐν ἑκαστῶν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν ὑμῖν.—τῶν εἰρημένων=τούτων, ἃ εἴρηται (δηλ. ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ).—ὑπὲρ τῶν μεγίστων=περὶ τῶν οὐσιωδεστάτων, σπουδαιστάτων.—εἴρημα=ἀπολελόγημαι.—σπουδάξειν περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτῳ=νὰ δεικνύῃ τις σπουδὴν (ζῆλον) διὰ πράγματα, τὰ ὅποια εἶναι ὁμοίως ἀσήμαντα (ἀνάξια λόγου), καθὼς (εἶναι) οὗτος.—διάνοια=γνώμη.—ἦνπερ καὶ πρότερον, δηλ. εἴχετε.—μεταλαβεῖν, καθαρῶς τελκ. ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἔδωκε.—τῶν ἐν τῇ πατριδί, δηλ. ἀγαθῶν.—κοινῇ=διὰ κοινῆς ἀποφάσεως.—πάλαι, συναπτεόν τῷ ἔδοτε.—πάλιν, συναπτεόν τῷ ἀφελέσθαι.—τῶν μεγίστων, δηλ.

ἀγαθῶν.—**δαίμων**=τύχη.—**δείλαιος**=δυστυχής.—**εἰ τῶν μὲν... ἃ δὲ...=εἰ τῶν καλλ... ἀπεστρεφμένος ἀφαιρεθείην, ἃ ἢ πόλις ἔδωκε...**—**τῶν καλλίστων καὶ μεγίστων**, δηλ. ἀγαθῶν (ἐν τῇ ἰδιωτικῇ καὶ δημοσίῳ βίῳ).—**προνοοῦμαι τινος**=λαμβάνω πρόνοιαν περὶ τινος.—**ταύτη**=οὕτω.—**τίθεμαι τὴν ψῆφον**=ψηφίζω, ἀποφασίζω.

ὑπὲρ τῶν μεγίστων, δηλ. περὶ τῆς πενίας (§ 5, § 6) καὶ τῆς ἀναπηρίας μου (§ 12, § 13).—**περὶ τῶν φ. ὁμοίως τούτῳ σπ.**, νοοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀναπήρου λεχθέντα ἐν § 15, § 19.—**οὐ μόνου**, δηλ. τοῦ ὀβολοῦ.—**ἡμᾶς, ὁ ἀνάπηρος περιλαμβάνει καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ** (πρβλ. κατωτέρω: **ἡ μὲν ἐψηφίσατο**).—**ἡ πόλις... ἐψηφίσατο τὸ ἀργ.**, τὸν προσδιορισμὸν ἕμως τῶν προσώπων τῶν ἀδυνάτων, ὡς καὶ τοῦ ποσοῦ τῆς βοήθειας, εἶχεν ἀναθέσει ἢ πόλις εἰς τὴν βουλὴν, ἣτις κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐκάστου ἔτους ἐξήλεγχε τοὺς ἀδυνάτους (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 93.).—**κοινὰς εἶναι τὰς τύχας** κτλ., ὥστε ὁ σήμερον εὐτυχῶν ἐνδέχεται αὔριον νὰ δυστυχήσῃ· πρβλ. § 10 «**οὔτε τὴν τύχην δείσας**».—**τῶν οὕτως διακειμένων**, δηλ. τῶν ἀδυνάτων.

§ 24—25.

Διὰ τί ἂν καὶ τύχοιμι τ. ὑμῶν=διατί ἀρὰ γε ἤθελον εὑρεῖ ὑμᾶς τοιούτους (δηλ. δυσμενεῖς πρὸς ἐμὲ).—**πότερον**, ἐνταῦθα = μήπως.—**δι, αἰτλγκ.**—**καθίσταμαι εἰς ἀγῶνα** = ; (I, § 12).—**πώποτε** = κάποτε, καμμιά φορά ἕως τώρα.—**ἀλλ' ὅτι πολ.**, τὸ ἀλλὰ τοῦτο, ὡς καὶ τὰ κατωτέρω τὰ εἰσάγοντα τὴν ἐρώτησιν, ἐρμηνευτέα διὰ τοῦ **ἦ**.—**πολυπράγμων**=ὁ εἰς πολλὰ ἀναμιγνυόμενος, περίεργος.—**φιλαπεχθῆμων**=ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμῃ ἐχθρούς, φίλερις.—**ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φήσειε** = ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀκόμη δὲν ἤθελε δισχυρισθῆ (τοῦτο).—**εἰ μὴ βούλοιο** = ἐὰν δὲν ἤθελε.—**τοῖς ἄλλοις ὁμοίως**=ὁμοίως μὲ τὰ ἄλλα.—**τοιαύταις ἀφ. τοῦ βίου τυγχάνω χρώμενος**=τοιαύτας ἀφορμὰς τοῦ βίου κέκτημαι· **ἀφορμὴ τοῦ βίου**=μέσα, κεφάλαιον πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.—**πρὸς τὰ τοιαῦτα**=ὥστε τὰ τοιαῦτα πράττειν=**ὥστε ὑβριστῆς καὶ βίαιος εἶναι**.—**γίνομαι ἐν δυνάμει**=ἀποκτῶ δύναμιν (πολιτικὴν), ἐπιρροὴν.—**τὸ ὑμέτερον**

πληθος=ὁ δῆμος, ἢ δημοκρατικὴ μερίς.—**ἐξὸν**=ἐν ᾧ ἦτο δυνατόν.—**ἀδεῶς**=ἄνευ φόβου, ἀσφαλῶς.—**πολιτεύεσθαι**=ζῆν.

Ἀπόλεσε τὴν οὐσίαν, διὰ τῆς ἀποτίσεως μεγάλης χρηματικῆς ζημίας ἢ διὰ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας.—**ἀποδείξειε**, τοῦτο (δηλ.);.—**ἀλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορμ...**, ἢ ἔννοια: ἀλλὰ δὲν εἶμαι τόσῳ πλούσιος, ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν νὰ εἶμαι βίαιος καὶ αὐθάδης (πρβλ. § 16 «**οὐ γὰρ τοὺς πεν... ἀλλὰ τοὺς πολλῶν πλείω τῶν ἀναγκ. κεντημένους**»).—**εἰς Χαλκίδα**, τῆς Εὐβοίας, εἰς ἣν τότε εἶχον καταφύγει πολλοὶ τῶν δημοκρατικῶν.—**μετ' ἐκείνων**, δηλ. τῶν τριάκοντα.—**ἀδεῶς**, διότι οὗτος ὡς πτωχὸς ἀνάπηρος ἦτο ἀκίνδυνος τοῖς τριάκοντα καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδὲν εἶχε νὰ φοβηθῆ παρ' αὐτῶν.—**εἰλόμην κινδυνεύειν**, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας.

§ 26—27.

Μὴ τύχοιμι ὑμῶν ὁμοίων (=ὁμοίως δυσμενῶν) = εἴθε νὰ μὴ εὔρω ὑμᾶς ὁμοίως δυσμενεῖς.—**τοῖς πολλὰ ἠδίκηηόσι**=οἶων ἔτυχον ὑμῶν οἱ πολλὰ ἠδίκηηότες.—**μηδὲν ἡμαρτηκῶς**=ἐν ᾧ οὐδὲν κακὸν ἔχω πράξει (εἰς ὑμᾶς).—**τὴν αὐτὴν ψῆφον τίθεμαι**=ψηφίζω (ἀποφασίζω) οὕτω.—**ταῖς ἄλλαις βουλαῖς**=ὅπως ἢ δουλῆ προηγουμένων ἐτῶν.—**ὑπέχω εὐθύνας**=δίδωμι λόγον.—**ποιοῦμαι τοὺς λόγους**=; (III, § 2).—**οὕτως**=ἐὰν ψηφίσητε ὡς ἢ βουλῆ προηγουμένων ἐτῶν.—**γινώσκω**=κρίνω, ἀποφασίζω.—**τούτων ὑμῖν...**=τούτων (δηλ. τῶν δικαίων) τυχῶν ἔξω τὴν χάριν ὑμῖν.—**τὴν χάριν**=τὴν ὀφειλομένην...—**ἔχω χάριν**=; (I, § 1).—**περιγίγνεσθαι τῶν ὁμοίων αὐτῷ**=πειρᾶσθαι νικᾶν (ἐν δικαστικῷ ἀγῶνι) τοὺς ὁμοίους αὐτῷ.

Ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἢ βουλῆ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπεκύρου τίνες ἔμελλον νὰ λαμβάνωσιν ἀργύριον.—**δίδωμι λόγον**—**ὑπέχω εὐθύνας**, πρβλ. III, § 11 ἐν σελ. 84 «**εὐθύνας δεδωκότες**».—**μαθήσεται**, ἀφ' οὗ δηλ. πάθη.

ΕΙΣ ΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ ΛΟΓΟΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ ΛΟΓΟΝ

§ 1.

Θαυμάζω = ἀπορῶ, ἐκπλήττομαι. — **εἰ ὡς μάλιστα** (=εἰ τὰ μάλιστα)... **ἠγγείσθε** = καὶ ἂν ἀκόμη (ὅπερ ἀπίθανον) νομίζετε... — **ἀδικῶ** = παραβαίνω τοὺς νόμους. — **οὐδὲν ἤτιον** = οὐδόλως ὀλιγώτερον, ἐπίσης· συναπτέον τῷ **νομίζετε**. — **ποιοῦμαι τοὺς λόγους περὶ τίνος** = **κατηγορῶ τίνος**. — **ᾄθεν** = πόθεν, ἐκ ποίων λόγων (αἰτίων).

Πολλοί... **προσεληλύθασιν**, νοοῦνται φίλοι τῶν σιτοπωλῶν, οἵτινες εἶχον προσέλθει πρὸς τὸν ῥήτορα τοῦ παρόντος λόγου, ἵνα ἀποτρέψωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ ἐν τῇ Ἡλιαίᾳ τὴν κατὰ τῶν σιτοπωλῶν κατηγορίαν. — **ἐν τῇ βουλῇ**, ἐν ἣ τὸ πρῶτον ἐγένετο ἡ καταμήνυσις κατὰ τῶν σιτοπωλῶν (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 104). — **καὶ τοὺς... συκοφ. νομίζετε**, οἱ σιτοπῶλαι συνήθιζον νὰ δίδωσι χρήματα εἰς τοὺς συκοφάντας, ἵνα ἀποφεύγωσι τὰς ἐν τοῖς δικαστηρίοις κατηγορίας τούτων· ἕνεκα τούτου καὶ ὁ κατηγορῶν τοὺς σιτοπῶλας εὐκόλως περιέπιπτεν εἰς τὴν ὑποψίαν τῆς συκοφαντίας.

§ 2.

Ἀπέδωσαν εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτῶν = ἀφῆκαν (ἐπέτρεψαν) τὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν (ἀπόφασιν) εἰς τὴν βουλὴν. — **ὠργίσθησαν**, ὑποκμ.: **οἱ βουλευταί**. — **ἄκριτος** = ἀδίκαστος, ἀναπολόγητος. — **ζημιῶσαι**, τὸ ἀπρμφ. ἐνταῦθα δηλοῖ σκοπὸν· ἐξαρτᾶται δ' ἐκ τοῦ **παραδοῦναι· θανάτῳ ζημιῶ** = διὰ θανάτου τιμωρῶ. — **ἐθίζομαι** = συνηθίζω. — **οὐδὲν ἤτιον = μᾶλλον**. — **γιννώσκω** =; (IV, § 27).

Πρυτάνεις, οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ πενήτηκοντα βουλευταί, οἵτινες ἐπὶ 35 ἢ 36 ἡμέρας προῆδρευον τῆς βουλῆς· εἰς αὐτοὺς ἐνεχειρίζοντο αἱ **εἰσαγγελίαι** (=μηνύσεις), ἃς οὗτοι παρέπεμπον εἰς τὴν βουλὴν, ἧς ἴδιον ἦτο νὰ κρίνωσι ταύτας. — **περὶ αὐτῶν**, δηλ. τῶν σιτοπωλῶν. — **τῶν ῥητόρων, ῥητορες** καλοῦνται ἐνταῦθα οὐχὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ῥητορες, ἀλλ' οἱ βουλευταί οἱ ἔχοντες τὴν συνήθειαν νὰ λαμβάνωσι τὸν λόγον ἐν τῇ βουλῇ καὶ νὰ εἰσηγῶνται γνώμην. — **τοῖς ἑνδεκα**, οἱ ἑνδεκα ἦσαν συναρχία ἀποτελουμένη

Ἡ Ἀττικὴ παρήγε τὸ πάσαι — ὡς καὶ νῦν — ἀφθόνως ἔλαιον σῦκα καὶ διαφόρους ὀπώρας, ἀλλὰ σίτον ἐλάχιστον, μὴ ἐπαρκοῦντα διὰ τὸν πυκνὸν πληθυσμὸν αὐτῆς, ὅστις ὑπερέβαινε τὰς 500,000 κατοίκων, ἐντοπίων καὶ ξένων· διὰ τοῦτο ἠναγκαζόντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μετακομίζωσι σίτον ἐκ τῆς Σικελίας, ἐκ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Κύπρου, τῆς Θράκης καὶ μάλιστα τοῦ Πόντου.

Ἐδείκνυε δὲ ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων μεγίστην μέριμναν ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου· οὕτω πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης σιτοδείας ἐφρόντιζε νὰ ὑπάρχῃ ἐν ταῖς ἀποθήκαις σίτος ἀφθονος καὶ διὰ νόμου ὑπερέχει τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ἀπερχομένους εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἀγορὰν σίτου, νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν εἰς Πειραιᾶ, οὐχὶ δὲ εἰς ἄλλους λιμένας. Ὡσαύτως πρὸς πρόληψιν τῶν ἀδικιῶν καὶ πονηριῶν τῶν σιτοπωλῶν, οἵτινες μέτοικοι ὄντες μετήρχοντο τὰ πάντα, ἵνα αἰσχροκερδῶσιν, ἐξέλεγε κατ' ἔτος ἰδίους ἀρχοντας, **τοὺς σιτοφύλακας** (§ 5), καὶ ἐθέσπισε δύο νόμους, καθ' οὓς ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ θανάτου τοῖς σιτοπῶλαις 1) νὰ μὴ συναγοράζωσι σίτον πλείονα τῶν πενήτηκοντα φορμῶν ἢ μεδίμνων, ἵνα μὴ διὰ τῆς συστάσεως ταύτης βλάβωσι τοὺς σιτεμπόρους ἀναγκαζομένους νὰ πωλῶσι τὸν σίτον εὐθηνὸν ἐπὶ ἰδίᾳ βλάβῃ, καὶ 2) νὰ μὴ ὠφελῶνται περισσώτερον τοῦ ἐνὸς ὀβολοῦ ἐκ τῆς πωλήσεως ἐκάστου μεδίμνου.

Ἄλλ' ἀμφοτέρους τοὺς νόμους τούτους παρέβησαν οἱ σιτοπῶλαι τοῦ παρόντος λόγου καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο καταμήνυσις κατ' αὐτῶν ἐν τῇ βουλῇ· αὕτη κατ' ἀρχὰς μὲν ἤθελεν ἀκριτοὺς νὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς εἰς θάνατον, ἀλλ' εἴτα τῇ προτάσει βουλευτοῦ τίνος — τοῦ ῥήτορος τοῦ παρόντος λόγου — παρέπεμψε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν Ἡλιαίαν· πρὸ αὐτῆς, προεδρευομένης ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν, ἐνεφανίσθη διὰ τοῦ παρόντος λόγου τοῦ Λυσίου ὁ ἐν τῇ βουλῇ προτείνας τὴν παραπομπὴν τῆς ὑποθέσεως βουλευτῆς καὶ κατηγορεῖ τῶν σιτοπωλῶν, οἱ παρέβησαν ἀμφοτέρους τοὺς περὶ σίτου νόμους.

Ὁ λόγος ἀπηγγέθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῷ 386 π. Χ.

ἐκ 10 ἀνδρῶν κληρουμένων ἐξ ἐκάστης φυλῆς, συναριθμουμένου αὐτοῖς καὶ τοῦ γραμματέως· εἶχον δ' οὗτοι τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ ἐμερίμωνν περὶ ἐκτελέσεως τῶν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἐπιβαλλομένων σωματικῶν ποινῶν.—**τοιαῦτα, πῶτα;**—**κρίνειν κατὰ τὸν νόμον**, δηλ. διὰ παραπομπῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν Ἑλιαίαν· διότι ἡ βουλὴ ἦτο κυρία νὰ ἐπιβάλλῃ ποινήν ἀνεκκλήτως μέχρι 500 δραχμῶν· ἐὰν δὲ τὸ ἔγκλημα ἀπῆται μεγαλυτέραν ποινήν, εἰσήγε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον.—**ὁμᾶς... ἡμῶν**, διὰ τοῦ ἀ' νοοῦνται οἱ ἡλιασταί, διὰ τοῦ β' οἱ βουλευταί.

§ 3—4.

Πείθομαί τι = πείθομαι εἰς τι, παραδέχομαι τι.—**ἐπεχείρουν**, ὡς ὑποκείμ. νοητέον τό: **τινὲς τῶν ῥητόρων**.—**οἳ ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις** = **οἳ αὐτοὶ** (οἱ σιτοπῶλαι) **ἐκρίνοντο**.—**ἔργω** = δι' ἔργων, ἐμπράκτως.—**τῶν ἄλλων** = πάντων τῶν ἄλλων (**ῥητόρων**).—**ἡσυχίαν ἄγω** = ἡσυχάζω, σιωπῶ.—**βοηθῶ τοῖς νόμοις** = ὑποστηρίζω τοὺς νόμους.—**ἡρξάμην**, δηλ. **κατηγορῶν τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ**.—**δεδιῶς τὰς αἰτίας**, διασάφησις τοῦ **τούτων ἔνεκα**· αἰτίαι δὲ = διαβολαί.—**παύσασθαι**, δηλ. **κατηγορῶν αὐτῶν (τῶν σιτοπωλῶν)**.

Ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἔνεκα... ἐποιοῦμην, καὶ ὡς ἐκ τούτου παρεῖχον ἐγὼ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἔλαβον χρήματα παρὰ τῶν σιτοπωλῶν.—**οἳ ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις**, νοητέα ἢ δευτέρα συνεδρίασις τῆς βουλῆς, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη νὰ παρπεμφθῇ ἢ ὑπέθεσις εἰς τὴν Ἑλιαίαν. Ἡ διαδικασία τῶν ὑπὸ τῆς βουλῆς κρινομένων **εἰσαγγελιῶν** ἐπερατοῦτο ἐντὸς δύο ἡμερῶν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν μετὰ τὸν λόγον τοῦ κατηγοροῦ καὶ τὴν ἀπολογία τῶν κατηγορουμένου ἢ βουλῆ ἀπεφασίζε διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἀν εἶναι ἔνοχος ὁ κατηγορούμενος ἢ ὄχι. Ἄν δ' ἔκρινεν αὐτὸν ἔνοχον, τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀπεφαίνεται, ἀν ἦτο ἐπαρκῆς ἢ ποινή, ἣς κυρία ἦτο κατὰ τοὺς νόμους ἢ βουλῆ, ἢ ἂν ἔπρεπε νὰ παρπεμφθῇ ὁ ἔνοχος εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον.—**ἔργω ἀπελογησάμην**, δηλ. κατὰ τῶν διαβολῶν.

§ 5.

Πότερον ὡς πεισόμενος... = ὡς πεισόμενος... = ἵνα ὑπακούῃς...—**ὡς πεισόμενος**, δηλ. **μετοικῶ**.—**ἄλλο τι... ἢ = ἄλλο τι**

ποιεῖς... ἢ = ἄρ' οὐκ = ἀρά γε δὲν.—**ἀξιῶ** = παραδέχομαι ὅτι εἶμαι ἄξιος.—**τι... ἐφ' οἷς = τι τούτων τῶν ἐγκλημάτων, ἐφ' οἷς** (= διὰ τὰ ὅποια).—**θάνατος ἢ ζημία**, δηλ. ἐστὶ ἡ **ζημία** = ἡ προσήκουσα, ἢ νόμιμος τιμωρία.—**ἔγωγε**, δηλ. **ἀξιῶ ἀποθανεῖν**· κατ' ἔννοιαν = μάλιστα.—**συμπρίασθαι** = ὅτι ἡγόρασας μετ' ἄλλων (σιτοπωλῶν)· τοῦ β. **συνωνοῦμαι**.—**ὦν**, καθ' ἔλξιν ἀντί: **οὐς**.—**ἐξεῖται**, δηλ. **τινὶ πρίασθαι**.

Ἀνάβητε, δηλ. εἰς τὴν πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ῥήτορος κειμένην ἔδραν· κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον ἐδικαιοῦτο ὁ ἀγορευὼν ν' ἀπευθύνῃ εἰς τὸν ἀντίδικόν του ἐρωτήσεις, εἰς ἃς οὗτος ὄφειλε ν' ἀποκριθῇ. Διὰ τοῦ **ἀνάβητε** ὁ ῥήτωρ ἀποτείνεται πρὸς πάντας ὁμοῦ τοὺς κατηγορουμένους σιτοπῶλας, ἐν ᾧ διὰ τοῦ κατωτέρω **εἰπὲ σὺ πρὸς τὸν προϊστάμενον αὐτῶν**.—**πλείω σίτον...** **πεντήκοντα φορμῶν**, περὶ τοῦ πράγμ. πρβλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 104· ὁ **φορμῶς** ἦτο μέτρον διὰ τὰ σιτηρὰ ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἕνα μέδιμον (36 περίπου ὀκάδας).—**τῶν ἀρχόντων**, δηλ. **τῶν σιτοφυλάκων**· οὗτοι ὄντες 10, ὧν 5 ἐν Ἀθήναις καὶ 5 ἐν Πειραιεῖ, ἀπέγραφον τὸ πασὸν τοῦ εἰσερχομένου σίτου καὶ ἐφρόντιζον διὰ τὴν δικαίαν τιμὴν τοῦ τε σίτου καὶ τοῦ ἀλεύρου καὶ τοῦ ἄρτου.

§ 6.

Ἀποψηφίσασθε... καταψηφίσασθαι, δηλ. **αὐτοῦ ἀποψηφίζομαι τινος** = ἀθφῶνω τινά· **καταψηφίζομαι τινος** = καταδικάζω τινά.—**παρεσχόμεθα** = ὑπεβάλομεν.

Ἐὰν ἀποδείξῃ, τίς;—**παρεσχόμεθα**, πιθανῶς ἐν τῇ ἐγγράφῳ κατηγορία.—**τῶν ἐν τῇ πόλει**, δηλ. ἀστῶν ἢ μεταίικων.

§ 7.

Χρῆν = ἐχεῖν· παρατκ. τοῦ **χρῆ** = πρέπει.—**ἱκανῆ** = ἐπαρκῆς.—**συμπρίασθαι**, δηλ. **πλείω σίτον πενήκοντα φορμῶν**.—**ἀπαγορεύων φαίνεται** = φανερός, σαφῆς εἶναι ὅτι ἀπαγορεύει.—**ὁμωμόκατε**, πρkm. τοῦ **δμνυμι** = ὀρκίζομαι.—**διὰ μακροτέρων** = λεπτομερέστερον, διεξοδικώτερον.—**περὶ αὐτῶν**, γέν. οὐδεν. = περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως.

Ἀπαγορεύων, τίς;—**ὁμωμόκατε**, περὶ τοῦ ὄρκου, ὃν ἔδιδον ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους οἱ κληρωθέντες ἡλιασταί, βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 50.

§ 8—9.

Ἀναφέρω = ἀποδίδω. — **προκαλιῶ** = προσκαλιῶ. — **οὐδὲν εἰδέναι τοῦ πράγματος** = ὅτι οὐδεμίαν γνῶσιν τοῦ πράγματος εἶχον. — **ὡς... συμβουλευσείεν αὐτοῖς** = ὅτι... — **τοῦ προτέρου χειμῶνος** = κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα. — **τίμιος** = ἐν μεγάλῃ τιμῇ, ἀκριβός. — **τούτων ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους** = ἐπειδὴ οὗτοι (οἱ σιτοπῶλαι) ἐπλειοδότην, προσέφερον (τοῖς ἐμπόροις) ἀνωτέραν τιμὴν. — **πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων** = ἐπειδὴ ἐφιλονίκουν πρὸς ἀλλήλους (περὶ τοῦ τίς νὰ πλειοδοτήσῃ). — **ὡς ἀξιότατον** = ὅσον τὸ δυνατόν εὐθηνότατον. — **δεῖν**, ἐκ τοῦ ἔλεγε. — **ὀβολῶ** = κατὰ ἓνα ὀβολόν. — **συμπριαμένους καταθέσθαι** = συμπριασθαι καὶ καταθέσθαι. — **κατατίθεμαι** = ἀποθηκεύω. — **ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι** = ὑπερβάλλειν ἀλλήλους. — **τῆτες** = τούτω τῷ ἔτει. — **συνωνόμενοι**, χρόνου παρατακτ.

Οὔτοι, δηλ. οἱ σιτοπῶλαι. — **τὴν αἰτίαν**, δηλ. τοῦ συνωνεῖσθαι. — **εἰς ἐκείνους**, δηλ. τοὺς ἀρχοντας (τοὺς σιτοφύλακας). — **ἤρωτάμεν**, δηλ. ἡμεῖς οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς βουλῆς (§ 3). — **οἱ μὲν τέταρες...** **Ἄνυιός δέ, οἱ** σιτοφύλακες τοῦ Πειραιῶς ἦσαν πέντε· ἐκ τούτων εἰς ἦτο ὁ Ἄνυτος, ὅστις φαίνεται ὅτι ἦτο μέλος καὶ τῆς τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος ἔτους συναρχίας τῶν σιτοφύλακων. — **παύσασθαι φιλονικουσι**, ὁ Ἄνυτος συνεβούλευσε τοὺς σιτοπῶλας νὰ μὴ ἀμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλους διὰ τὴν ὑψωσιν τῆς τιμῆς, ἀλλ' ὀριζομένης σταθερᾶς τιμῆς ὠνήσεως ν' ἀγοράζωσιν ἀπὸ κοινοῦ. Τὴν συμβουλήν δ' ὅμως ταύτην τοῦ Ἄνυτου οἱ σιτοπῶλαι διαστρέψαντες ἰσχυρίζονται νῦν ἐπὶ τῆς παρουσίας βουλῆς ὅτι διετάχθησαν ὑπ' αὐτοῦ **συμπριασθαι** (§ 5). — **ὁμῖν**, δηλ. ταῖς Ἀθηναίαις. — **παρὰ τούτων**, δηλ. τῶν σιτοπῶλων. — **ὠνούμενοις**, δηλ. τὸν σίτον. — **τούτους**, δηλ. τοὺς σιτοπῶλας. — **ὀβολῶ μόνον πωλεῖν τιμιώτερον**, κατὰ τὸν ὑπὸ τῶν Ἀθην. Θεσπισθέντα νόμον· πρβλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 104. — **καταθέσθαι**, χάριν μείζονος κέρδους. — **τούτους.. τοὺς λόγους**, δηλ. **παύσασθαι φιλονικουσι, μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι**.

§ 10.

Ἐὰν ὡς μάλιστα = καὶ ἐὰν ἀκόμη (ὅπερ ἀπίθανον)· πρβλ. § 1 «εἰ ὡς μάλιστα». — **περὶ τούτων**, δηλ. τῶν πραγμάτων

= περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως. — **περὶ ὧν**, δηλ. πραγμάτων, ὑποθέσεων. — **διαρρήδη** = ῥητῶς, σαφῶς. — **δίδωμι δίκην** = τιμωροῦμαι. — **τοὺς μὴ πειθομένους**, δηλ. **τούτοις** (τοῖς νόμοις).

Τούτων (κατ.), δηλ. τῶν ἀρχόντων. — **περὶ ὧν εἰσι γεγενόμοι**, ὡς ἐνταῦθα περὶ σίτου. — **τούτοις (τῶν.)**, δηλ. ταῖς νόμοις.

§ 11—12.

Ἄλλὰ γὰρ, κυρίως = ἀλλ' ἀρκετὰ περὶ τούτων εἶπον· διότι...· εἶτα = ἀλλ' ὅμως. — **ἐλεύσεσθαι**, ὁ μέλλ. **ἐλεύσομαι** (τοῦ ῥ. **ἔρχομαι**) οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς πεζογράφοις ἀπαντᾷ· ἀντὶ τούτου παρ' αὐτοῖς ποῖος εἶναι εὐχρηστος; — **ὥσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ**, ποῖον τὸ ῥ. τῆς προτάσεως; — **ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως** = ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς πολίτας. — **ἐν' ὧν**, διασαφεῖ τὰ ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως. — **ὡς ἀξιότατον**; (§ 8). — **περιφανῆς** = καταφανῆς, πειστικός. — **τῆς αὐτῆς τιμῆς** = εἰς τὴν ἰδίαν τιμὴν. — **ἕως ἐπέλιπε** = ἕως ὅτου ἐκλίπη, πωληθῆ. — **ὁ συνωνημένος** = ὁ συνηγορασμένος (σίτος). — **τῆς αὐτῆς ἡμέρας**; (§ 7 «τοῦ προτέρου χειμῶνος»). — **δραχμῇ** = κατὰ μίαν δραχμὴν. — **τίμιος**; (§ 8).

Ἐπὶ τούτον τὸν λόγον, ὅτι δηλ. τῇ διαταγῇ τῶν ἀρχόντων συνηγόρασαν. — **ὥσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ**, πρβλ. § 3. — **κατὰ μέδιμνον**, καὶ ὄχι ὄλον ὄμοῦ. Ἡ ἐννοια: οἱ σιτοπῶλαι εἶχον ἀγοράσει τὸν σίτον ὄλον ὄμοῦ καὶ εἰς μίαν τιμὴν, οὐχὶ δὲ κατὰ μέδιμνον καὶ εἰς διαφόρους τιμάς· ὅφειλον λοιπὸν νὰ πωλῶσι τὸν σίτον εἰς μίαν τιμὴν καὶ οὐχὶ εἰς διαφόρους, ὡς οὗτοι ἐπραττον θέλοντες νὰ ἀισχροκερδήσωσιν.

§ 13.

Δεινὸν = παράδοξον, ἀντιφατικόν. — **εἰσενεγκεῖν**, ἀόρ. τίνος ῥ.; — **εἰσεσθαι**, μέλλ. τοῦ ῥ. **οἶδα**; — **οὐκ ἐθέλουσιν**, δηλ. **εἰσφορὰν εἰσενεγκεῖν**. — **ἐφ' οἷς** = δι' ὅσα. — **λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε**, νοητέον ἐκ τοῦ **ἐφ' οἷς** τὸ ἄ ποιοῦσι = ὅσα εἶχον συμφέρον αὐτοὶ νὰ πράττωσι κρυφίως. — **ἐπ' εὐνοίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ** = ἐπ' εὐνοίᾳ ὑμῶν. — **ταῦτα παρανομῆσαι** = ὅτι διέπραξαν ταύτην τὴν παρανομίαν. — **τοῖς ἄλλοις** = τοῖς λοιποῖς πολίταις πᾶσι.

Ὅταν εἰσφορὰν, περὶ τῆς εἰσφορᾶς βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 56· ὑπόχρεοι νὰ εἰσφέρωσιν εἰσφορὰς ἦσαν καὶ οἱ μέτοικοι. — **πενίαν**

προφασίζονται, ἵνα ἀποφύγῃσι τὴν εἰσφορὰν.—ὅταν μὲν εἰσφορὰν κτλ., ἡ ἔννοια: διὰ μὲν τὰς εἰσφοράς, δι' ὧν θὰ γίνητε γνωστοὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ θὰ δοξασθῆτε, δὲν ἔχετε χρήματα: διὰ τὰ ἀγοράζετε ὅμως μεγάλα ποσὰ σίτου ἐν συνεννοήσει μὲ ἄλλους καὶ ἐν ἄκρᾳ μυστικότητι (ἐν ᾗ ἡ τιμωρία εἶναι θάνατος, ἀν φανερωθῆτε), δι' αὐτὰ ἔχετε χρήματα: ἀν δ' ἀποκαλυφθῆτε, λέγετε ὅτι διεπράξατε τὴν παρανομίαν ταύτην ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν πόλιν, ἵνα δηλ. πωλῆτε τὸν σίτον εὐθηνότερα.

§ 14—15.

Ὅτω ἄσμενοι—τόσον εὐχαριστημένοι, μετὰ τοσαύτης εὐχαριστήσεως.—τὰς μέν... τὰς δέ...=ἄλλας μὲν... ἄλλας δέ.—λογοποιῶ=πλάττω, διαδίδω ψευδῶς.—ἡ τὰς ναῦς διεφθάρθαι κτλ., ἐπεξηγήσεις τοῦ: τὰς δέ... λογοποιοῦσι.—τὰς ναῦς=τὰ σιταγωγὰ πλοῖα.—ἐμπόριον=ἐμπορικὸς λιμὴν.—τὰς σπονδάς μέλλειν ἀπορηθῆσθεσθαι=ὅτι αἱ συνθήκαι πρόκειται ν' ἀκυρωθῶσιν.—εἰς τοῦτ' ἐχθρας (πρὸς ἡμᾶς)=εἰς τοσαύτην ἐχθραν (πρὸς ἡμᾶς).—καιρὸς=; (I, § 5).—τυγχάνω μάλιστα δεόμενος σίτου=συμβαίνει νὰ ἔχω μείστην σιτοδείαν.—ἀναρπάξω (τὸν σίτον)=σπουδῆ ἀρπάξω (τὸν σίτον) ἀποθηκεύω.—διαφερώμεθα, δηλ. αὐτοῖς διαφερομαί τινι=φιλονικῶ πρὸς τινά.—ἀλλ' ἀγαπῶμεν=ἀλλ' ἵνα ἀγαπῶμεν ἀγαπῶ=εἶμαι εὐχαριστημένος, ἀρκοῦμαι.—ὀποσοῦτινοσοῦν=εἰς ὅσηνδῆποτε (μεγάλην) τιμὴν.

Ὅτω ἄσμενοι... ὀρῶσι, καθ' ὅσον ἐν ταῖς συμφοραῖς τῆς πόλεως αὐξάνεται ἡ τιμὴ τοῦ σίτου.—λογοποιοῦσιν, ὡς καὶ σήμερον πράττουσι τὸ αὐτὸ οἱ χρηματισταὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ κερδοσκοπήσωσι.—διεφθάρθαι, ἐκ τῆς τρικυμίας.—ἐκπλεούσας, ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου.—τὰ ἐμπόρια, νοοῦνται οἱ ξένοι ἐμπορικοὶ λιμένες, ἰδίᾳ οἱ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, οἵτινες διὰ τὸν πόλεμον ἐκλείοντο, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐκπλέωσι τὰ σιταγωγὰ πλοῖα.—τὰς σπονδάς, νοεῖται ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη, ἡ γενομένη τῷ 387 π. X.

§ 16.

Ὅτω... ἔγνωκεν=τοιαύτην γνώμην ἔχει σχηματίσει.—κακόνοια=δυσμένεια.—ὦνια=ὀψώνια.—φύλακας, χτηρμ.—τέχνη=

ἀγγέλμα.—χωρῖς=χωριστά, ἰδίους.—ἀποκληρῶ=ἐκλέγω διὰ ἤρου.—πολιτῶν ὄντων=εἰ καὶ πολῖται εἰσιν.—λαμβάνω κτην παρά τινος=τιμωρῶ τινά.—οἶός τ' εἰμι=δύναμαι.—ἐπιπατῶ τινος=ὑπερισχύω τινός.—τὶ χρεῖ... πάσχειν=ποιᾶν κτην πρέπει νὰ ὑποστῶσι.—ὁπότε=ἀφ' οὗ.—φυλάττειν, δηλ. ὡς ἀδικοῦντας.

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ τέχνῃ, δηλ. τῇ τῶν σιτοπωλῶν.—τοὺς ἀγοραμοῦς; οἱ ἀγορανόμοι ἦσαν δέκα, ὧν πέντε ἦρχον ἐν Ἀθήναις καὶ πέντε ἐν Πειραιεῖ: οὗτοι ἐπετήρουν τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν ὦνια, ἐγγχοντες καὶ τὴν ποιότητα αὐτῶν πολλάκις, καὶ ἐπεμελοῦντο ὥστε τηρῶνται αὐστηρῶς οἱ ἀγορανομικοὶ νόμοι καὶ αἱ συναλλαγὴ γίνονται ἀψευδεῖς. Εἶχον δ' ἐξουσίαν νὰ λύωσι τὰς ἀναφρονας ἐν τῇ ἀγορᾷ διαφορὰς καὶ νὰ τιμωρῶσι τοὺς κατὰ τὴν ἀγορὰν ἐξεπατῶντας καὶ κωδηλεύοντας. Ὅμοια περίπου καθήκοντα πρὸς τὰ τῶν ἀγορανόμων ἔχει σήμερον ποῖα ἀρχή, σιτοφύλακας, πρβλ. § 5, ἐν σελ. 107.—παρ' ἐκείνων, τίνων;—πολιτῶν τίνων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς κατηγορουμένους σιτοπώλας, οἵτινες ἦσαν μέτοχοι.—δίκτην τὴν μεγίστην, ποῖαν τιμωρίαν ἔνοοι; πρβλ. κατωτέρω «ἀποκρίνετε» καὶ § 21 «ἀπέθνησκον».—τῆς ὕψους, τίνων;

§ 17—18.

Ἀποψηφίσασθαι, δηλ. αὐτῶν (τῶν σιτοπωλῶν) ἀποψηφίσασθαι τινος=; (§ 6).—ἀπογιγνώσκω τινός=ἀποψηφίζομαι τινός.—ὁμολογούντων=εἰ καὶ ὁμολογοῦσιν.—ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι=ὅτι συνεννοοῦνται καὶ κάμουν ἑταιρείαν (trast) ἀντίον τῶν ἐμπόρων (ἵνα ἀγοράζωσιν εὐθηνὰ καὶ πωλῶσιν ἀκριβῶς τὸν σίτον).—ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσι (=τοῖς ἐμπόροις) ὅτι τηρεῖτε ἐχθρικήν στάσιν ἀπέναντι τῶν ἐμπόρων, ὅτι κατέχετε τοὺς ἐμπόρους.—οὐδεὶς ἀν εἶχε=οὐδεὶς θὰ ἦδύνατο.—πιτιμῶ τινί=; (II, § 29).—ἐφ' ὑμῖν, δηλ. ἦν ἀν=εἰς τὴν ἐξουσίαν ὑμῶν θὰ ἦτο.—ἀφ' ἡμῖν τινά ἀξήμιον=δὲν τιμωρῶ τινά, ἀφ' ἡμῶν τινά.—καταγιγνώσκω τινός θάνατον=καταδικάζω τινά εἰς θάνατον.—ἔχω ταύτην τὴν αἰτίαν=κατηγοροῦμαι ἐπὶ αὐτῷ.—ἀμφισβ. καί... παρεχομένων=εἰ καὶ ἡμφεσβήτουν καὶ μ. παρεῖχοντο ἡμφεσβήτουν=ἀντέλεγον, δὲν ἐμολόγουν (τὴν ἐνοχίαν τῶν).—πιστὸς=πειστικὸς.—παρὰ τῶν παρεχομένων μᾶλλον, ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως νοητέος: ἡ ἀπολογία τῶν παρεχομένων ὁμολογούντων.

Ἐπὶ τῷ ἐμπόροις, ἐμποροὶ νοοῦνται οἱ σιτέμποροι, οἱ κομίζοντες ἐξώθεν σίτον εἰς Ἀθήνας καὶ πωλοῦντες αὐτὸν τοῖς σιτοπώλαις ὀνδρικήως.—ἄλλην τινὰ ἀπολογία, πλὴν δηλ. τῆς ὁμολογίας.

— ὀποτέροις, εἴτε δηλ. τοῖς κατηγοροῦσι εἴτε τοῖς κατηγορουμένοις
— μάρτυρας, περὶ τῆς ἀθωότητός των. — παρὰ τῶν ἀρνούμενων
δηλ. τὴν ἐνοχίαν των.

§ 19—20.

Καὶ μὲν δὴ = καὶ τῷ ὄντι, καὶ προσέτι. — περὶ τῶν τοιούτων
δηλ. πραγμάτων (= ὑποθέσεων). — ἀγών = ; (I, § 9). — κοινότητα
τοι τυγχάνουσιν ὄντις ἐν τῇ πόλει = προκαλοῦσι τὸ ἐνδια-
φέρον πάντων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. — πεύσονται, μέλλ. τοῦ
ῥ. πυνθάνομαι = ; — κόσμιος = νομοταγής. — πολλὴν ἄδειαν =
πλήρη ἐλευθερίαν. — ποιεῖν, ἐκ τοῦ ἄδειαν. — ἔνεκα τῶν παρε-
ληλυθότων, δηλ. ἁμαρτημάτων. — οὕτω = εἰάν οὕτω ποιήσητε
— ἔσονται, ὑποκμ.: οἱ λοιποὶ σιτοπῶλαι. — μόγις = μόλις, ὀπωσδή-
ποτε. — ἀνεκτοί = ὑποφερτοί. — ἐκ ταύτης . . . , ἢ ἐκ = ἔνεκα. —
τέχνη = ; (§ 16). — ἀγωνίζομαι περὶ τοῦ σώματος = εἰσάγωμαι
εἰς δίκην καὶ κινδυνεύω νὰ καταδικασθῶ εἰς θάνατον. — κινδυ-
νεύω περὶ τῆς ψυχῆς = διακινδυνεύω τὴν ζωὴν μου.

Κοινότητατοι . . . τοῖς ἐν τῇ π., διότι πρόκειται περὶ τοῦ σίτου,
τῆς εἰς πάντας ἀναγκαιοτάτης τροφῆς. — περὶ τῶν τοιούτων, δηλ.
περὶ τοῦ σίτου. — περὶ αὐτῶν, τῶν σιτοπωλῶν. — τοὺς λοιπούς,
δηλ. σιτοπῶλας. — τῶν παρελ. (ἁμαρτημάτων), δηλ.; — ἐξ αὐτῆς,
δηλ. τῆς τέχνης.

§ 21.

Ἄντιβολῶ = παρακαλῶ. — ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον . . . = ἀλλὰ πῶς
μᾶλλον ἂν ἐλεήσαιτε τούτους τῶν πολιτῶν, οἷ . . . — καὶ τοῖς
ἐμπόρους, δηλ. ἐλεήσαιτε ἂν. — ἐφ' οὗς συνέστασαν = ; (§ 17).
— χαρίζομαι τινι = εὐχαριστῶ τινα. — καὶ προϋ . . . = καὶ οὗς
προθυμοτέρους . . . — κάπηλοι = οἱ μικροπωληταί. — τοῖς εἰς-
πλέουσι = ; (§ 17).

Οἷ . . . ἀπέθνησκον, περὶ τοῦ πράγμ. πρὸς § 16. — οἷς, δηλ.
τοῖς ἐμπόροις. — προθυμοτέρους π., τὴν προθυμίαν θὰ δεικνύω-
σιν οἱ ἔμποροι κομίζοντες σίτον μᾶλλον εἰς Πειραιᾶ ἢ εἰς ἄλλους
λιμένας. — αὐτούς, τοὺς ἐμπόρους. — τῶν καπήλων, ὁ ῥήτωρ περι-
φρονητικῶς καλεῖ ἐνταῦθα τοὺς σιτοπῶλας καπήλους.

§ 22.

Ὅ, τι δεῖ = ; (I, § 9). — οἷου = ἔνεκα τίνος. — ἀξιώτερον = ;
(§ 8 «ὡς ἀξιώτατον»). — τίμιος = ; (§ 8).

Ἄπαντες ἐπίστασθε, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ
λέγω περισσότερα. — ἀξιώτερον, διατί; — τιμιώτερον, διατί;

Ἀριθ. } πρωτ. 27967
          } διεκπ.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 30 Σεπτεμβρίου 1917.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Κ. Γ. Κοσμάν, καθηγητήν.

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἐνεκρίθη ἡ χοῆσις τοῦ ὑφ' ὑμῶν υποβληθέντος ἐπιτύπου βιβλίου «*Δυσίου Δόγαι*» διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Γυμνασίων καὶ διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1917-1918 καὶ ἐφεξῆς κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 117 πράξιν αὐτοῦ.

Ὁ Ὑπουργὸς

ΔΗΜ. ΔΙΓΚΑΣ

Π. ΖΑΓΑΝΙΑΡΗΣ

Συνοπεῖα τῆς ὑπ' ἀριθ. 690/22-8-24 πράξεως τῶν γενικῶν συνεδριῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἀξάνεται ἡ τελικὴ τιμὴ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῶν σχολείων τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως κατὰ 10⁰/₁₀ ἐφ' ὅσον ταῦτα μεταφέρονται ἐκ τῆς πόλεως ἐν ᾗ ἐξεδόθησαν εἰς ἄλλας πόλεις.

